

PLAY EQUAL

Ερευνητική Έκθεση

Ευρωπαϊκό Πανεπιστήμιο Κύπρου

Δεκέμβριος 2022

Co-funded by
the European Union

Ο συντάκτης φέρει την αποκλειστική ευθύνη της παρούσας δημοσίευσης. Η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν φέρει ευθύνη για οποιαδήποτε χρήση των πληροφοριών που περιέχονται σε αυτήν.

«Στάσεις και αντιλήψεις εφήβων ποδοσφαιριστών/τριών, των προπονητών/τριών τους και των εμπλεκόμενων φορέων στο ποδόσφαιρο και στον αθλητισμό στην Κύπρο, σχετικά με τα έμφυλα στερεότυπα, την αρρενωπότητα και τις επιδράσεις τους στις σχέσεις ανδρών και γυναικών και στην έμφυλη βία»

Ακρωνύμιο: “Play Equal”

Χρηματοδοτήθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ΓΔ Δικαιοσύνης και Καταναλωτών

CERV - 2021 - Daphne

Συντάκτες: Δρ. Μόνικα Σιακού & Δρ. Αντώνης Αλεξόπουλος

Δεκέμβριος 2022

Co-funded by
the European Union

Ο συντάκτης φέρει την αποκλειστική ευθύνη της παρούσας δημοσίευσης. Η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν φέρει ευθύνη για οποιαδήποτε χρήση των πληροφοριών που περιέχονται σε αυτήν.

Περίληψη

Στην παρούσα έκθεση παρατίθενται δεδομένα σχετικά με τις στάσεις και τις αντιλήψεις εφήβων ποδοσφαιριστών/τριών, προπονητών/τριών και βασικών φορέων λήψης αποφάσεων στους τομείς του αθλητισμού, του ποδοσφαίρου και της πολιτικής στην Κύπρο, σχετικά με τα έμφυλα στερεότυπα, την αρρενωπότητα και τις επιδράσεις τους στις σχέσεις ανδρών και γυναικών και στην έμφυλη βία. Τα δεδομένα συλλέχθηκαν στο πλαίσιο 5 ομάδων εστίασης, στις οποίες συμμετείχαν 34 έφηβοι/ες ηλικίας 14 έως 17 ετών (μέση ηλικία 15,3) και 5 ομάδων εστίασης, στις οποίες συμμετείχαν 40 προπονητές/τριες ηλικίας 23 έως 56 ετών (μέση ηλικία 35,6). Πιο συγκεκριμένα, όσον αφορά τις ομάδες εφήβων ποδοσφαιριστών/τριών, σε 4 εξ αυτών συμμετείχαν 28 έφηβοι ποδοσφαιριστές και σε 1 συμμετείχαν 6 έφηβες ποδοσφαιρίστριες. Στην περίπτωση των προπονητών/τριών ποδοσφαίρου, σε 4 ομάδες συμμετείχαν 34 προπονητές και σε 1 συμμετείχαν 6 προπονήτριες. Από τους βασικούς εμπλεκόμενους φορείς συλλέχθηκαν δεδομένα μέσω της διοργάνωσης δια ζώσης και διαδικτυακών συνεντεύξεων με 10 πρόσωπα που κατέχουν θέσεις σχετικές με την έμφυλη βία, την εκπαίδευση προπονητών/τριών ποδοσφαίρου, θέσεις που άπτονται της χάραξης και της εφαρμογής πολιτικών σχετικών με τον αθλητισμό και το ποδόσφαιρο, καθώς και εθνικών πολιτικών και νομοθεσίας.

Η παρούσα έρευνα εντάσσεται σε ένα ευρύτερο έργο, που έχει ως στόχο να συμβάλει στην πρόληψη της έμφυλης βίας μέσω της αντιμετώπισης των βίαιων μορφών αρρενωπότητας στην κουλτούρα του ποδοσφαίρου και του αθλητισμού στην Κύπρο και να διασφαλίσει ότι οι άνδρες και τα αγόρια (σε όλη την Κύπρο) εμπλέκονται, ως σύμμαχοι, στην καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και των κοριτσιών. Οι άμεσες ομάδες-στόχοι του έργου είναι έφηβοι ποδοσφαιριστές ηλικίας 14-17 ετών, προπονητές ποδοσφαίρου και βασικοί εμπλεκόμενοι φορείς της αθλητικής κοινότητας. Το έργο απευθύνεται επίσης στο ευρύ κοινό, με στόχο να

Co-funded by
the European Union

ευαισθητοποιήσει σχετικά με την αρρενωπότητα και τον αντίκτυπο που έχει στη ζωή των ανδρών και των γυναικών.

Στην εταιρική σχέση συμμετέχουν η ανώτατη αθλητική αρχή της Κύπρου και βασικοί φορείς που δραστηριοποιούνται ιδίως στους τομείς του αθλητισμού, του ποδοσφαίρου, της εκπαίδευσης και της σεξουαλικής αγωγής. Το έργο υποστηρίζεται από τα Γραφεία της Επιτρόπου Προστασίας των Δικαιωμάτων του Παιδιού και της Επιτρόπου Ισότητας των Φύλων στην Κύπρο, που έχουν αναλάβει τη δέσμευση να συνεργαστούν με την κοινοπραξία, να ανταλλάξουν και να μοιραστούν πληροφορίες και να διαδώσουν τα αποτελέσματα και τα επιτεύγματα του έργου.

Co-funded by
the European Union

Ο συντάκτης φέρει την αποκλειστική ευθύνη της παρούσας δημοσίευσης. Η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν φέρει ευθύνη για οποιαδήποτε χρήση των πληροφοριών που περιέχονται σε αυτήν.

Εισαγωγή

Οι άνδρες εκτίθενται σε έμφυλα πρότυπα σχετικά με την αρρενωπότητα, τα οποία εστιάζουν στην επιθετικότητα, την επιτυχία, την ανταγωνιστικότητα, τη συναισθηματική δύναμη, τη μη έκφραση συναισθημάτων, την ανεξαρτησία και την κυριαρχία επί των γυναικών (Chu, 2005, Cournoyer & Mahalik, 1995, Oliffe & Phillips, 2008). Οι άνδρες και τα αγόρια μαθαίνουν ότι πρέπει να συμμορφώνονται με αυτά τα πρότυπα και τις προσδοκίες και ότι, αν δεν το κάνουν, θα υπάρξουν συνέπειες. Τα αγόρια διδάσκονται επίσης να παίρνουν ρίσκα και να ανταγωνίζονται με επιθετικότητα, γεγονός που συμβάλλει στην καθιέρωση της βίας και της επιθετικότητας ως επιταγών που συνδέονται με την αρρενωπότητα (Coulomb-Cabagno & Rasclé, 2006). Σύμφωνα με διεθνείς έρευνες, τα αγόρια και οι άνδρες που ασχολούνται με ανταγωνιστικά αθλήματα, στα πλαίσια των οποίων διαγωνίζεται μια «μάτσο» νοοτροπία και παγιώνεται η «υπερ-αρρενωπότητα», είναι πιο πιθανό να εμπλακούν σε έμφυλη βία (Welsh, 1997). Η βίαιη συμπεριφορά εκδηλώνεται, όταν οι αθλητές την αντιλαμβάνονται ως μια βιώσιμη και αποδεκτή επιλογή στα μάτια των ομοίων τους και των προπονητών τους (Lyndon et al., 2011, Steinfeldt et al., 2012). Ως εκ τούτου, η αναδιάρθρωση των αθλητικών ομάδων, ως χώρων μετάδοσης θετικών αξιών θα μπορούσε να έχει μακροπρόθεσμες επιπτώσεις στην κουλτούρα της βίας εν γένει και της βίας κατά των γυναικών και των κοριτσιών ειδικότερα. Τα δημοφιλή αθλήματα θα μπορούσαν να λειτουργήσουν ως ισχυρό μέσο μετάδοσης θετικών κοινωνικών μηνυμάτων και την αμφισβήτηση των βίαιων και άκαμπτων κοινωνικών προτύπων σχετικά με το φύλο και τη σεξουαλικότητα (Anderson, 2002).

Ο αθλητισμός έχει αξιοποιηθεί διεθνώς στο πλαίσιο κοινωνικών εκστρατειών που άπτονται ζητημάτων όπως τα ναρκωτικά, η βία, η κοινωνική ένταξη/καταπολέμηση του ρατσισμού, αλλά δεν έχει αξιοποιηθεί από κανένα έργο σε τοπικό επίπεδο (και σπανίως σε διεθνές επίπεδο) για την αμφισβήτηση των έμφυλων προτύπων και ιδίως των πατριαρχικών

Co-funded by
the European Union

αρρενωποτήτων. Το έργο “Play Equal” αποσκοπεί να αξιοποιήσει το ποδόσφαιρο ως μέσο αμφισβήτησης των βίαιων και άκαμπτων έμφυλων προτύπων και στερεοτύπων, ιδίως των πατριαρχικών αρρενωποτήτων, μεταξύ αγοριών και ανδρών, τόσο μέσα στο γήπεδο (αθλητική κοινότητα) όσο και εκτός αυτού.

Βασικός στόχος της προτεινόμενης δράσης είναι η μακροπρόθεσμη πρόληψη της έμφυλης βίας μέσω της αντιμετώπισης των βίαιων μορφών αρρενωπότητας στην κουλτούρα του ποδοσφαίρου και η διασφάλιση ότι οι άνδρες και τα αγόρια εμπλέκονται, ως σύμμαχοι, στην καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και των κοριτσιών. Το έργο αφορά αγόρια και άνδρες που συμμετέχουν στο ποδόσφαιρο είτε ως αθλητές, είτε ως προπονητές, καθώς και σε άλλες θέσεις λήψης αποφάσεων, ως ενεργοί συμμετέχοντες, και στοχεύει στην ενδυνάμωσή τους, ώστε να ηγηθούν της αλλαγής και να καταστούν σύμμαχοι στην προάσπιση της ισότητας των φύλων και κατά της έμφυλης βίας.

Για την επίτευξη του γενικού και των επιμέρους στόχων της, η δράση περιλάμβανε έρευνα σχετικά με το ποδόσφαιρο και τις αρρενωπότητες. Πρόκειται για ποιοτική μελέτη, η οποία είχε ως στόχο να διερευνήσει τις πεποιθήσεις και τις στάσεις σχετικά με τα έμφυλα πρότυπα, τα έμφυλα στερεότυπα και την αρρενωπότητα, τον τρόπο με τον οποίο αυτές δομούνται μέσω της επικρατούσας κουλτούρας στον τομέα του ανταγωνιστικού ποδοσφαίρου και την επίδρασή τους στους αθλητές.

Η παρούσα έκθεση εντάσσεται στην ευρύτερη μελέτη και επικεντρώνεται στις απόψεις, τις πεποιθήσεις, τις γνώσεις και τις στάσεις των Κυπρίων εφήβων ποδοσφαιριστών/τριών, προπονητών/τριών και των βασικών φορέων λήψης αποφάσεων, σχετικά με ζητήματα που άπτονται του φύλου και τα έμφυλα στερεότυπα στο ποδόσφαιρο, την έμφυλη βία στην ευρύτερη κοινωνία και το ποδόσφαιρο και τον αθλητισμό και ως μέσο θετικής αλλαγής όσον αφορά τα εν λόγω ζητήματα.

Co-funded by
the European Union

Η μελέτη επικεντρώθηκε στην παροχή της δυνατότητας έκφρασης των απόψεων αγοριών και κοριτσιών που παίζουν ποδόσφαιρο, τα οποία δεν έχουν συχνά την ευκαιρία να μοιραστούν τις εμπειρίες τους στο πλαίσιο ερευνητικών μελετών. Το έργο επικεντρώνεται στην ενθάρρυνση των αγοριών-ποδοσφαιριστών να γίνουν φορείς αλλαγής όσον αφορά την τοξική πατριαρχική κουλτούρα που επικρατεί στο ποδόσφαιρο, ενώ παράλληλα η μελέτη αποσκοπεί να παράσχει στα κορίτσια-ποδοσφαιρίστριες τη δυνατότητα να εκφράσουν τις μοναδικές εμπειρίες που σχετίζονται με τη συμμετοχή τους στο ποδόσφαιρο. Στην εν λόγω διαδικασία χαρτογράφησης ενεπλάκη επίσης η ομάδα των προπονητών/τριών ποδοσφαίρου, εν όψει του σημαντικού ρόλου που διαδραματίζουν όσον αφορά την κοινωνικοποίηση των εφήβων αθλητών/τριών. Οι βασικοί εμπλεκόμενοι φορείς ενεπλάκησαν λόγω της εξουσίας τους να επιφέρουν και να επιβάλλουν πολιτικές αλλαγές. Οι απόψεις που ανταλλάχθηκαν και συλλέχθηκαν στο πλαίσιο της παρούσας μελέτης αναλύονται και παρουσιάζονται στη συνέχεια.

Στα επόμενα στάδια του έργου, τα αποτελέσματα αυτά πρόκειται να αξιοποιηθούν για την οικοδόμηση εξειδικευμένων γνώσεων, που βασίζονται σε προσωπικές εμπειρίες. Οι εν λόγω εξειδικευμένες γνώσεις θα συμβάλουν στην ανάπτυξη εργαστηρίων που απευθύνονται σε έφηβους ποδοσφαιριστές και προπονητές/τριες ποδοσφαίρου, καθώς και στην υλοποίησή τους. Στα βιωματικά εργαστήρια θα περιληφθούν δραστηριότητες, οι οποίες θα επιλεγούν από ήδη υπάρχον υλικό και προγράμματα σχετικά με την έμφυλη βία και θα ανταποκρίνονται στις ανάγκες των εφήβων ποδοσφαιριστών και των προπονητών/τριών τους, όπως προέκυψαν από τα αποτελέσματα της μελέτης.

Co-funded by
the European Union

Μεθοδολογία

Πρόκειται για ποιοτική μελέτη, η οποία είχε ως στόχο να διερευνήσει τις πεποιθήσεις και τις στάσεις σχετικά με τα έμφυλα πρότυπα, τα έμφυλα στερεότυπα και την αρρενωπότητα, καθώς και την έμφυλη βία και τον τρόπο με τον οποίο αυτές δομούνται και γίνονται αντιληπτές στο πλαίσιο της επικρατούσας κουλτούρας στον τομέα του ανταγωνιστικού ποδοσφαίρου, από την οπτική γωνία εφήβων ποδοσφαιριστών και ποδοσφαιριστριών, από την οπτική γωνία προπονητών και προπονητριών, που προπονούν αγόρια και κορίτσια εφηβικής ηλικίας που παίζουν ποδόσφαιρο και από την οπτική γωνία βασικών εμπλεκόμενων φορέων στους τομείς του κυπριακού αθλητισμού και ποδοσφαίρου, νομοθετικών και θεσμικών οργάνων που ασχολούνται με ζητήματα φύλου.

Συμμετέχοντες/ουσες

Συλλέχθηκαν δεδομένα μέσω 5 συζητήσεων σε ομάδες εστίασης με 34 έφηβους/ες συμμετέχοντες/ουσες ηλικίας 14 έως 17 ετών (μέση ηλικία 15,3 έτη). Πιο συγκεκριμένα, σε 4 ομάδες συμμετείχαν 28 έφηβοι ποδοσφαιριστές και σε 1 ομάδα 6 έφηβες ποδοσφαιρίστριες. Τα κριτήρια ένταξης για τη συμμετοχή στις ομάδες ήταν (α) η ηλικία (14-17) και (β) τα χρόνια ενασχόλησης με την ποδοσφαιρική πρακτική (5 συνεχόμενα έτη και πρακτική 3 φορές την εβδομάδα).

Συλλέχθηκαν επίσης δεδομένα μέσω 5 συζητήσεων σε ομάδες εστίασης με 40 προπονητές/τριες ηλικίας από 23 έως 56 ετών (μέση ηλικία 35,6 έτη). Ειδικότερα, σε 4 ομάδες συμμετείχαν 34 προπονητές ποδοσφαίρου και σε 1 ομάδα συμμετείχαν 6 προπονήτριες ποδοσφαίρου. Τα κριτήρια ένταξης για τη συμμετοχή στις ομάδες ήταν (α) πιστοποίηση προπονητή/τριας ποδοσφαίρου από την Κυπριακή Ομοσπονδία Ποδοσφαίρου και (β) τουλάχιστον 5 χρόνια εμπειρίας στην προπονητική από το επίπεδο βάσης (grassroots) μέχρι το επίπεδο κάτω των 21 ετών.

Co-funded by
the European Union

Από τους βασικούς εμπλεκόμενους φορείς συλλέχθηκαν δεδομένα μέσω της διοργάνωσης διαζώσης και διαδικτυακών συνεντεύξεων με 10 πρόσωπα που κατέχουν θέσεις σχετικές με την έμφυλη βία, την εκπαίδευση προπονητών/τριών ποδοσφαίρου, θέσεις που άπτονται της χάραξης και της εφαρμογής πολιτικών σχετικών με τον αθλητισμό και το ποδόσφαιρο, καθώς και εθνικών πολιτικών και νομοθεσίας. Τα κριτήρια ένταξης για τη συμμετοχή στις συνεντεύξεις ήταν η θέση στις κυπριακές αθλητικές αρχές, στην ομοσπονδία ποδοσφαίρου, στο Κοινοβούλιο ή σε κυβερνητικό θεσμικό όργανο που σχετίζεται με ζητήματα φύλου (βλ. Πίνακα 1).

Πίνακας 1: Συμμετέχοντες/ουσες σε συνεντεύξεις

1. Μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου του Κυπριακού Οργανισμού Αθλητισμού και μέλος της Επιτροπής Ισότητας των Φύλων του Οργανισμού
 2. Προσωπικό του Κυπριακού Οργανισμού Αθλητισμού που ασχολείται με ζητήματα Προστασίας και Ευημερίας
 3. Μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου της Κυπριακής Ομοσπονδίας Ποδοσφαίρου, που ασχολείται με το γυναικείο ποδόσφαιρο
 4. Τεχνικός Διευθυντής της Κυπριακής Ομοσπονδίας Ποδοσφαίρου, με αρμοδιότητα την εκπαίδευση προπονητών/τριών
 5. Μέλος της Επιτροπής Γυναικείου Ποδοσφαίρου της Κυπριακής Ομοσπονδίας Ποδοσφαίρου
 6. Επίτροπος Ισότητας των Φύλων
 7. Διευθυντής Ακαδημίας Ποδοσφαίρου
-

Co-funded by
the European Union

-
8. Μέλος του Κοινοβουλίου και μέλος της Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων
 9. Μέλος του Κοινοβουλίου και μέλος της Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Παιδείας
 10. Διοικητής του Γραφείου Φυσικής Αγωγής και Σχολικού Αθλητισμού του Υπουργείου Παιδείας
-

Διαδικασία

Όσον αφορά την ερευνητική μελέτη, εξασφαλίστηκαν όλες οι απαραίτητες άδειες και εγκρίσεις από τις αρμόδιες αρχές (Επιτροπή Βιοηθικής Κύπρου – EBK), πριν την έναρξη συλλογής δεδομένων. Το γεωγραφικό εύρος της μελέτης καλύπτει ολόκληρη την Κύπρο και καταβλήθηκαν προσπάθειες να διασφαλιστεί η συμμετοχή αθλητών/τριών και προπονητών/τριών που πληρούσαν τα κριτήρια ένταξης και από τις πέντε επαρχίες. Οι ομάδες διοργανώθηκαν ως εξής: τέσσερις (4) ομάδες εστίασης για την επαρχία της Λευκωσίας (μία με ποδοσφαιριστές και μία με ποδοσφαιρίστριες, καθώς και μία με προπονητές και μία με προπονήτριες), δύο (2) ομάδες εστίασης για τις επαρχίες της Λάρνακας και της Αμμοχώστου (μία με έφηβους ποδοσφαιριστές και μία με προπονητές), δύο (2) ομάδες εστίασης για την επαρχία της Λεμεσού (μία με έφηβους ποδοσφαιριστές και μία με προπονητές) και δύο (2) ομάδες εστίασης για την επαρχία της Πάφου (μία με έφηβους ποδοσφαιριστές και μία με προπονητές).

Οι έφηβοι ποδοσφαιριστές/τριες και προπονητές/τριες επιλέχθηκαν μέσω επαφών με τις Ακαδημίες Ποδοσφαίρου Βάσης (Grassroots) της Κυπριακής Ομοσπονδίας Ποδοσφαίρου (ΚΟΠ), τον Σύνδεσμο Προπονητών Ποδοσφαίρου Κύπρου και ανάμεσα στους ποδοσφαιριστές του Παγκύπριου Συνδέσμου Ποδοσφαιριστών (ΠΣΠ), στους οποίους

Co-funded by
the European Union

περιλαμβάνονται πρώην ποδοσφαιριστές που σήμερα προπονούν παιδιά και εφήβους. Οι ποδοσφαιριστές/τριες ενημερώθηκαν σχετικά με την πρόσκληση συμμετοχής στο έργο από τους/τις προπονητές/τριές τους. Σε αυτούς που εκδήλωσαν ενδιαφέρον να συμμετάσχουν στη μελέτη δόθηκε επιστολή συγκατάθεσης για να υπογραφεί από γονέα/νόμιμο κηδεμόνα τους. Μόνο οι ποδοσφαιριστές/τριες των οποίων γονέας/νόμιμος κηδεμόνας είχε δώσει γραπτή συγκατάθεση έλαβαν μέρος στις ομάδες εστίασης. Οι ποδοσφαιριστές/τριες έλαβαν ενημέρωση σχετικά με τον γενικό και τους ειδικούς στόχους του έργου πριν από την έναρξη της συζήτησης των ομάδων εστίασης, ενημερώθηκαν ότι η συζήτηση καταγραφόταν και έλαβαν διαβεβαιώσεις σχετικά με την προστασία της ανωνυμίας και των προσωπικών τους δεδομένων.

Οι προπονητές/τριες έλαβαν ενημέρωση σχετικά με τον γενικό και τους ειδικούς στόχους του έργου τόσο προφορικά όσο και μέσω εγγράφου, πριν από την έναρξη της συζήτησης στην ομάδα εστίασης, ενώ ενημερώθηκαν και σχετικά με το γεγονός ότι η συζήτηση καταγραφόταν και έλαβαν διαβεβαιώσεις σχετικά με την προστασία της ανωνυμίας και των προσωπικών τους δεδομένων και τη διαχείριση των ερευνητικών δεδομένων. Μετά την ενημέρωση κλήθηκαν να υπογράψουν έντυπο συγκατάθεσης.

Οι συμμετέχοντες/ουσες έλαβαν επίσης ενημέρωση μετά το τέλος της συζήτησης και ειδικότερα σχετικά με το δικαίωμά τους να αποσυρθούν από τη μελέτη εντός δύο μηνών και για την παρεχόμενη συνδρομή σε περίπτωση αναστάτωσης και δυσφορίας κατά τη διάρκεια της διαδικασίας. Στο πλαίσιο της ενημέρωσης μετά την ολοκλήρωση των ομάδων εστίασης οι συμμετέχοντες/ουσες ενημερώθηκαν επίσης σχετικά με γραμμή βοήθειας στην οποία θα μπορούσαν να απευθυνθούν σε περίπτωση που αντιμετώπιζαν δυσφορία, καθώς και για τα στοιχεία επικοινωνίας του υπεύθυνου της μελέτης προκειμένου να εκφράσουν τυχόν παράπονα ή ερωτήσεις.

Co-funded by
the European Union

Ένας συντονιστής διηύθυνε τις ομάδες εστίασης σε κάθε πόλη. Ο συντονιστής ήταν υπεύθυνος για τη διεξαγωγή των συζητήσεων των ομάδων. Μετά από κάθε συνεδρία της ομάδας εστίασης, ο συντονιστής έκανε ενημέρωση. Η διάρκεια όλων των ομάδων εστίασης ήταν 2 ώρες το μέγιστο.

Όσον αφορά τη διαδικασία των συνεντεύξεων με βασικούς εμπλεκόμενους φορείς, τα πρόσωπα που επιλέχθηκαν έλαβαν πρόσκληση μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου με την περιγραφή, τους στόχους και τα επιθυμητά αποτελέσματα του έργου, καθώς και μια σύντομη ενημέρωση σχετικά με τη διαδικασία της συνέντευξης και την προστασία της ανωνυμίας και των προσωπικών τους δεδομένων. Την πρόσκληση μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου ακολούθησε τηλεφωνική κλήση για να οριστεί ραντεβού για τη συνέντευξη. Οι διαδικτυακές συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν μέσω της πλατφόρμας διαδικτυακών συναντήσεων Microsoft Teams, που παρέχεται από το Ευρωπαϊκό Πανεπιστήμιο Κύπρου. Οι συνεντευζιζόμενοι/ες ενημερώθηκαν ότι οι συνεδρίες καταγράφηκαν, ότι η καταγραφή επρόκειτο να αποθηκευτεί για διάστημα 120 ημερών και ότι οι απομαγνητοφωνήσεις επρόκειτο να αποθηκευτούν με ασφάλεια για περίοδο πέντε ετών. Ενημερώθηκαν ότι η συμμετοχή τους είναι εθελοντική και ότι είχαν τη δυνατότητα να αποσυρθούν σε οποιοδήποτε σημείο της συνέντευξης. Στο τέλος της συνέντευξης, γινόταν ενημέρωση, η οποία περιλάμβανε πληροφορίες σχετικά με το πρόσωπο που είχε οριστεί για να παραλαμβάνει παράπονα ή ερωτήσεις. Όλες οι συνεντεύξεις διήρκεσαν μιάμιση ώρα κατά μέγιστο.

Εργασία

Οδηγός συζήτησης για έφηβους/ες

Τα δεδομένα από τους/τις συμμετέχοντες/ουσες στις ομάδες εστίασης εφήβων συλλέχθηκαν βάσει οδηγού συζήτησης, που περιλάμβανε 30 ερωτήσεις ανοικτού τύπου, οι οποίες

Co-funded by
the European Union

σχεδιάστηκαν με σκοπό να διερευνήσουν τις γνώσεις και τις στάσεις των συμμετεχόντων/ουσών σχετικά με το υπό μελέτη ζήτημα.

Για την εκπόνηση του οδηγού των ομάδων εστίασης, ελήφθη υπόψη σειρά στοιχείων. Με βάση τους στόχους του έργου Play Equal, έγινε αναδρομή σε βασικά επιστημονικά άρθρα που υποβάλλονται σε αξιολόγηση από ομοτίμους (Abramsky et al 2011, APA, 2018, Barker et al 2007, Baugher & Gazmararian, 2015, Sleghe & Richters, 2012) και σε συναφή αξιόπιστα εμπειρικά εργαλεία, προκειμένου να συνταχθεί το πρώτο προσχέδιο του ερωτηματολογίου. Ο οδηγός των ομάδων εστίασης αποτελείται από 30 ερωτήσεις ανοικτού τύπου σχετικά με την έμφυλη βία και την αρρενωπότητα και χωρίζεται σε 3 μέρη. Πιο συγκεκριμένα, στο πρώτο μέρος του ερωτηματολογίου περιλαμβάνονται 8 ερωτήσεις που αφορούν τις αντιλήψεις και τις στάσεις σχετικά με τους ρόλους των φύλων και τα έμφυλα στερεότυπα. Το δεύτερο μέρος σχετίζεται με τα έμφυλα στερεότυπα ειδικά στο ποδόσφαιρο και αποτελείται από 8 ερωτήσεις. Το τρίτο μέρος αποτελείται από 2 ερωτήσεις στο πλαίσιο των οποίων διερευνάται το ζήτημα της έμφυλης βίας και της τοξικής αρρενωπότητας εν γένει και 14 ερωτήσεις στο πλαίσιο των οποίων διερευνάται το ζήτημα της έμφυλης βίας και της τοξικής αρρενωπότητας στο ποδόσφαιρο. Το πρώτο προσχέδιο του ερωτηματολογίου εξετάστηκε και αξιολογήθηκε ως προς τη φαινομενική εγκυρότητα και την εγκυρότητα περιεχομένου από ομάδα 5 εμπειρογνομόνων στους τομείς της αθλητικής κοινωνιολογίας, των σπουδών φύλου, της σχολικής και κλινικής ψυχολογίας. Τα σχόλια και οι προτάσεις συνέβαλαν στη διαμόρφωση του τελικού οδηγού για τους/τις έφηβους/ες.

Οδηγός συζήτησης για προπονητές/τριες και υπεύθυνους/ες λήψης αποφάσεων

Τα δεδομένα από τους/τις συμμετέχοντες/ουσες στις ομάδες εστίασης ενηλίκων συλλέχθηκαν βάσει οδηγού συζήτησης, που περιλάμβανε 17 ερωτήσεις ανοικτού τύπου, οι οποίες

Co-funded by
the European Union

σχεδιάστηκαν με σκοπό να διερευνήσουν τις γνώσεις και τις στάσεις των συμμετεχόντων σχετικά με το υπό μελέτη ζήτημα.

Ο οδηγός ερωτήσεων των ομάδων εστίασης για τους ενηλίκους διαμορφώθηκε με βάση τις παραμέτρους του έργου, δηλαδή τα έμφυλα πρότυπα και στερεότυπα στην ευρύτερη κοινωνία και στον αθλητισμό και στο ποδόσφαιρο, τις αντιλήψεις, τις απόψεις και τις στάσεις απέναντι στην έμφυλη βία και το πλαίσιο πολιτικής και τις δράσεις και τα μέτρα που λαμβάνονται από βασικές αθλητικές οργανώσεις για τη διαχείριση του εν λόγω ζητήματος. Οι ερωτήσεις διαμορφώθηκαν με βάση επιμέρους οδηγούς, που έχουν αξιοποιηθεί στο πλαίσιο άλλων έργων. Ένα βασικό έγγραφο που βοήθησε στη διαμόρφωση του οδηγού ερωτήσεων ήταν η «Μελέτη για την έμφυλη βία στον αθλητισμό» (The Final Report on Gender-based Violence in Sport, 2016). Στη μελέτη «παρέχεται μια επισκόπηση του νομικού πλαισίου και του πλαισίου πολιτικής, παρατίθενται πρωτοβουλίες που προωθούνται από αθλητικές οργανώσεις και οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, εντοπίζονται βέλτιστες πρακτικές για την καταπολέμηση της έμφυλης βίας στον αθλητισμό και διατυπώνονται συστάσεις για μελλοντική δράση στα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ερωτήματα σχετικά με την έμφυλη βία και τον αθλητισμό αντλήθηκαν από τη μεθοδολογική προσέγγιση της εν λόγω μελέτης και προσαρμόστηκαν στους στόχους του παρόντος έργου. Στην εν λόγω μελέτη περιλαμβανόταν η έκθεση της διαδικτυακής συζήτησης με βασικούς εμπλεκόμενους φορείς. Έτσι, από την εν λόγω έκθεση αντλήθηκαν ερωτήσεις σχετικά με την πολιτική, τη διαχείριση και τις βέλτιστες πρακτικές και προσαρμόστηκαν αναλόγως.

Όσον αφορά τις ερωτήσεις που αφορούν τα έμφυλα πρότυπα, τα στερεότυπα και τις αντιλήψεις, απόψεις και στάσεις απέναντι στην έμφυλη βία, επιλέχθηκαν ερωτήσεις από το «Εγχειρίδιο εργαλείων για την έμφυλη βία» της κοινοπραξίας Reproductive Health Response

Co-funded by
the European Union

in Conflict (RHRC) (The Gender-based Violence Tools Manual, 2004) και προσαρμόστηκαν αναλόγως.

Πιο συγκεκριμένα, το πρώτο μέρος του ερωτηματολογίου περιλαμβάνει 4 ερωτήσεις σχετικές με τις αντιλήψεις και τις στάσεις σχετικά με τους ρόλους των φύλων και τα έμφυλα στερεότυπα και την ισότητα των φύλων στο ποδόσφαιρο. Το δεύτερο μέρος περιλαμβάνει ερωτήσεις σχετικές με την έμφυλη βία στην κυπριακή κοινωνία και το κυπριακό ποδόσφαιρο και τη διαχείρισή της. Το πρώτο προσχέδιο του ερωτηματολογίου εξετάστηκε και αξιολογήθηκε ως προς τη φαινομενική εγκυρότητα και την εγκυρότητα περιεχομένου από ομάδα 5 εμπειρογνομόνων στους τομείς της αθλητικής κοινωνιολογίας, των σπουδών φύλου και της κλινικής ψυχολογίας. Τα σχόλια και οι προτάσεις συνέβαλαν στη διαμόρφωση του τελικού οδηγού για τους/τις προπονητές/τριες ποδοσφαιρού (Παράρτημα Ι).

Ανάλυση

Η ποιοτική ανάλυση των δεδομένων που συλλέχθηκαν στο πλαίσιο των ομάδων εστίασης έγινε με την τεχνική της θεματικής ανάλυσης ([Braun και Clarke, 2006](#)) με τη χρήση του λογισμικού ποιοτικής ανάλυσης δεδομένων NVivo (QSR International, Cambridge, MA). Για να εξασφαλιστεί η αξιοπιστία στην κωδικοποίηση και ανάλυση των συνεντεύξεων, δύο ερευνητές διάβασαν και κωδικοποίησαν ανεξάρτητα το ένα τρίτο των συνεντεύξεων. Τα αποτελέσματα συγκρίθηκαν και συζητήθηκαν, προκειμένου να επιτευχθεί συμφωνία σχετικά με μια αξιόπιστη μέθοδο ανάλυσης των συνεντεύξεων. Στη συνέχεια, ο βασικός ερευνητής διάβασε και κωδικοποίησε το σύνολο των συνεντεύξεων και κατέληξε στο τελικό σχήμα κατηγοριοποίησης, το οποίο γενικεύτηκε προκειμένου να ανταποκρίνεται στον σκοπό της μελέτης.

Co-funded by
the European Union

Αποτελέσματα

Όλα τα αποτελέσματα βασίστηκαν στην ανάλυση των συζητήσεων των ομάδων εστίασης και γενικεύτηκαν ώστε να ανταποκρίνονται στον γενικό σκοπό της συμβολής στην πρόληψη της έμφυλης βίας στην Κύπρο. Τα αποτελέσματα των ομάδων εστίασης παρουσιάζονται παρακάτω, με βάση τις βασικές κατηγορίες ερωτήσεων, δηλαδή: (1) Ρόλοι των φύλων και έμφυλα στερεότυπα, (2) Έμφυλα στερεότυπα στο ποδόσφαιρο και τον αθλητισμό, (3) Έμφυλη βία και τοξική αρρενωπότητα στο ποδόσφαιρο και τον αθλητισμό και (4) Διαχείριση έμφυλης βίας.

Α. Ομάδες εστίασης εφήβων ποδοσφαιριστών/τριών

Οι απαντήσεις των συμμετεχόντων/ουσών στις ερωτήσεις του οδηγού συζήτησης ομαδοποιήθηκαν σε 8 θεματικές και επιμέρους υπο-θεματικές, που εντάσσονται στις βασικές κατηγορίες (Πίνακας 1). Οφείλει να επισημανθεί ότι ορισμένες θεματικές είναι αλληλοεπικαλυπτόμενες/συσχετιζόμενες. Οι συσχετιζόμενες θεματικές παρουσιάζονται κοινού.

Πίνακας 1 : Θεματικές κατηγορίες αυθόρμητων απαντήσεων συμμετεχόντων/ουσών

Ρόλοι των φύλων και έμφυλα στερεότυπα	Έμφυλα στερεότυπα στο ποδόσφαιρο και τον αθλητισμό	Έμφυλη βία και τοξική αρρενωπότητα στο ποδόσφαιρο και τον αθλητισμό	Διαχείριση έμφυλης βίας
Θεματική 1: Διαφοροποίηση ανδρών/αγοριών και γυναικών/κοριτσιών <ul style="list-style-type: none">Στοιχεία χαρακτήρα	Θεματική 5: Αγορίστικα κοριτσίστικα αθλήματα + Σεξουα-	Θεματική 6: Υγιείς σχέσεις <ul style="list-style-type: none">Αποδεκτή συμπεριφορά	Θεματική 8: Απόφαση καταγγελίας

Co-funded by
the European Union

-
- Σωματικά χαρακτηριστικά + Προστασία γυναικών και κοριτσιών + Εξουσία μεταξύ ανδρών και γυναικών εντός συγκεκριμένου πολιτισμικού και ιστορικού πλαισίου
 - λικός προσανατολισμός.
 - Μη αποδεκτή συμπεριφορά

Θεματική 7: Κανονικοποίηση μη αποδεκτής συμπεριφοράς

Θεματική 2: Προστασία γυναικών και κοριτσιών

Θεματική 3: Προσδοκίες σχετικά με τους ρόλους των φύλων

- Καταμερισμός εργασιών εντός της οικογένειας και επαγγελματική σταδιοδρομία εργατικού δυναμικού
- Εξουσία μεταξύ ανδρών και γυναικών εντός συγκεκριμένου πολιτισμικού και ιστορικού πλαισίου + Προστασία γυναικών και κοριτσιών

Θεματική 4: Σεξουαλικός προσανατολισμός

Co-funded by
the European Union

Βασική κατηγορία: Ρόλοι των φύλων και έμφυλα στερεότυπα

Θεματική 1: Διαφοροποίηση ανδρών/αγοριών και γυναικών/κοριτσιών

Υπο-θεματική: Σωματικά χαρακτηριστικά

Στο πρώτο μέρος του ερωτηματολογίου διερευνήθηκαν οι γνώσεις, οι αντιλήψεις και οι στάσεις σχετικά με τους ρόλους των φύλων και τα έμφυλα στερεότυπα. Προς τον σκοπό αυτό, οι έφηβοι/ες κλήθηκαν να προσδιορίσουν πώς αντιλαμβάνονται τις έννοιες αυτές. Αρχικά, οι συμμετέχοντες/ουσες κλήθηκαν να περιγράψουν ένα πρόσωπο ανδρικού φύλου και ένα πρόσωπο γυναικείου φύλου και τον τρόπο με τον οποίο θα μπορούσε κανείς να τα προσδιορίσει. Οι συμμετέχοντες/ουσες φάνηκε να διαφοροποιούν το ανδρικό από το γυναικείο φύλο πρωτίστως με βάση τα *εξωτερικά/σωματικά χαρακτηριστικά* τους – αλλά όχι απαραίτητα τα γενετικά – και δευτερευόντως με βάση άλλα *χαρακτηριστικά στοιχεία της προσωπικότητας*. Τα σωματικά χαρακτηριστικά καλύφθηκαν **15 φορές και στις πέντε ομάδες εστίασης** και η εν λόγω μεταβλητή φάνηκε ότι υπερτερούσε όσον αφορά τόσο τη διαφοροποίηση των ανδρών από τις γυναίκες όσο και τον προσδιορισμό των ανδρών και των γυναικών.

«Με βάση τα γεννητικά τους όργανα» (BLim01)

«Με βάση την εξωτερική τους εμφάνιση» (BParh02)

«Οι γυναίκες έχουν πιο μακριά μαλλιά, πιο ψιλή φωνή και έχουν διαφορετική σωματική διάπλαση από τους άνδρες» (GNic03)

Οι συμμετέχοντες ανδρικού φύλου ανέφεραν συχνά τα χαρακτηριστικά *«μακριά μαλλιά»*, στην περίπτωση των κοριτσιών, και *«σωματική δύναμη»*, στην περίπτωση των αγοριών, ως στοιχεία που διαφοροποιούν τα δύο φύλα. Πιο συγκεκριμένα, τα αγόρια θεωρούν ότι οι άνδρες είναι σωματικά δυνατότεροι από τις γυναίκες σε όλους τους τομείς, όπως προκύπτει από τα παρακάτω αποσπάσματα.

Co-funded by
the European Union

«...Είμαστε πιο δυνατοί σε όλα...» (BNic 05)

«Επειδή ένας άνδρας μπορεί να αντέξει περισσότερο. Είναι πιο δυνατός και μπορεί να αντέξει περισσότερο στην πίεση» (BParh P05)

«Οι άνδρες κάνουν πιο δύσκολες χειρωνακτικές δουλειές» (BParh 01)

«Εμ, οι γυναίκες κάνουν δουλειές γραφείου» (BParh 03)

«Λόγω της δύναμής τους» (BParh 05).

Ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι η έντονη σωματική διάπλαση φαίνεται να θεωρείται αποκλειστικό χαρακτηριστικό των ανδρών και οι γυναίκες με έντονη σωματική διάπλαση θεωρούνταν «ανδροπρεπείς» και «τρομακτικές» ειδικά στον τομέα του αθλητισμού και, συνακόλουθα, στη συνέχεια της συζήτησης, τα αθλήματα διακρίνονταν επίσης σε περισσότερο ανδροπρεπή ή θηλυπρεπή – όπως προκύπτει από την αφήγηση ενός αγοριού. Το φύλο και ο αθλητισμός εξετάζονται παρακάτω στην έκθεση.

«Ορισμένα αθλήματα απαιτούν μύες και αν μια κοπέλα κάνει τέτοια αθλήματα και αποκτήσει τέτοιους μύες ... το σώμα της γίνεται πιο αρρενωπό ... αν δεις μια κοπέλα με τόσο μεγάλα μπράτσα θα τρομάξεις» (BParh04)

Θεματική 2: Προστασία γυναικών και κοριτσιών + Σωματικά χαρακτηριστικά + Εξουσία μεταξύ ανδρών και γυναικών εντός συγκεκριμένου πολιτισμικού και ιστορικού πλαισίου

Όσον αφορά το ζήτημα της σωματικής δύναμης και το ότι οι άνδρες θεωρούνται πιο δυνατοί από τις γυναίκες, οι συμμετέχοντες ανδρικού φύλου σε μια ομάδα θεώρησαν ότι οι γυναίκες χρειάζονται προστασία: «οι γυναίκες χρειάζονται προστασία από έναν άνδρα έναντι ενός άλλου άνδρα». Το σύνολο των συμμετεχόντων συμφώνησε ότι μερικές φορές οι γυναίκες χρειάζονται προστασία από έναν άνδρα, καθώς είναι πιο πιθανό να κινδυνεύσουν. Η θεματική αυτή σχετίζεται με τη θεματική της Εξουσίας μεταξύ ανδρών και γυναικών εντός συγκεκριμένου πολιτισμικού και ιστορικού πλαισίου, η οποία εξετάζεται στη συνέχεια. Ο παρακάτω διάλογος

Co-funded by
the European Union

αναδεικνύει την προσδοκία ότι μια γυναίκα οφείλει και πρέπει να προστατεύεται από έναν άνδρα έναντι ενός άλλου άνδρα.

«... Αν έρθει ένα αγόρι... και σε βρει μόνη σου... λοιπόν, για να πω την αλήθεια είναι πιο πιθανό ένα αγόρι να σου κάνει κακό... όπως είπε ο **** (αναφορά ονόματος συμμετέχοντος) ένα αγόρι είναι πιο εύκολο να βιάσει...» (BNic01)

«Σε γενικές γραμμές, όταν βγαίνεις κάπου έξω με το αγόρι σου, δεν θα προτιμούσες να αισθάνεσαι ότι το αγόρι σου μπορεί να σε προστατεύσει και ότι δεν χρειάζεται να προστατεύσεις τον εαυτό σου;» (BNic03)

Οι συμμετέχουσες γυναικείου φύλου είχαν πιο ουδέτερη άποψη σχετικά με το ζήτημα της σωματικής δύναμης και της προστασίας των ανδρών. Αναγνώρισαν μεν ότι οι άνδρες και οι γυναίκες διαφέρουν σωματικά, αλλά δεν ήταν τόσο απόλυτες και βέβαιες όσον αφορά τη διαφορά μεταξύ των δύο φύλων όσο τα αγόρια. Τα κορίτσια χρησιμοποίησαν όρους όπως: «έχουν πιο έντονη σωματική διάπλαση ... περισσότερο από εμάς ... συνήθως οι άνδρες μπορεί να είναι ψηλότεροι».

«Εντάξει, με την πρώτη ματιά μπορείς να διακρίνεις μεταξύ ενός άνδρα και μιας γυναίκας από τα εξωτερικά τους χαρακτηριστικά. Αλλά στις μέρες μας οι γυναίκες έχουν πολύ κοντά μαλλιά και τα αγόρια πολύ μακριά, οπότε οι διαφορές υπάρχουν μόνο στα βιβλία, γιατί ο καθένας πρέπει να έχει τη δυνατότητα να αυτοπροσδιορίζεται.» (GNic03)

Το ζήτημα της ανισορροπίας δύναμης φαίνεται να διατρέχει όλες τις συζητήσεις και προέκυψε ιδιαίτερα έντονα στο τμήμα που αφορά τον αθλητισμό/το ποδόσφαιρο, το οποίο εξετάζεται παρακάτω.

Υπο-θεματική: Στοιχεία χαρακτήρα

Τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας που διαφοροποιούν τα πρόσωπα ανδρικού φύλου από τα πρόσωπα γυναικείου φύλου **αναφέρθηκαν σε 3 ομάδες εστίασης και**

Co-funded by
the European Union

καλύφθηκαν σε όλες τις ομάδες εστίασης, με 7 αναφορές. Οι συμμετέχοντες ανδρικού φύλου περιέγραψαν τις γυναίκες ως άτομα που εκδηλώνουν «πιο έντονα συναισθήματα» και εν γένει ως «περισσότερο συναισθηματικές» από τους άνδρες, ενώ οι άνδρες θεωρήθηκαν ως «πιο σκληροί» και «πιο δυνατοί» από τις γυναίκες, από άποψη χαρακτήρα, περιγραφή στην οποία προέβησαν επίσης οι συμμετέχοντες ανδρικού φύλου. Για να δώσει έμφαση σε αυτό το σχόλιο και να τονίσει ότι οι άνδρες καλούνται να ανεχθούν περισσότερες «δυσκολίες» από τις γυναίκες, ένας συμμετέχων ανδρικού φύλου ανέφερε: «ας πούμε ότι οι άνδρες είναι άνθρωποι που είναι κυρίως έξω, όπως σε οικοδομικές εργασίες, ενώ οι γυναίκες είναι κυρίως στην κουζίνα» (BParh01).

Στο πλαίσιο της περιγραφής των γυναικείων και ανδρικών χαρακτηριστικών, αξίζει να διερευνηθεί η αντίληψη των εφήβων σχετικά με τα μοτίβα έλξης, όπως αυτά προέκυψαν μέσω των αυθόρμητων περιγραφών τους. Οι συμμετέχουσες στην ομάδα εστίασης των κοριτσιών συμφώνησαν εν γένει ότι στα κορίτσια αρέσει να επιδεικνύουν τα «θηλυκά χαρακτηριστικά» τους και ότι τα αγόρια έλκονται από στερεοτυπικά γυναικεία χαρακτηριστικά.

«Πρέπει να είναι ξανθιά και να έχει μακριά μαλλιά» (GNic03)

«...Το κορίτσι που φοράει συνέχεια μακιγιάζ και φορεματάκια...» (GNic03)

Παρόλο που τα κορίτσια που συμμετείχαν στην ομάδα εστίασης δεν θεωρούν ότι χρειάζεται να συμπεριφέρονται με συγκεκριμένο τρόπο για να γίνουν αποδεκτά, εντούτοις ανέφεραν ότι η κοινωνία έχει από τα κορίτσια και τα αγόρια την προσδοκία να συμπεριφέρονται με συγκεκριμένο τρόπο για να γίνουν αποδεκτά, όπως καταδεικνύεται στη συνέχεια.

Θεματική 3: Προσδοκίες σχετικά με τους ρόλους των φύλων

Οι ρόλοι των φύλων, ως ψυχολογική και κοινωνική κατασκευή, συνίστανται τόσο σε κοινωνικές προσδοκίες όσο και σε γνωστικές δομές. Από κοινωνική άποψη, οι ρόλοι των

Co-funded by
the European Union

φύλων αφορούν τον καταμερισμό της εργασίας και της εξουσίας μεταξύ ανδρών και γυναικών εντός συγκεκριμένου πολιτισμικού και ιστορικού πλαισίου, σε σχέση με ζητήματα όπως οι ερωτικές συντροφικές σχέσεις, ο καταμερισμός εργασιών εντός της οικογένειας και η επαγγελματική σταδιοδρομία του εργατικού δυναμικού. Οι ρόλοι των φύλων υπαγορεύονται με βάση το φύλο, το οποίο παραδοσιακά κατηγοριοποιείται ως αρσενικό ή θηλυκό. Ο ρόλος των ανδρών σχετίζεται με τη λειτουργία του κουβαλητή της οικογένειας, ενώ ο ρόλος της γυναίκας συνδέεται με κοινωνικές και οικιακές δραστηριότητες (για παράδειγμα, Eagly & Wood, 2012). Αν και εκ πρώτης όψεως, όλοι/ες οι συμμετέχοντες/ουσες φάνηκε να απορρίπτουν χαρακτηριστικά και συμπεριφορές που θα μπορούσαν να εμπίπτουν στην κατηγορία των παραδοσιακών ρόλων των φύλων, εντούτοις, **και στις 5 ομάδες εστίασης και με τη μεγαλύτερη κάλυψη (29 φορές)**, οι συμμετέχοντες (τα αγόρια περισσότερο από τα κορίτσια) εκφράστηκαν με τρόπο που καταδείκνυε μια αντίληψη περί στερεοτυπικής κατανομής των ρόλων. Το ίδιο συνέβη στην περίπτωση όλων των μεταβλητών που συνθέτουν την έννοια των ρόλων των φύλων, όπως (α) ο καταμερισμός της εργασίας και της εξουσίας μεταξύ ανδρών και γυναικών εντός συγκεκριμένου πολιτισμικού και ιστορικού πλαισίου, (β) οι ερωτικές συντροφικές σχέσεις, (γ) ο καταμερισμός των εργασιών εντός της οικογένειας, (δ) η επαγγελματική σταδιοδρομία του εργατικού δυναμικού και (ε) οι ερωτικές σχέσεις, όπως φαίνεται παρακάτω.

Υπο-θεματική: Καταμερισμός εργασιών εντός της οικογένειας και επαγγελματική σταδιοδρομία εργατικού δυναμικού

Όπως προαναφέρθηκε, παρόλο που οι συμμετέχοντες/ουσες ήθελαν να δώσουν την εντύπωση ότι οι παραδοσιακές προσδοκίες σχετικά με τους ρόλους έχουν πλέον εξαφανιστεί στη γενιά τους, πολύ συχνά «υπέπεσαν» σε στερεοτυπικές σκέψεις και εκφράσεις σχετικά με το φύλο και έδειξαν να συμμορφώνονται με πιο παραδοσιακούς ρόλους των φύλων. Ένα

Co-funded by
the European Union

βασικό χαρακτηριστικό ήταν η αντίληψη ότι οι άνδρες είναι οι κουβαλητές και αναμένεται από αυτούς να φροντίζουν την οικογένειά τους με τη γενικότερη έννοια, επειδή κερδίζουν περισσότερα χρήματα, ενώ οι γυναίκες θεωρούνται κυρίως υπεύθυνες για τις δουλειές του σπιτιού και τα παιδιά. Αυτός ο τρόπος σκέψης ήταν εμφανής στην περίπτωση των συμμετεχόντων ανδρικού φύλου. Παρά το γεγονός ότι αναγνώρισαν ότι ο ρόλος της γυναίκας έχει υποστεί σημαντικές αλλαγές και έχει επεκταθεί σε τομείς εκτός της οικιακής σφαίρας και ότι μπορούν επίσης να λειτουργούν ως κουβαλήτριες, διαφάνηκε ότι θεωρούν η εργασία (εργατικό δυναμικό) των ανδρών θεωρείται μεγαλύτερης αξίας αλλά και δυσκολίας (όσον αφορά τη σωματική δύναμη). Οι παραδοσιακές απαιτήσεις σχετικά με την εξακολούθηση υιοθέτησης συγκεκριμένων συμπεριφορών από τις γυναίκες – για παράδειγμα, οικιακές εργασίες – είναι ακόμη ισχυρές, όπως καταδεικνύεται από τις αφηγήσεις των αγοριών. Επιπλέον, διερευνώντας περαιτέρω τις αντιλήψεις των συμμετεχόντων σχετικά με τις κοινωνικές προσδοκίες περί ρόλων των φύλων, στις περισσότερες ομάδες εστίασης, τα αγόρια έτειναν να συμμερίζονται την άποψη ότι οι γυναίκες είναι κυρίως υπεύθυνες για τις δουλειές του σπιτιού και την ανατροφή των παιδιών τους. Οι απόψεις αυτές εκφράστηκαν ιδιαίτερα έντονα στην ομάδα εστίασης της Πάφου και της Λεμεσού, όπως προκύπτει από τη συζήτηση που παρατίθεται παρακάτω.

«Να φροντίζουν τα παιδιά» (BLim05)

«Να μαγειρεύουν» (BLim03)

«Να κάνουν τις δουλειές του σπιτιού» (BLim06)

«Στη σημερινή κοινωνία, ας πούμε ότι πεινάς, σε ποιον θα πας για να ζητήσεις φαγητό;

... φυσικά στη μαμά σου» (BParh07)

«Ο μπαμπάς μου δεν θα ετοιμάσει ένα πλήρες ... (εννοείται γεύμα) ... (BParh01)

«Θα ανάψει την ψησταριά» (BParh06)

Co-funded by
the European Union

Ένας διάλογος που διεξήχθη σε μία από τις ομάδες εστίασης είναι περισσότερο αποκαλυπτικός σχετικά με τους ρόλους, τις συμπεριφορές και τα χαρακτηριστικά που θεωρείται ότι αρμόζουν στα αγόρια και τους άνδρες, τα κορίτσια και τις γυναίκες στην κυπριακή κοινωνία. Όταν τίθενται συμπληρωματικές ερωτήσεις, τα αγόρια κάνουν μεγαλύτερη προσπάθεια να εκφράσουν απόψεις περί ισότιμων ρόλων των φύλων, σύμφωνα με τις οποίες το εισόδημα και οι εργασίες που σχετίζονται με το σπίτι και τη φροντίδα κατανέμονται ισότιμα ανάμεσα στους συντρόφους, αλλά δεν φαίνεται να εμμένουν για πολύ σε αυτές, καθώς επανέρχονται στους παραδοσιακούς ρόλους των φύλων, όπως τους έχουν μάθει και εσωτερικεύσει μέσω της καθημερινής παρατήρησης. Ο τρόπος που απεικονίζονται οι ρόλοι των φύλων από τα αγόρια ενδεχομένως δίνουν μια εικόνα της καθημερινής ζωής τους.

«Θα μαγειρεύω μόνος μου μερικές φορές αλλά όχι πάντα.»

«Τι θα γίνεται τις υπόλοιπες φορές» ... (διενεργών τη συνέντευξη)

«Θα πηγαίνω στη δουλειά.»

«Και η σύζυγός σου;» (διενεργών τη συνέντευξη)

«Εξαρτάται, αν κάνω μια δουλειά και κερδίζω πολλά χρήματα, δεν θα χρειάζεται να πηγαίνει στη δουλειά.»

«Και αν ήθελε τα δικά της χρήματα και την ανεξαρτησία της;» (διενεργών τη συνέντευξη)

(το αγόρι το σκέφτεται) «Εε... λοιπόν, εντάξει μόνο αν το ήθελε, αν το ήθελε δεν θα ήταν πρόβλημα.» (BParh02)

«Δεν φαίνεται ωραίο μια γυναίκα να υποστηρίζει έναν άνδρα.» (EPaph05)

«Πιστεύω ότι αν μια γυναίκα είχε έναν μισθό με τον οποίο θα μπορούσε να συντηρεί τον άντρα της Εμ, πιστεύω ότι θα τον εγκατέλειπε. Ακόμα και αν η μαμά μου έβγαζε

Co-funded by
the European Union

περισσότερα από τον μπαμπά μου, ο μπαμπάς μου θα συνεισέφερε περισσότερο....»

(EPaph07)

(ο διενεργών τη συνέντευξη ζητά διευκρινίσεις και ένα άλλο αγόρι απαντά)

«Ο άντρας θα έκανε περισσότερη οικονομία, αλλά η γυναίκα θα ζόδευε κάποια από τα χρήματα, ενώ ο άντρας θα αποταμίευε για το μέλλον, για ένα αυτοκίνητο για παράδειγμα.... Μια γυναίκα θα ήθελε να κάνει τα νύχια της, τα ψώνια της, το κομμωτήριό της.» (EPaph01)

Όπως καταδεικνύεται από τις παραπάνω αφηγήσεις, ο ρόλος του χρήματος φαίνεται να είναι μια σημαντική μεταβλητή που θα μπορούσε να σχετίζεται με το αίσθημα εξουσίας και ελέγχου. Το ζήτημα του ποιος πληρώνει πότε σε ένα ραντεβού ήταν μάλλον κυρίαρχο, με τα περισσότερα αγόρια να λένε ότι θα ήθελαν να πληρώνουν τόσο για τον εαυτό τους όσο και για το ραντεβού τους. Στην πορεία της συζήτησης, προέκυψε ότι τα αγόρια θα αισθάνονταν άνετα να μοιραστούν έναν λογαριασμό ή να επιτρέψουν στη γυναίκα να συνεισφέρει οικονομικά μόνο όταν η σχέση ωριμάσει. Έτσι, κατά μία έννοια, μόνο στην περίπτωση που ένας άντρας/ένα αγόρι νιώσει ασφάλεια, μπορεί να παραιτηθεί από την εξουσία του ελέγχου, που σε αυτή την περίπτωση ταυτίζεται με τα χρήματα.

Από τις παραπάνω αφηγήσεις προκύπτει ότι οι συμμετέχοντες ανδρικού φύλου περιέγραψαν τους άνδρες ως κουβαλητές, που εργάζονται σε επίπονες εργασίες για να στηρίξουν την οικογένεια, ενώ οι γυναίκες θεωρούνται κυρίως μητέρες, φροντίστριες και, τελευταία απ' όλα, εκείνες που φέρνουν χρήματα στο σπίτι. Από πρόσθετα δεδομένα προέκυψε, ωστόσο, ότι τα αγόρια θεωρούν επίσης ότι ο ρόλος τους, ή μάλλον αυτό που πιστεύουν ότι αναμένεται από αυτά στο πλαίσιο της κυπριακής κοινωνίας, είναι να προστατεύουν τις γυναίκες. Ως εκ τούτου, έγινε συσχέτιση των ακόλουθων τριών θεματικών

Co-funded by
the European Union

για σκοπούς (α) κατηγοριοποίησης και κατανόησης των δεδομένων και (β) διαπίστωσης πιθανών μοτίβων με βάση τα δεδομένα.

Υπο-θεματική: Εξουσία μεταξύ ανδρών και γυναικών εντός συγκεκριμένου πολιτισμικού και ιστορικού πλαισίου + Σωματικά χαρακτηριστικά + Προστασία γυναικών και κοριτσιών

Όπως προαναφέρθηκε στην έκθεση, σε αρκετές περιπτώσεις οι συμμετέχοντες ανδρικού φύλου θεωρούσαν τους άνδρες ως προστάτες των γυναικών και κοριτσιών και ότι τα κορίτσια είναι πιο πιθανό να δεχτούν επίθεση ή να «τους την πέσουν» άλλοι άνδρες. Έτσι, προέκυψε ότι πιστεύουν ότι έχουν την υποχρέωση να προστατεύουν τα κορίτσια, πεποίθηση η οποία συνάδει με τις γενικές απόψεις τους σχετικά με τους κοινωνικούς ρόλους και το τι αναμένεται από έναν άνδρα. Οι συμμετέχοντες φάνηκε να συνδέουν τη βία με τους άνδρες και τη θυματοποίηση με τις γυναίκες, αλλά και να αποδίδουν τον ρόλο του προστάτη στους εαυτούς τους. Ένα αγόρι δήλωσε ότι δεν θα επέτρεπε στην κοπέλα του να βγει σε κλαμπ με τις φίλες της χωρίς αυτόν, θεωρώντας ότι άλλοι άνδρες μπορεί είτε να της «την πέσουν» είτε να προσπαθήσουν να της «κάνουν κακό». Όλα τα αγόρια της ομάδας έτειναν να συμφωνήσουν μαζί του, εκτός από ένα. Εν γένει, ισχυρίστηκαν ότι γνωρίζουν «τι σκέφτονται όλα τα αγόρια», σε ό,τι αφορά τα κορίτσια.

«Δεν θα της επέτρεπα να πάει κάπου χωρίς εμένα, εφόσον ξέρω ότι συμβαίνουν πολλά. Μπορεί να πάει σε ένα κλαμπ, αλλά μαζί μου. Μπορεί να πάει έξω για δείπνο με τις φίλες της, δεν υπάρχει πρόβλημα, αλλά όχι σε κλαμπ, όπου μπορεί να τη χουφτώσει κάθε τυχαίος Πακιστανός....» (BNic05)

Εν γένει, τα αγόρια αυτής της ομάδας εστίασης φάνηκε να συμμερίζονται αυτήν την άποψη, όχι σε βαθμό που να απαγορεύουν πράγματι στην κοπέλα τους να πάει σε κλαμπ μόνη της, αλλά συμφώνησαν ότι τα αγόρια έχουν «ένα πράγμα στο μυαλό τους». Μόνο ένα διαχώρισε

Co-funded by
the European Union

τη θέση του από αυτόν τον τρόπο σκέψης και πρόσθεσε ότι «*ό,τι περιμένεις να κάνει εκείνη, πρέπει να είσαι έτοιμος να κάνεις το ίδιο, ό,τι ισχύει για εκείνη ισχύει και για σένα*». Με εξαίρεση αυτό το αγόρι, οι υπόλοιποι συμμετέχοντες φάνηκε να εκδηλώνουν έντονο άγχος όσον αφορά την εκπλήρωση του ανδρικού ρόλου που τους έχει επιβληθεί από την κουλτούρα στην οποία ζουν. Προέκυψε ότι οι συμμετέχοντες συμμορφώνονται εμφανώς με τις προσωπικές ιδιότητες, τα χαρακτηριστικά της συμπεριφοράς, τα ενδιαφέροντα, τις στάσεις, τις ικανότητες και τις δεξιότητες που αναμένεται να έχει κάποιος επειδή κατέχει συγκεκριμένη ιδιότητα ή θέση, στην προκειμένη περίπτωση αυτή του προσώπου ανδρικού φύλου.

Θεματική 4: Σεξουαλικός προσανατολισμός

Στους διαλόγους που ακολουθούν, οι έφηβοι προβληματίζονται σχετικά με συμπεριφορές και χαρακτηριστικά προσώπων που μπορεί να μην ανταποκρίνονται στις κοινωνικές προσδοκίες. Ειδικότερα, συμπεριφορές που θα μπορούσαν να θεωρηθούν ως εκτός του αναμενόμενου φάσματος αρρενωπότητας είναι πολύ πιθανό να απορρίπτονται από τους συνομήλικους ανδρικού φύλου. Ο σεξουαλικός προσανατολισμός ενός προσώπου αναφέρθηκε **(12 αναφορές σε 5 ομάδες εστίασης)** σε όλες τις ομάδες εστίασης σε αρκετές περιπτώσεις και συνδέεται με άλλες θεματικές, όπως φαίνεται παρακάτω. ας το εξετάσουμε στις παρακάτω συζητήσεις, στην περίπτωση της ομοφυλοφιλίας.

«Αν είσαι ομοφυλόφιλος, μπορεί να μην είσαι αποδεκτός από όλα τα αγόρια, αλλά θα είσαι από όλα τα κορίτσια» (BNic05)

Όταν ο διενεργών τη συνέντευξη ρώτησε αν αυτό ισχύει για τα «αρρενωπά» κορίτσια, τα περισσότερα αγόρια είπαν ότι τέτοια κορίτσια θα γίνονταν αποδεκτά κυρίως από τα αγόρια παρά από τα κορίτσια. Όμως ένα αγόρι πρόσθεσε: *«Πιστεύω ότι το αν αποδέχεσαι κάποιον ή όχι, εξαρτάται από εσένα. Δεν είμαστε όλοι ίδιοι. Όλοι είναι ξεχωριστοί.»* Στην ομάδα εστίασης της Πάφου, από τη συζήτηση σχετικά με το τι είναι γενικά αποδεκτό και τι μπορούν να

Co-funded by
the European Union

αποδεχτούν οι ίδιοι οι συμμετέχοντες προέκυψε ότι δυσκολεύονται να αποδεχτούν ένα αγόρι που δεν προσδιορίζεται ως στρέιτ. Παρόλα αυτά, τα αγόρια δεν ήθελαν να δώσουν την εντύπωση ότι είναι προκατειλημμένα απέναντι σε ένα ομοφυλόφιλο αγόρι και ως εκ τούτου, στη συζήτηση εκφράζονται αμφιλεγόμενες αντιλήψεις και συναισθήματα σχετικά με το ζήτημα.

«Δεν θα τον αποδεχόμουν πολύ εύκολα. Όχι.» (EPaph07)

«Θα σου ήταν δύσκολο;» (διενεργών τη συνέντευξη)

«Δεν θεωρώ κάποια πράγματα φυσιολογικά (αναφερόμενος στην ομοφυλοφιλία) ... όχι, δεν μπορώ να το δεχτώ ... εντάξει, μπορώ, αλλά όχι τόσο εύκολα ... εντάξει, δεν θα τον απέρριπτα, αλλά δεν θα το αποδεχόμουν και αμέσως.» (EPaph02)

«Γι' αυτό λέω ότι όλοι έχουν διαφορετικά γούστα, δεν είμαστε φίλοι με όλους. Είμαστε φίλοι με ανθρώπους που είναι σαν εμάς.» (EPaph03)

«Ας πούμε, είμαστε φίλοι (αναφερόμενος στην ομάδα) επειδή παίζουμε ποδόσφαιρο μαζί, ξέρουμε ο ένας τον άλλον πολύ καιρό, κάνουμε τα ίδια πράγματα....» (EPaph01)

«Έχει δικαίωμα να κάνει ό,τι θέλει... είναι η ζωή του... αλλά δεν είναι ανάγκη να προκαλεί.» (BPaph06)

Βασική κατηγορία 2: Έμφυλα στερεότυπα στο ποδόσφαιρο και τον αθλητισμό

Θεματική 5: Αγορίστικα και κοριτσιίστικα αθλήματα + Σεξουαλικός προσανατολισμός

Η ανάγκη συμμόρφωσης με τις κοινωνικές αντιλήψεις σχετικά με το τι θεωρείται ανδροπρεπές και τι όχι, ανέκυψε επίσης στις συζητήσεις των εφήβων συμμετεχόντων ανδρικού φύλου σχετικά με τον αθλητισμό. Εν γένει, τόσο οι συμμετέχουσες όσο και οι συμμετέχοντες στις ομάδες εστίασης ανέφεραν ότι δεν υπάρχουν ανδρικά και γυναικεία αθλήματα και ότι ο καθένας θα έπρεπε να μπορεί να συμμετέχει σε όποιο άθλημα του αρέσει. Παρ' όλα αυτά, στην

Co-funded by
the European Union

περίπτωση των συμμετεχόντων ανδρικού φύλου, οι εν λόγω δηλώσεις μεταστράφηκαν πολύ γρήγορα καθώς η συζήτηση στράφηκε σε αθλήματα που θεωρούνται πιο «θηλυκά», όπως το μπαλέτο. Η έκφραση στερεοτυπικών αντιλήψεων, όπως, για παράδειγμα, «το μπαλέτο είναι περισσότερο αποδεκτό για ένα κορίτσι από ό,τι για ένα αγόρι», ήταν κοινή σε όλες τις ομάδες εστίασης των συμμετεχόντων ανδρικού φύλου.

Το φύλο και ο αθλητισμός αναφέρθηκαν 29 φορές και στις 5 ομάδες εστίασης.

Τόσο οι συμμετέχοντες όσο και οι συμμετέχουσες ανέφεραν ότι ο βασικός λόγος για τον οποίο ορισμένα αθλήματα θεωρούνται ότι είναι για άνδρες ή για γυναίκες σχετίζεται με τις σωματικές απαιτήσεις σε δύναμη και αντοχή, ενώ ένας δευτερεύων λόγος ήταν ότι ορισμένα αθλήματα θεωρούνται απλά πιο «αγορίστικα» ή «κοριτσίστικα». Παρόλο που όλες οι ομάδες έκαναν αυτήν την κατηγοριοποίηση, δεν δόθηκε σαφής εξήγηση σχετικά με το που εδράζεται. Η κατηγοριοποίηση σε «αγορίστικο» και «κοριτσίστικο» παρουσιάστηκε απλά σαν ένα μοτίβο στο οποίο εντάσσεται εξ ορισμού καθένα από τα δύο φύλα.

Στο πλαίσιο της κατηγοριοποίησης σε «αγορίστικο» και «κοριτσίστικο» έγιναν επίσης αρκετές αναφορές σχετικά με τη σεξουαλικότητα του προσώπου, και για τον λόγο αυτό η θεματική αυτή συνδέθηκε με τη θεματική του σεξουαλικού προσανατολισμού. Στο σημείο αυτό, αξίζει να αναφερθεί ότι τα αγόρια εξέφρασαν πιο έντονα από τα κορίτσια την άποψη ότι ορισμένα αθλήματα είναι μόνο για άνδρες και άλλα μόνο για γυναίκες και ότι η επιλογή/προτίμηση ενός είδους αθλήματος μπορεί να υποδηλώνει τον σεξουαλικό προσανατολισμό ενός προσώπου. Σύμφωνα με μια παλαιότερη θεωρία (Hatrley, 1959), η συμμόρφωση των αγοριών στις κοινωνικές αντιλήψεις σχετικά με το τι είναι ανδρικό συντελείται πολύ νωρίτερα και επιβάλλεται με πολύ μεγαλύτερο σθένος σε σχέση τη συμμόρφωση των κοριτσιών σε ανάλογες αντιλήψεις. Ως εκ τούτου, αυτό θα μπορούσε να αιτιολογεί γιατί τα αγόρια είχαν μεγαλύτερη ανάγκη να χαρακτηρίζουν τα αθλήματα με βάση

Co-funded by
the European Union

το φύλο και ότι τα πρόσωπα που δεν συμμορφώνονται θεωρούνται ότι δεν είναι συμβατά με την ομάδα των ανδρών και είναι περισσότερο συμβατά με την ομάδα των γυναικών.

«Θα έλεγαν ότι είναι λεσβία (αναφερόμενος στο ποδόσφαιρο)... αλλά αυτό δεν σημαίνει πραγματικά ότι οποιοδήποτε κορίτσι παίζει ποδόσφαιρο είναι λεσβία... δεν είναι έτσι πια.» (BLac01)

«Αυτός ο τρόπος σκέψης υπήρχε πριν γεννηθούμε.» (BLac03)

«Επομένως, με αυτό το σκεπτικό, τα αγόρια που κάνουν συγκεκριμένα αθλήματα θα θεωρούνταν γκέι;» (διενεργών τη συνέντευξη)

«Ναι.» (ΟΛΟΙ)

«Τι είδους αθλήματα, για παράδειγμα;»

«Για παράδειγμα, μπαλέτο.» (BLac01)

«Ας πούμε ότι σε κάποιον αρέσει ο χορός και λέει στον πατέρα του ότι θέλει να πάει μπαλέτο, θα του έλεγε όχι, αν σε πάω μπαλέτο θα μου λένε, εδώ, εκεί και παντού, ότι ο γιος μου είναι γκέι, ομοφυλόφιλος.» (BLim04)

Στην περίπτωση του ποδοσφαίρου, τα δύο φύλα δεν επέδειξαν καμία έλλειψη ανεκτικότητας όσον αφορά τη συμμετοχή τους στο εν λόγω άθλημα. Με άλλα λόγια, και τα δύο φύλα αποδέχονται ότι τόσο οι άνδρες όσο και οι γυναίκες μπορούν να παίξουν ποδόσφαιρο. Ιδιαίτερα έντονη ήταν η ομόφωνη άποψη των συμμετεχόντων ανδρικού φύλου ότι οι άνδρες είναι πολύ καλύτεροι ποδοσφαιριστές από τις γυναίκες. Από τα παρακάτω αποσπάσματα καταδεικνύεται μια σειρά από έμφυλα πρότυπα σε σχέση με το ποδόσφαιρο αλλά και την αρρενωπότητα εν γένει.

«...Είμαστε δυνατότεροι σε όλα ...για παράδειγμα, στο ποδόσφαιρο.» (BNic05)

«Στο ποδόσφαιρο ή σε όλα;» (διενεργών τη συνέντευξη)

«Σε μια ομάδα της Αυστραλίας, έπαιζαν (γυναικεία ομάδα) με την ομάδα επιπέδου κάτω των 15

Co-funded by
the European Union

του Newcastle (15χρονα αγόρια) και έχασαν 15-0.» (BNic05)

«Ναι, οι γυναίκες αθλούνται όσο και οι άντρες, αλλά ο άντρας, με βάση τον χαρακτήρα του, είναι πιο δυνατός και μπορεί να αναπτύξει μύες, είναι λογικό το επίπεδό του να είναι υψηλότερο.»

(BLim05)

«Να σας πω κάτι σχετικά με αυτό. Δεν ξέρουμε για το βραβείο που πήραν (αναφερόμενος στο βραβείο που έλαβαν οι γυναίκες ποδοσφαιρίστριες) γιατί δεν παρακολουθούμε γυναικείο ποδόσφαιρο, επειδή δεν έχει τίποτα να προσφέρει. Το ανδρικό ποδόσφαιρο έχει, υπάρχουν περισσότεροι αγώνες, περισσότερες μάχες ... και μπορείς να μάθεις πολλά από τους κορυφαίους παίκτες, αλλά στην πραγματικότητα δεν μπορείς να μάθεις περισσότερα από μια κορυφαία παίκτρια.» (BNic02)

Αν και οι συμμετέχοντες ανδρικού φύλου αναγνωρίζουν ότι οι γυναίκες ποδοσφαιρίστριες δεν τυγχάνουν ίσης μεταχείρισης με τους άνδρες ποδοσφαιριστές (για παράδειγμα, μισθοί, παροχές, υποδομές), θεωρούν ότι αυτό είναι αποτέλεσμα της προσφοράς και της ζήτησης. Το γυναικείο ποδόσφαιρο είναι λιγότερο δημοφιλές και δεν προβάλλεται στον ίδιο βαθμό, και επομένως έχει μικρότερες οικονομικές αποδόσεις. Σε μια ομάδα (Λάρνακα) οι συμμετέχοντες ανδρικού φύλου εξέφρασαν την άποψη ότι η ανισότητα μεταξύ ανδρών ποδοσφαιριστών και γυναικών ποδοσφαιριστριών οφείλεται στα έμφυλα στερεότυπα αλλά και, συγχρόνως, ότι οι γυναίκες είναι «κατώτερες» ποδοσφαιρίστριες από τους άνδρες.

Βασική κατηγορία 3: Έμφυλη βία και τοξική αρρενωπότητα στο ποδόσφαιρο και τον αθλητισμό

Στο τρίτο μέρος του οδηγού συζήτησης, στους/στις συμμετέχοντες/ουσες τέθηκε μια σειρά ερωτήσεων προκειμένου να διερευνηθούν οι αντιλήψεις τους σχετικά με την έμφυλη βία εν γένει και σε σχέση με το ποδόσφαιρο ειδικότερα.

Θεματική 6: Υγιείς σχέσεις

Co-funded by
the European Union

Όσον αφορά το τι συνιστά «υγιείς σχέσεις», από αμφότερες τις ομάδες συμμετεχόντων προέκυψε ένας αριθμός μεταβλητών, οι οποίες κατηγοριοποιήθηκαν περαιτέρω σε αποδεκτές και μη αποδεκτές συμπεριφορές.

Υπο-θεματική: Αποδεκτά χαρακτηριστικά (11 αναφορές σε 4 ομάδες εστίασης). Οι συμμετέχοντες/ουσες στο σύνολό τους ανέφεραν την *αγάπη*, την *κατανόηση*, την *επικοινωνία*, την *εμπιστοσύνη*, τον *σεβασμό* και την *ειλικρίνεια* ως βασικά χαρακτηριστικά μιας υγιούς σχέσης.

Υπο-θεματική: Μη αποδεκτά χαρακτηριστικά (26 αναφορές σε 5 ομάδες εστίασης). Το *ψέμα*, η *έλλειψη ευγένειας*, η *απιστία*, η *ζήλια*, ο *υβριστικός λόγος* και η *βία* θεωρήθηκαν μη αποδεκτά στις σχέσεις. Από περαιτέρω ανάλυση των δεδομένων προέκυψε ότι υπάρχουν και άλλες συμπεριφορές που δεν είναι αποδεκτές από τους εφήβους στις σχέσεις τους. Τα αγόρια ανέφεραν, μεταξύ άλλων, ως μη αποδεκτές συμπεριφορές τις εξής: (α) *η κοπέλα κάποιου να ντύνεται προκλητικά*, (β) *η κοπέλα κάποιου να έχει κολλητό φίλο ανδρικού φύλου*, (γ) *η κοπέλα να αντιμιλάει στο αγόρι της*. Τα κορίτσια ανέφεραν ως μη αποδεκτή συμπεριφορά *να μην επιτρέπεται να βγαίνουν μόνες τους με τους φίλες τους*. Ανέφεραν επίσης την «*καταπίεση*» ως μορφή μη αποδεκτής συμπεριφοράς.

«Ας πούμε ότι θέλω για κάποιο λόγο να βγω με τη φίλη μου και δεν με αφήνει, είτε η μαμά μου είτε κάποιος άλλος ...» (GNic07)

Ομοίως, οι συμμετέχουσες ανέφεραν ότι υπάρχουν άνδρες που συχνά θεωρούν τις γυναίκες κατώτερες από αυτούς.

«... υποτιμούν τις γυναίκες. Ας πούμε, επειδή είναι άνδρες, πιστεύουν ότι έχουν το πάνω χέρι, ότι είναι ανώτεροι.» (GNic03)

Όταν ο διενεργών τη συνέντευξη ρώτησε αν οι συμμετέχουσες της ομάδας συμμερίζονταν αυτό το αίσθημα, όλες συμφώνησαν και ένα κορίτσι πρόσθεσε:

Co-funded by
the European Union

«Ωστόσο, υπάρχουν άνδρες που σέβονται τις γυναίκες και καταλαβαίνουν ότι είμαστε ίσοι και μας σέβονται. Αλλά σίγουρα υπάρχουν και αγόρια που θεωρούν ότι είναι ανώτερα απλά λόγω του φύλου τους.» (GNic02)

Ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι η λέξη «καταπίεση» αναφέρθηκε μόνο στις ομάδες εστίασης των κοριτσιών, **με 5 αναφορές**, αλλά επρόκειτο για ένα περισσότερο γενικευμένο αίσθημα καταπίεσης που πηγάζει από την κοινωνία γενικά προς τις γυναίκες και όχι αποκλειστικά από τους άνδρες. Αυτό καταδείχθηκε επίσης από τη συζήτηση σχετικά με την αναμενόμενη εμφάνιση και συμπεριφορά μιας γυναίκας (για παράδειγμα, *μακριά μαλλιά, να φοράει χαριτωμένα φορεματάκια, μακιγιάζ*), αλλά και σχετικά με τη συμμετοχή μιας γυναίκας σε ένα άθλημα, όπως το ποδόσφαιρο. Όπως τα αγόρια, έτσι και τα κορίτσια ανέφεραν ότι η κοινωνία σταδιακά εξελίσσεται και έχει γίνει πιο συμπεριληπτική και δεκτική σχετικά με τις γυναίκες που κόβουν κοντά τα μαλλιά τους, τις γυναίκες που παίζουν ποδόσφαιρο και τους άνδρες που κάνουν μπαλέτο.

Θεματική 7: Κανονικοποίηση μη αποδεκτής συμπεριφοράς στις σχέσεις

Στο πλαίσιο των περιγραφών τους σχετικά με το τις αποδεκτές ή μη συμπεριφορές στις σχέσεις, από τις αφηγήσεις τόσο των αγοριών όσο και των κοριτσιών προέκυψε ότι έχουν εξοικειωθεί με συμπεριφορές που, με βάση τη βιβλιογραφία, εμπίπτουν στην έννοια της παρενόχλησης (**15 αναφορές σε 5 ομάδες εστίασης**). Σε άλλες περιπτώσεις, προέκυψε ότι οι συμμετέχοντες/ουσες αποδέχονται τις ανάρμοστες συμπεριφορές με έναν τρόπο μαθημένης ανημποριάς (για παράδειγμα, *«κάποια κορίτσια το έχουν συνηθίσει τόσο πολύ που δεν τα νοιάζει πια»*). Πιο συγκεκριμένα, το σύνολο των συμμετεχόντων/ουσών συμφώνησαν ότι περιστατικά όπως αυτό που τους παρουσιάστηκε (περίπτωση Ιουλίας, βλ. ερωτηματολόγιο) συμβαίνουν πολύ συχνά και τα βιώνουν στην καθημερινότητά τους. Ενδιαφέρον παρουσίασε το γεγονός ότι η πλειοψηφία των συμμετεχόντων/ουσών τόσο στις ομάδες αγοριών όσο και στις ομάδες

Co-funded by
the European Union

κοριτσιών ανέφερε ότι αυτού του είδους η συμπεριφορά είναι στην πραγματικότητα «επιθυμητή» από ορισμένα κορίτσια και ότι «σε ορισμένα κορίτσια αρέσει». Μόνο σε μία ομάδα εστίασης (Πάφος) όλα τα αγόρια απέρριψαν ομόφωνα αυτό το είδος συμπεριφοράς και το χαρακτήρισαν «αηδιαστικό» και «άνανδρο». Στις υπόλοιπες ομάδες, οι συμμετέχοντες προσπάθησαν να αξιολογήσουν τη σοβαρότητα της κατάστασης θέτοντας στον διενεργούντα τη συνέντευξη πρόσθετες διευκρινιστικές ερωτήσεις όπως: «πόσο συχνά συμβαίνει;», «πώς αντιδρά το κορίτσι;», ίσως σε μια προσπάθεια ελαχιστοποίησης ή μετριασμού της σοβαρότητας της κατάστασης. Έτσι, για παράδειγμα, ένα αγόρι ρώτησε:

«Αυτό συμβαίνει κάθε φορά που περνάει;» ... «αν αυτό γίνεται απλά σαν αστείο, μπορώ να το καταλάβω», ενώ ένα άλλο αγόρι απάντησε: *«όχι, φίλε, αν είναι 15 αγόρια ... εντάξει τότε θα φοβηθεί».*

Λαμβάνοντας υπόψη τον βαθμό κατανόησης της έμφυλης βίας εκ μέρους των εφήβων, φαίνεται ότι δεν είναι σίγουροι σχετικά με το τι θεωρείται πρόπον και τι όχι, ή τι είναι πραγματικά επιθυμητό και τι όχι. Ορισμένα από τα αγόρια θεωρούν την εν λόγω συμπεριφορά φυσιολογική και πιστεύουν ότι αν τους αρέσει ένα κορίτσι θα πρέπει να το εκφράσουν και ως εκ τούτου να το κολακεύσουν.

«... Προσωπικά, θεωρώ δεδομένο ότι αν έβλεπα ένα κορίτσι... θα σχολίαζα...» (BLim04)

«Συμβαίνει πάντα.» (BLim05)

Σε γενικές γραμμές, φαίνεται ότι η πλειοψηφία των εφήβων συμμετεχόντων ανδρικού φύλου όχι μόνο δεν μπορεί να αναγνωρίσει αμέσως τις ανάρμοστες συμπεριφορές, αλλά μερικά αγόρια θεωρούν επίσης ότι ο φυσιολογικός τρόπος για να δείξουν σε ένα κορίτσι ότι τους ελκύει είναι μέσω τέτοιου είδους συμπεριφορών. Από περαιτέρω ανάλυση προέκυψε επίσης ότι τέτοιες συμπεριφορές θεωρούνται ως εκδήλωση αρρενωπότητας και το αντίθετο θα μπορούσε να υποδηλώνει ότι «δεν του αρέσουν τα κορίτσια», σύμφωνα με το παραδοσιακό

Co-funded by
the European Union

μοντέλο περί αρρενωπότητας. Όσον αφορά το μοναδικό αγόρι που δεν σχολίασε το κορίτσι, στο σενάριο που τους παρουσιάστηκε, ορισμένοι από τους συμμετέχοντες ανδρικού φύλου παραδέχτηκαν ότι θα θεωρούσαν ότι στον Γιάννη δεν αρέσουν τα κορίτσια και γι' αυτό έμεινε σιωπηλός. Παρόλο που από τη μία πλευρά η πλειοψηφία ερμήνευσε τη συμπεριφορά του Γιάννη, να μην παρενοχλήσει την Ιουλία, ως σωστή και αξιοπρεπή, είπαν ότι αν το έκαναν όλοι οι φίλοι τους, θα το έκαναν και οι ίδιοι.

Για να διερευνήσει περαιτέρω τον τρόπο σκέψης τους, ο διενεργών τη συνέντευξη ρώτησε τους συμμετέχοντες: *«Σε έναν κόσμο γεμάτο από αγόρια σαν αυτά που παρενόχλησαν το κορίτσι και σε έναν κόσμο γεμάτο από αγόρια σαν τον Γιάννη, ποιος θα ήθελες να είσαι;»*, όλοι απάντησαν ότι θα ήθελαν να συμπεριφέρονται όπως ο Γιάννης. Έτσι, παρά το γεγονός ότι τα αγόρια έχουν πράγματι την ικανότητα να διακρίνουν το σωστό από το λάθος, αυτό φαίνεται να γίνεται σε ιδιαίτερα επιφανειακό επίπεδο, ενώ η απόφασή τους σχετικά με τον τρόπο που πρέπει να ενεργήσουν διαμορφώνεται σε μεγάλο βαθμό από τις κοινωνικές προσδοκίες. Στα αποσπάσματα που ακολουθούν, βλέπουμε ότι δύο αγόρια παραδέχονται ότι θα συμπεριφέρονταν με τον ίδιο τρόπο όπως τα αγόρια του σεναρίου. Όπως είναι αναμενόμενο, η πίεση των συνομηλίκων (*«Αν το κάνουν όλοι οι φίλοι μου, τότε θα το κάνω κι εγώ»*) και η γνώμη των συνομηλίκων (*«Θα νομίζουν ότι είμαι γκέι αν το κάνουν όλοι, γιατί όχι κι εγώ»*), είναι παράγοντες που επηρεάζουν σημαντικά τις αποφάσεις που λαμβάνουν οι έφηβοι.

Επιπλέον, σε μία από τις ομάδες, ένα αγόρι ρώτησε αν το να πει σε ένα κορίτσι ότι έχει ωραίο σώμα θεωρείται προσβλητικό, αλλά, γενικά, κανένας από τους συμμετέχοντες δεν ανέφερε ότι η συμπεριφορά που υπέστη η Ιουλία από τα αγόρια θα μπορούσε να εμπίπτει στην έννοια της σεξουαλικής παρενόχλησης. Η συγκεκριμένη ερώτηση τέθηκε αφού ζητήθηκε από τα αγόρια να αναλογιστούν σχετικά με τις συμπεριφορές που περιγράφηκαν στην περίπτωση της Ιουλίας. Το γεγονός ότι οι έφηβοι αποδέχονται αυτές τις συμπεριφορές αποκαλύπτει πόσο

Co-funded by
the European Union

βαθιά ενσωματωμένες είναι αυτές οι συμπεριφορές στη ζωή των εφήβων και σε ποιον βαθμό θεωρούν ότι τέτοιου είδους καταπιεστικοί τρόποι συμπεριφοράς είναι αποδεκτοί και για τα δύο φύλα. Επιπλέον, στην ομάδα εστίασης των κοριτσιών περιγράφηκαν δύο περιστατικά συμπεριφορών προς κορίτσια, οι οποίες εμπίπτουν στο πεδίο της σεξουαλικής παρενόχλησης. Παρά το γεγονός ότι τα κορίτσια κατανοούσαν ότι η υπό κρίση συμπεριφορά ήταν ανάρμοστη, υποτίμησαν τη σοβαρότητά της σε μεγάλο βαθμό. Οι συμπεριφορές που περιγράφονται παρακάτω δεν καταγγέλθηκαν και επιπλέον, περιγράφηκαν ως μέρος της ζωής τους. Ένα κορίτσι ανέφερε ότι βιώνει καθημερινά την ίδια εμπειρία με την Ιουλία, ενώ ένα άλλο περιέγραψε πώς κάποια αγόρια προσπάθησαν να «την αγγίζουν» σε μια από τις εξόδους της.

«... Για μένα... μην κάνεις καν τον κόπο να μιλήσεις στα αγόρια γι' αυτό, χάνεις τον χρόνο σου... εντάξει αν την Ιουλία την ενοχλεί αυτό. Πολλές φορές, υπάρχουν κορίτσια που το συνηθίζουν και δεν τα νοιάζει τόσο πολύ. Αλλά ειδικά στον χώρο του ποδοσφαίρου, βιώνουμε τέτοια περιστατικά καθημερινά...» (GNic02)

«Πολλές φορές, ό,τι και να πεις σε τέτοια αγόρια ... δεν θα αλλάξουν. Θα σας δώσω ένα παράδειγμα ... Βγήκα έξω και προσπάθησαν να με αγγίζουν ... Πήγαμε κάπου και προσπάθησαν να με αγγίζουν και το είπα στις φίλες μου και μου είπαν εντάξει, πάμε να φύγουμε, και ήταν όλες δίπλα μου.» (GNic03)

Παρά το γεγονός ότι τα αγόρια ανέφεραν ότι τα κορίτσια συμπεριφέρονται μερικές φορές με τον ίδιο τρόπο στα αγόρια, κανένα δεν αναφέρθηκε σε προσωπικές εμπειρίες, σε αντίθεση με τα κορίτσια.

Λαμβάνοντας υπόψη την ευαισθητοποίηση και τις γνώσεις των συμμετεχόντων σχετικά με την έμφυλη βία, διαπιστώθηκε ότι τόσο οι συμμετέχοντες όσο και οι συμμετέχουσες δεν κατανοούν με σαφήνεια σε τι συνίσταται, με αποτέλεσμα να ανέχονται ή να εκδηλώνουν ανάρμοστες συμπεριφορές στην καθημερινότητά τους.

Co-funded by
the European Union

Βασική κατηγορία 4: Διαχείριση έμφυλης βίας

Θεματική 8: Απόφαση καταγγελίας

Τέλος, στους/στις συμμετέχοντες/ουσες τέθηκε η ερώτηση: «Σε ποιον μπορείτε να απευθυνθείτε για βοήθεια στο ποδόσφαιρο, τον αθλητισμό ή αλλού, αν εσείς ή κάποιο φιλικό σας πρόσωπο βιώσετε μια παρόμοια ή κάποια άλλη δυσάρεστη εμπειρία», προκειμένου να διερευνηθεί (α) αν γνωρίζουν μηχανισμούς καταγγελίας και (β) αν εμπιστεύονται συγκεκριμένα πρόσωπα στο ποδόσφαιρο για να εκμυστηρευτούν παρόμοια περιστατικά. Όλοι οι συμμετέχοντες/ουσες δήλωσαν ότι αν το ανέφεραν σε κάποιον, θα ήταν ο/η προπονητής/τρια τους. Προέκυψε, ωστόσο, ότι το αν θα προέβαιναν σε καταγγελία ή όχι εξαρτάται από σειρά μεταβλητών. Μεταβλητές που θα λάμβαναν υπόψη οι συμμετέχοντες/ουσες για να προβούν σε καταγγελία θα ήταν, για παράδειγμα, η συχνότητα εκδήλωσης του περιστατικού και αν το θύμα φαινόταν να ενοχλείται από αυτό. Όπως προέκυψε από τους διαλόγους που καταγράφηκαν παραπάνω, ένας αριθμός συμμετεχόντων θεώρησε ότι στην Ιουλία άρεσε η προσοχή και συμπέραναν ότι αν δεν της άρεσε, θα απέφευγε να περάσει μπροστά από την ομάδα ή θα κατήγγειλε η ίδια το περιστατικό. Ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι οι συμμετέχουσες γυναικείου φύλου είχαν παρόμοιες απόψεις.

«Ας πούμε, αν δεν αρέσει στην Ιουλία, θα μπορούσε να αποφύγει να περνάει μπροστά από τα αγόρια, αν της αρέσει μπορεί να συνεχίσει να περνάει» (BParh01)

«Πώς πιστεύεις ότι αισθάνεται το κορίτσι;» (διενεργών τη συνέντευξη)

«Της αρέσει.» (BLim06)

«Σε κάποιες αρέσει, σε κάποιες όχι. Υπάρχουν διαφορετικοί χαρακτήρες. Κάποια που είναι εσωστρεφής θα προσβληθεί και θα κατακοκκινίσει.» (BLim04)

«Υπάρχουν κορίτσια που τους αρέσει αυτό.» (GNic04)

«Το βλέπουν σαν κομπλιμέντο.» (GNic05)

Co-funded by
the European Union

Τα αγόρια στην ομάδα εστίασης της Πάφου τοποθετήθηκαν και πάλι πολύ διαφορετικά ως προς το περιστατικό. Οι συμμετέχοντες αυτοί έδειξαν πραγματική ενσυναίσθηση τόσο προς το θύμα όσο και προς τον Γιάννη. Επιπλέον, η απόφαση να καταγγείλουν το περιστατικό στον προπονητή τους ήταν δεδομένη και δεν εξαρτιόταν από άλλες μεταβλητές, παρά μόνο από το ίδιο το περιστατικό. Ο παρακάτω διάλογος αποκαλύπτει τον βαθμό στον οποίο θεωρούν τέτοιες συμπεριφορές ανάρμοστες.

«Απλά βάλε τον εαυτό σου στη θέση της, να ήσουν ένα κορίτσι, μόνο του και μια παρέα 5-6 αγοριών.» (BParh04)

«Όχι, δεν χρειάζεται να βάλεις τον εαυτό σου στη θέση της για να καταλάβεις. Θα έπρεπε να καταλαβαίνεις ακόμα κι αν είσαι άντρας.» (BParh01)

«Ναι, ακόμα κι αν είσαι άντρας.» (BParh04)

«Ακόμα κι αν περνούσε ένας άντρας και έκαναν το ίδιο, ούτε σε αυτόν θα άρεσε, οπότε γιατί να το κάνει αυτό σε ένα κορίτσι;» (BParh01).

Ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι, στα πλαίσια της συζήτησης σχετικά με το περιστατικό της Ιουλίας, οι συμμετέχοντες σε δύο από τις 5 ομάδες εστίασης εξέφρασαν την άποψη ότι τα κορίτσια μπορεί να κατηγορούν ψευδώς τα αγόρια για άσεμνη συμπεριφορά και ότι τα κορίτσια τείνουν να είναι πιο πιστευτά σε σχέση με τα αγόρια, όταν διατυπώνουν μια τέτοια κατηγορία, προσθέτοντας περαιτέρω ότι και τα κορίτσια μπορεί να παρενοχλούν τα αγόρια με τον ίδιο τρόπο και ότι η πεποίθηση ότι μόνο τα αγόρια παρενοχλούν τα κορίτσια αποτελεί έμφυλο στερεότυπο.

«Μπορεί να συμβεί το αντίθετο... αυτό είναι έμφυλο στερεότυπο, ότι τα κορίτσια δεν το κάνουν. Ας πούμε ότι ένα κορίτσι πηγαίνει στον δάσκαλο και λέει ότι της συνέβη αυτό κι αυτό, ο δάσκαλος θα την πιστέψει, αλλά αν πάω εγώ, ο δάσκαλος θα γελάσει.» (BLarc01)

B. Ομάδες εστίασης προπονητών/τριών ποδοσφαίρου

Co-funded by
the European Union

Βασική κατηγορία 1: Ρόλοι των φύλων και έμφυλα στερεότυπα στο ποδόσφαιρο και τον αθλητισμό

Θεματική 1: Ζητήματα φύλου στο ποδόσφαιρο

Υπο-θεματική 1: Έμφυλα στερεότυπα στο ποδόσφαιρο

Στο πρώτο μέρος του ερωτηματολογίου διερευνήθηκαν οι αντιλήψεις και οι στάσεις σχετικά με τους ρόλους των φύλων και τα έμφυλα στερεότυπα στο ποδόσφαιρο και την κυπριακή κοινωνία. Αρχικά, ζητήθηκε η γνώμη των συμμετεχόντων/ουσών σχετικά με την ισότητα αντιμετώπισης των γυναικών και κοριτσιών στο ποδόσφαιρο, και, κατ' επέκταση, γενικότερα στον αθλητισμό. Προέκυψε ότι οι συμμετέχοντες/ουσες πιστεύουν ότι το ποδόσφαιρο θεωρείται αντρικό άθλημα, αλλά η κατάσταση αλλάζει τα τελευταία πέντε χρόνια. Τόσο οι άνδρες προπονητές όσο και οι γυναίκες προπονήτριες υποστήριξαν ότι το ποδόσφαιρο είναι πλέον πιο ανοιχτό και φιλόξενο προς τις γυναίκες και τα κορίτσια, γεγονός που οφείλεται στις προσπάθειες της Κυπριακής Ομοσπονδίας Ποδοσφαίρου (ΚΟΠ) να υποστηρίξει και να προωθήσει το γυναικείο ποδόσφαιρο τα τελευταία χρόνια, καθώς και ότι, τουλάχιστον στην περίπτωση των μικρότερων ηλικιών, αγόρια και κορίτσια παίζουν μαζί και γυναίκες προπονούν συχνά τα αγόρια. Ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι, όπως επεσήμαναν οι συμμετέχοντες/ουσες, αγόρια και κορίτσια μικρότερων ηλικιών παίζουν μαζί, συνεργάζονται μεταξύ τους και απολαμβάνουν την εμπειρία του ποδοσφαίρου από κοινού, με αμοιβαίο σεβασμό. Αυτό δεν ήταν πάντα εφικτό πριν από μερικά χρόνια και συχνά οδηγούσε σε διαμαρτυρίες, ιδίως από γονείς, και ακαδημίες και προπονητές δεν ήταν πάντα θετικοί στην ιδέα της ένταξης κοριτσιών στα προγράμματά τους. Ωστόσο, το εν λόγω άθλημα εξακολουθεί να μη θεωρείται κατάλληλο για κορίτσια και γυναίκες από βασικούς θεσμούς. Όπως αναφέρθηκε από τους άνδρες προπονητές, ο ρόλος της οικογένειας και η νοοτροπία των γονέων είναι σημαντικά εμπόδια συμμετοχής στο ποδόσφαιρο, ειδικά για τις ηλικίες της κατηγορίας βάσης (grassroots). Μπορεί ενίοτε να ανακύψουν προβλήματα ακόμη

Co-funded by
the European Union

και σε ακαδημίες, όταν, για παράδειγμα, οι γονείς αρνούνται να εγγράψουν τους γιους τους, αν η προπονήτρια είναι γυναίκα. Πολλοί γονείς πιστεύουν ότι το ποδόσφαιρο δεν είναι κατάλληλο άθλημα για τις κόρες τους, επειδή είναι «πολύ αγορίστικο», ενώ ταυτόχρονα θεωρούν ότι τα κορίτσια που παίζουν ποδόσφαιρο κινδυνεύουν να χαρακτηριστούν «γκέι». Το συγκεκριμένο στερεότυπο υιοθετούν και άνδρες προπονητές, οι οποίοι δήλωσαν ότι σχεδόν όλες οι ενήλικες γυναίκες ποδοσφαιρίστριες είναι γκέι.

«Είναι ακόμη δύσκολο (το ποδόσφαιρο να είναι δεκτικό για τα κορίτσια), πιστεύω. Κάποιοι προπονητές και η οικογένεια συχνά δεν είναι τόσο θετικοί, αλλά αυτό αλλάζει.» (MLim)

«Το ποδόσφαιρο υποτίθεται ότι είναι άθλημα για άνδρες και αυτό δεν επέτρεπε στα κορίτσια να συμμετέχουν, αλλά εφόσον πλέον όλες οι ομάδες έχουν γυναικεία τμήματα, τα κορίτσια συνεχίζουν να έρχονται και αυτό είναι θετικό.» (MLim)

«Πριν από τέσσερα χρόνια, αν ένα κορίτσι πήγαινε σε μια ακαδημία για προπόνηση ποδοσφαίρου, υπήρχε μεγάλη πιθανότητα να μην τη δεχτεί (η διοίκηση της ακαδημίας). Σήμερα, αν ένα κορίτσι έρθει για προπόνηση, θα μείνει. Είναι κάτι φυσιολογικό.» (MLar)

«Το προηγούμενο σαββατοκύριακο ήμουν σε ένα χωριό στα βουνά και είδα κορίτσια και αγόρια να παίζουν ποδόσφαιρο μαζί και ήταν πολύ ενθουσιώδη και διασκεδάζαν και φαινόταν να δείχνουν ιδιαίτερο σεβασμό μεταξύ τους.» (MPaf)

«Πιστεύω ότι το ταμπού που υπήρχε σε παρελθόν εξαλείφεται ... ξέρεις, «τι κάνει ένα κορίτσι εδώ (στο ποδόσφαιρο)» ... αυτό έχει αρχίσει να αλλάζει.» (FNic)

«Παρά το γεγονός ότι με επέλεγαν πάντα για να παίζω με τα αγόρια στο σχολείο, επειδή ήθελα να παίζω και ήμουν επιδέξια, ήμουν μάλλον η εξαίρεση, γιατί είδα κορίτσια να μην τους επιτρέπεται να παίζουν επειδή ήταν κορίτσια.» (FNic)

Co-funded by
the European Union

«Χάσαμε παιδιά στην ακαδημία. Ένας πατέρας αρνήθηκε να εγγράψει τον εξάχρονο γιο του, επειδή η προπονήτρια ήταν γυναικείου φύλου. Και είναι πολύ καλή προπονήτρια, αλλά ο πατέρας δεν ήθελε. Του είπα να βρει άλλη ακαδημία.»

Υπο-θεματική 2: Ανισότητα και εμπόδια συμμετοχής στο ποδόσφαιρο

Ενώ η κατάσταση όσον αφορά τη συμμετοχή των κοριτσιών και των γυναικών στο ποδόσφαιρο έχει βελτιωθεί σημαντικά την τελευταία δεκαετία, ορισμένα στερεότυπα και αντιλήψεις που γίνονται αποδεκτά και υιοθετούνται σε θεσμικό επίπεδο τείνουν να δημιουργούν εμπόδια και τελικά να έχουν ως αποτέλεσμα ανισότητες εις βάρος των κοριτσιών και των γυναικών στο ποδόσφαιρο. Σε όλες τις ομάδες, προπονητών και προπονητριών, οι συμμετέχοντες/ουσες ανέφεραν την οικογένεια και τους γονείς ως εμπόδιο. Οι γονείς τείνουν να πιστεύουν ότι το ποδόσφαιρο δεν είναι άθλημα για κορίτσια και συχνά αποτρέπουν τις κόρες τους από το να συμμετάσχουν σε αυτό. Αναφέρθηκε ότι ένα κορίτσι πρέπει να παλέψει πολύ για να πείσει τους γονείς του να του επιτρέψουν να παίζει ποδόσφαιρο. Αυτό αποτελεί εμπόδιο, δεδομένου ότι η οικογένεια παρέχει την οικονομική και συναισθηματική υποστήριξη για τη συμμετοχή των παιδιών σε κάποιο άθλημα. Επιπλέον, οι γυναίκες προπονήτριες επεσήμαναν τον ρόλο που διαδραματίζουν η φυσική αγωγή στο σχολείο και τα έμφυλα στερεότυπα που επιδεικνύουν οι εκπαιδευτικοί, τα οποία ενισχύουν την κοινή πεποίθηση ότι το ποδόσφαιρο είναι άθλημα για αγόρια. Αυτή η αντίληψη, την οποία υιοθετούν βασικοί φορείς κοινωνικοποίησης, θεωρήθηκε εμπόδιο στη συμμετοχή των κοριτσιών και κατά συνέπεια των γυναικών στο ποδόσφαιρο. Περαιτέρω εμπόδια στη συμμετοχή και την ενασχόληση με το ποδόσφαιρο, όπως αναφέρθηκαν από τις γυναίκες προπονήτριες, είναι οι χαμηλοί μισθοί των γυναικών παικτριών και προπονητριών, σε σύγκριση με τους άνδρες παίκτες και προπονητές. Επιπλέον, οι κοινωνικοί ρόλοι και οι προσδοκίες που αφορούν τις γυναίκες (μητέρα, σύζυγος) αποτελούν εμπόδια γι’

Co-funded by
the European Union

αυτές που επιθυμούν να ακολουθήσουν επαγγελματική καριέρα στο ποδόσφαιρο και να ενταχθούν στα ανώτερα διοικητικά κλιμάκια των συλλόγων και της ΚΟΠ.

«Το μεγαλύτερο πρόβλημα που αντιμετώπισα πριν μερικά χρόνια και παλιότερα ήταν η οικογένεια, αλλά αυτό έχει αλλάξει τώρα.» (MLim, προπονητής αναφερόμενος στη συμμετοχή των κοριτσιών στο ποδόσφαιρο)

«Οι γονείς δυσκολεύονταν να αποδεχτούν ότι το κορίτσι τους επρόκειτο να παίζει ποδόσφαιρο.» (MLar)

«Ακούμε συχνά γονείς να λένε στους γιους τους να μην παίζουν σαν κορίτσια, ενώ προπονούμε κορίτσια στο διπλανό γήπεδο. Πρόκειται για ζήτημα νοοτροπίας και κουλτούρας στην ευρύτερη κοινωνία.» (FNic)

«Η οικογένεια καθορίζει αν ένα κορίτσι θα μείνει στο ποδόσφαιρο ή όχι.» (FNic)

«Μετά πάμε στο σχολείο. Αν ο/η καθηγητής/τρια φυσικής αγωγής ξεχωρίζει τα αγόρια και τα κορίτσια, βάζοντας τα μεν να παίζουν ποδόσφαιρο και τα δε να παίζουν μήλα, επειδή είναι πιο «κοριτσίστικο» παιχνίδι, αυτό είναι προβληματικό. Ενώ αν τα είχε αφήσει να επιλέξουν ελεύθερα, είναι πιθανό περισσότερα κορίτσια να έπαιζαν ποδόσφαιρο με τα αγόρια.»

«Αν προσπαθήσω να ακολουθήσω επαγγελματική καριέρα στο ποδόσφαιρο, θα παίρνω 500 ευρώ το μήνα και ένας ποδοσφαιριστής στην ηλικία μου μπορεί να παίρνει δέκα φορές περισσότερα. Δεν μπορείς να ζήσεις με αυτά τα χρήματα.» (FNic)

«Μια γυναίκα πρέπει να θυσιάσει πολλά πράγματα για να ασχοληθεί και να συνεχίσει να ασχολείται με το ποδόσφαιρο. Μπορεί να πρέπει να εγκαταλείψει την ιδέα του να κάνει οικογένεια ή να γίνει μητέρα.» (FNic)

Τα έμφυλα στερεότυπα φαίνεται να διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στον αθλητισμό και να συνεπάγονται μορφές διακρίσεων και ανισότητα για τις γυναίκες στο ποδόσφαιρο. Οι

Co-funded by
the European Union

συμμετέχοντες/ουσες δήλωσαν ότι θα ήταν πολύ δύσκολο για τις γυναίκες να καταλάβουν ηγετικές θέσεις στο ποδόσφαιρο, όπως προπονήτριες σε ανδρικές ομάδες ή ακόμη και σε ομάδες γυναικών της πρώτης κατηγορίας, θέσεις σε διοικητικά συμβούλια ομάδων ή στο διοικητικό συμβούλιο της ΚΟΠ. Οφείλει να επισημανθεί ότι ακόμη και τα μέλη της Επιτροπής Γυναικείου Ποδοσφαίρου της Κυπριακής Ομοσπονδίας Ποδοσφαίρου είναι άνδρες.

«Δεν υπάρχουν γυναίκες σε διοικητικές θέσεις της ΚΟΠ... Νομίζω υπάρχει μια γραμματέας και ίσως μια γυναίκα πρόεδρος συλλόγου της Γ κατηγορίας.» (MLim)

«Έκανα την πιστοποίηση της UEFA B με άνδρες. Μπορούσες πραγματικά να αισθανθείς την υποτίμηση. Οι άνδρες προπονητές μας έβλεπαν ως κατώτερες στην αρχή. Ήταν σαν ένα γκέτο ανδρών προπονητών. Έπρεπε να αποδείξουμε ότι ήμασταν ίσες, αλλά αφού το κάναμε όλα ήταν εντάξει.» (FNic)

«Αν ένας άνδρας προπονητής και μια γυναίκα προπονήτρια με τα ίδια προσόντα και πανομοιότυπο βιογραφικό κάνουν αίτηση για τη θέση του προπονητή της εθνικής ομάδας γυναικών, η ΚΟΠ θα προτιμήσει τον άνδρα, απλά επειδή είναι άνδρας.» (FNic)

«Μια γυναίκα να προπονεί μια ομάδα ανδρών; Αυτό θα ήταν δύσκολο. Θα κριθεί διαφορετικά από τους φιλάθλους. Μπορεί να γίνει σε μερικά χρόνια, όπως έγινε με τις γυναίκες διαιτητές, αλλά δεν πιστεύω ότι θα συμβεί σύντομα.» (MLar)

Οι γυναίκες προπονήτριες αναγνωρίζουν τις προσπάθειες που έχουν γίνει την τελευταία δεκαετία εκ μέρους της ΚΟΠ για την προώθηση του γυναικείου ποδοσφαίρου, καθώς και ότι αυτές είναι θετικές. Ενώ αναγνωρίζουν τις προσπάθειες και τις ενέργειες, οι προπονήτριες δήλωσαν ότι αυτές συνιστούσαν μάλλον συμμόρφωση με τις υποχρεώσεις της ΚΟΠ προς την UEFA, παρά μια πραγματική προσπάθεια να προωθηθεί το ποδόσφαιρο στα κορίτσια και τις γυναίκες και να νιώσουν ευπρόσδεκτες στο εν λόγω άθλημα. Αναφέρθηκε ότι ο προϋπολογισμός που δίνεται από

Co-funded by
the European Union

την UEFA για την ανάπτυξη του γυναικείου ποδοσφαίρου, συχνά διατίθεται για το ανδρικό ποδόσφαιρο. Για να καταδείξουν αυτή την ασυνέπεια, οι γυναίκες προπονήτριες ανέφεραν ένα περιστατικό που πήρε δημοσιότητα πριν από δύο χρόνια και αφορούσε τις τεράστιες διαφορές στην ημερήσια αποζημίωση των ανδρών και γυναικών μελών των Εθνικών Ομάδων Ποδοσφαίρου, καθώς και στο γεγονός ότι η Εθνική Ομάδα Γυναικών δεν είχε εξοπλισμό – οι γυναίκες εκπροσωπούσαν τη χώρα στο εξωτερικό, παίζοντας με υπερμεγέθη εξοπλισμό, που είχαν δανειστεί από την Εθνική Ομάδα Ανδρών κάτω των 19 ετών.

«Ξεκίνησα να παίζω σε μια εποχή που ήμασταν λίγες και παίζαμε σε σχολεία, σε ένα γήπεδο από χώμα. Σήμερα τα περισσότερα έχουν γρασίδι και οι βασικές ομάδες έχουν 60-80 κορίτσια η καθεμιά.» (FNic)

«Η ΚΟΠ υποστηρίζει εμφανώς το γυναικείο ποδόσφαιρο μόνο για να πάρει τα χρήματα από την UEFA και να συμμορφώνεται με τις απαιτήσεις της. Είναι χρήματα που δεν βλέπουμε ποτέ και ξέρουμε ότι (η ΚΟΠ) τα δίνει στο ποδόσφαιρο ανδρών.» (FNic)

«Μας ζήτησαν (από την ΚΟΠ) να τους δώσουμε πίσω τις στολές στο αεροδρόμιο...ούτε καν να τις πάρουμε στο σπίτι για να τις πλύνουμε... και φυσικά, όλοι ξέρετε την ιστορία με τα 25 ευρώ την μέρα έναντι των 175 ευρώ για τους άνδρες της Εθνικής Ομάδας.» (FNic)

Περαιτέρω, οι γυναίκες προπονήτριες ανέφεραν ότι οι αγώνες των γυναικών προγραμματίζονται για το πρωί της Κυριακής αντί για το απόγευμα, επειδή οι αγώνες των ανδρών έχουν προτεραιότητα και ότι οι εγκαταστάσεις δεν είναι κατάλληλες για τη φιλοξενία αγώνων γυναικών, από την άποψη των αποδυτηρίων και της ποιότητας των γηπέδων που διατίθενται για τις γυναίκες. Η παρουσίαση στα μέσα μαζικής ενημέρωσης και η μη μετάδοση των γυναικείων αγώνων αναφέρθηκε ως ένας ακόμη τομέας στον οποίο υφίστανται άνιση αντιμετώπιση.

Co-funded by
the European Union

«Η ΚΟΠ μας υπόσχεται εδώ και χρόνια ότι θα προγραμματίζει αγώνες για τις 19.00, αλλά δεν έχει γίνει τίποτα. Παίζουμε ακόμα στις 11.00, κάτω από τον ήλιο και στη ζέστη. Η τηλεόραση μεταδίδει περιστασιακά έναν αγώνα.» (FNic)

«Συζητάμε εδώ και χρόνια για την καταλληλότητα των σταδίων για τις γυναίκες. Είναι εμφανές ότι τα στάδια δεν εξυπηρετούν τις ανάγκες τους, ιδίως των παικτριών πρώτης κατηγορίας.» (MLar)

Υπο-θεματική 3: Ποδόσφαιρο και άτομα με διαφορετικό σεξουαλικό προσανατολισμό

Φαίνεται ότι τα έμφυλα στερεότυπα και η υπερ-αρρενωπότητα διαδραματίζουν ακόμη πιο σημαντικό ρόλο στην περίπτωση των προσώπων με διαφορετικό σεξουαλικό προσανατολισμό και της ΛΟΑΔΜ κοινότητας, τόσο στο διεθνές όσο και στο κυπριακό ποδόσφαιρο. Από τη μια πλευρά, οι συμμετέχοντες/ουσες ανέφεραν ότι είναι πολύ δύσκολο για έναν ομοφυλόφιλο άνδρα να «εκδηλωθεί» και να εκφραστεί ελεύθερα σχετικά με τη σεξουαλικότητά του, και από την άλλη ανέφεραν ότι οι γυναίκες που παίζουν ποδόσφαιρο θεωρούνται λεσβίες. Πλήθος ανδρών προπονητών υποστήριξαν την άποψη ότι η συντριπτική πλειοψηφία των γυναικών ποδοσφαιριστριών είναι πράγματι λεσβίες και παρόλο που υπάρχουν κάποιοι άνδρες ομοφυλόφιλοι ποδοσφαιριστές, αυτό δεν είναι «εντελώς φυσιολογικό». Σύμφωνα με την ερμηνεία που δόθηκε από τους άντρες προπονητές, είναι πολύ δύσκολο για έναν ομοφυλόφιλο ποδοσφαιριστή να «εκδηλωθεί» στο ποδόσφαιρο, λόγω της δυναμικής της ομάδας και της κατάστασης στα αποδυτήρια. Εντόπισαν τις ρίζες του προβλήματος στην κοινωνία: η κοινωνία είναι ομοφοβική και αυτό αντανακλάται στη στάση των φιλάθλων και ορισμένων παικτών, γεγονός που μπορεί να συνεπάγεται ομοφοβικό εκφοβισμό. Ορισμένοι άνδρες προπονητές δήλωσαν ότι θα προσπαθούσαν να στηρίζουν έναν ομοφυλόφιλο ποδοσφαιριστή αν αυτός επέλεγε να αποκαλύψει τον σεξουαλικό προσανατολισμό του, αλλά δεν θα ήταν εύκολο. Άλλοι

Co-funded by
the European Union

προπονητές δήλωσαν ότι θα προτιμούσαν να μην το γνωρίζουν και ένας προπονητής δήλωσε ότι δεν θα επέλεγε έναν ομοφυλόφιλο παίκτη, ανεξάρτητα από το πόσο καλός είναι, αν ήταν γκέι.

Ενώ αρχικά φάνηκε ότι οι άνδρες προπονητές δεν ασπάζονται πλήρως τα παραδοσιακά έμφυλα στερεότυπα όσον αφορά τις γυναίκες, στην περίπτωση της ομοφυλοφιλίας εξέφρασαν απόψεις, αντιλήψεις και στάσεις που συμμορφώνονται με τα έμφυλα στερεότυπα και την τοξική αρρενωπότητα. Ορισμένοι άνδρες προπονητές θεωρούν ότι υπάρχει μια ατζέντα που αποσκοπεί να πείσει την ετεροκανονική πλειοψηφία ότι η ομοφυλοφιλία είναι φυσιολογική και εξέφρασαν δυσαρέσκεια και αηδία σχετικά με τις δημόσιες εκδηλώσεις τρυφερότητας μεταξύ ομοφυλόφιλων ζευγαριών. Ταυτόχρονα, ορισμένοι προπονητές δήλωσαν ότι μπορεί να είναι πιο αποδεκτό πλέον μεταξύ των αθλητών επειδή περνούν πολύ χρόνο μαζί, αλλά οι φίλαθλοι, τα διοικητικά συμβούλια και ορισμένοι προπονητές μπορεί να μην είναι ακόμη έτοιμοι. Οι περισσότεροι προπονητές πιστεύουν ότι δεν πρόκειται για πρόβλημα που αφορά το ποδόσφαιρο αλλά μάλλον την κοινωνία.

Όσον αφορά τη γυναικεία ομοφυλοφιλία, οι άνδρες προπονητές θεωρούν ότι είναι κάτι αναμενόμενο και ήταν σίγουροι ότι οι περισσότερες γυναίκες ποδοσφαιρίστριες είναι λεσβίες. Οι γυναίκες προπονήτριες δεν συμφωνούν με την άποψη αυτή, αλλά μπορούσαν εύκολα να την κατανοήσουν. Το να παίζουν και να παρακολουθούν ποδόσφαιρο οι άνδρες θεωρείται απολύτως ανδροπρεπές, επομένως αν σε ένα κορίτσι ή μια γυναίκα αρέσει ή παίζει ποδόσφαιρο, πρέπει να είναι λεσβία. Με το ίδιο σκεπτικό, οι ομοφυλόφιλοι άνδρες που συνήθως και στερεοτυπικά θεωρούνται θηλυπρεπείς, θεωρείται ότι δεν έχουν θέση στο ποδόσφαιρο. Αναμφισβήτητα, οι γυναίκες προπονήτριες μπορούσαν να κατανοήσουν τα στερεότυπα και να τα εκφράσουν με παραδείγματα, όπως και τον αντίκτυπο που αυτά έχουν στον αθλητισμό και στο ποδόσφαιρο, επειδή έχουν γίνει δέκτες προκαταλήψεων και στερεοτύπων από νεαρή ηλικία.

Co-funded by
the European Union

Οι άνδρες προπονητές ανέφεραν ότι δεν θα ήξεραν πώς να συμπεριφερθούν σε έναν ομοφυλόφιλο ποδοσφαιριστή. Προβληματίστηκαν σχετικά με το πώς θα μπορούσαν να τον προστατεύσουν, αλλά δεν ήταν σίγουροι ποια θα ήταν η σωστή ή λανθασμένη προσέγγιση προς αυτή την κατεύθυνση. Αυτό δεν φάνηκε να αποτελεί θέμα για τις γυναίκες προπονήτριες, καθώς είναι περισσότερο εξοικειωμένες με την ομοφυλοφιλία, όχι επειδή είναι πιο διαδεδομένη στην περίπτωση των γυναικών, αλλά επειδή οι γκέι γυναίκες μπορούν να εκφράζονται πιο ελεύθερα, τόσο στο ποδόσφαιρο όσο και στην ευρύτερη κοινωνία. Οι ακόλουθες δηλώσεις είναι ενδεικτικές των απόψεων και στάσεων που αναφέρθηκαν παραπάνω.

«Στο κυπριακό ποδόσφαιρο, πιστεύω ότι αυτή τη στιγμή θα ήταν ιδιαίτερα δύσκολο για έναν ομοφυλόφιλο άνδρα να γίνει αποδεκτός. Αυτό πιστεύω ότι ισχύει, τουλάχιστον αυτή τη χρονική στιγμή.» (MLIM)

«Θα είναι δύσκολο να γίνουν αποδεκτοί οι γκέι άνδρες στο ποδόσφαιρο. Ξέρετε, στα αποδυτήρια... θα ήταν περίεργο.» (MLar)

«Θα τους αποδεχόμουν, αν δεν προκαλούσαν...Εννοώ αν δεν φιλούσαν ο ένας τον άλλον ή δεν εκδήλωναν πολύ κραυγαλέα τη σεξουαλικότητά τους.» (MLim)

«Ακόμα και στο εξωτερικό, κάθε υπόθεση ποδοσφαιριστή που αποκαλύπτει ότι είναι ομοφυλόφιλος γίνεται θέμα στις ειδήσεις. Το ποδόσφαιρο είναι άθλημα για άνδρες και είμαι σίγουρος ότι κάποιοι παίκτες είναι γκέι, αλλά ίσως είναι καλύτερα να κρατούν χαμηλό προφίλ. Οι φίλαθλοι είναι μοχθηροί και θα το χρησιμοποιήσουν εναντίον τους.» (MPaf)

«Στο μυαλό των ανθρώπων δεν μπορείς να είσαι αρσιβαρίστας ήμποξέρ, για παράδειγμα, και να είσαι γκέι. Αυτό εμποδίζει τους ανθρώπους να μιλήσουν.» (MNic)

«Ας το δούμε με βάση ποσοστά. Το 80% των γυναικών ποδοσφαιριστριών είναι γκέι, ενώ το 95% των ανδρών ποδοσφαιριστών είναι στρέιτ.» (MLim)

Co-funded by
the European Union

«Νομίζω ότι δεν έχουμε κάνει καμία προετοιμασία γι' αυτό. Δεν έχουμε κάνει καμία ενέργεια για να προετοιμάσουμε τους ανθρώπους στον αθλητισμό σχετικά με το γεγονός ότι κάποιοι άνθρωποι είναι γκέι. Γι' αυτό δεν ξέρουμε πώς να το χειριστούμε.»

«Υπάρχει τεράστιο πρόβλημα με την ομοφυλοφιλία σε παγκόσμιο επίπεδο τα τελευταία 10 χρόνια. Προσπαθούν να μας πείσουν ότι το αφύσικο είναι στην πραγματικότητα φυσιολογικό. Προωθείται παντού, στις ταινίες, στο Netflix, στις ελληνικές σειρές ...» (MLim)

«Όταν γεννιούνται τα παιδιά ντύνουμε τα αγόρια στα μπλε και τα κορίτσια στα ροζ. Είναι το ίδιο στα αθλήματα. Το ποδόσφαιρο είναι για αγόρια, ο χορός και το μπαλέτο για κορίτσια.» (FNic)

«Οι προπονητές πρέπει να το ξέρουν αν ένας από τους αθλητές τους είναι γκέι. Ξέρεις, μερικές φορές αστεειεύομαστε με τους παίκτες και μπορεί να πληγώσουμε κάποιον άθελά μας.» (MNic)

«Δεν θα τον έπαιρνα (έναν γκέι άνδρα ποδοσφαιριστή). Δεν είναι ότι έχω πρόβλημα με τη σεξουαλικότητά του, αλλά αισθάνομαι ότι θα χαλάσει την ισορροπία στην ομάδα και θα δημιουργήσει πρόβλημα.»

Βασική κατηγορία 2: Έμφυλη βία και τοξική αρρενωπότητα στην κοινωνία, το ποδόσφαιρο και τον αθλητισμό

Υπο-θεματική 1: Γνώσεις και αντιλήψεις σχετικά με την έμφυλη βία

Οι συμμετέχοντες/ουσες κλήθηκαν να δώσουν έναν ορισμό της έμφυλης βίας. Αν και δεν ήταν σε θέση να δώσουν έναν ακριβή ορισμό, αντιλαμβάνονται ότι αναφέρεται σε συγκεκριμένη μορφή βίας, η αιτία της οποίας είναι το φύλο. Τόσο οι άνδρες προπονητές όσο και οι γυναίκες προπονήτριες ήταν σε θέση να προσδιορίσουν τους βασικούς τύπους βίας: σωματική, ψυχολογική, λεκτική, σεξουαλική, οικονομική (οικονομική καταπίεση).

Co-funded by
the European Union

Οι άνδρες προπονητές και οι γυναίκες προπονήτριες κατανοούν ότι οι μορφές καταπίεσης κατά των γυναικών εδράζονται στην πατριαρχία και την τοξική αρρενωπότητα, καθώς και, σε πολλές περιπτώσεις, στη θρησκεία, που θεωρεί τις γυναίκες κατώτερες.

«Πολλοί πιστεύουν ότι οι γυναίκες πρέπει να μένουν στο σπίτι και να δείχνουν υπακοή στους συζύγους τους.» (MLar)

«Θα μπορούσε να οφείλεται (η έμφυλη βία) στη ζήλεια. Ορισμένοι άνδρες θεωρούν ότι η σύντροφός τους είναι ιδιοκτησία τους.» (MNic)

«Οι άνδρες δέρνουν τις κοπέλες τους λόγω του τρόπου που ντύνονται... κάποιες φορές τις δέρνουν χωρίς κανέναν λόγο... απλά επειδή το αγόρι τις θέλει υποταγμένες.» (FNic)

Σε αυτό το σημείο, και παρά το γεγονός ότι φαινομενικά έδειχναν να μην υιοθετούν πεποιθήσεις και στάσεις τοξικής αρρενωπότητας και πατριαρχίας, όταν τους τέθηκαν περαιτέρω ερωτήσεις, οι άνδρες προπονητές εξέφρασαν απόψεις που συμμερίζονται τα έμφυλα στερεότυπα κατά των γυναικών. Οι άνδρες προπονητές θεωρούν ότι η πολιτική ορθότητα σχετικά με το ζήτημα της παρενόχλησης είναι συχνά υπερβολική και προκαλεί σύγχυση. Οι γυναίκες προπονήτριες προσδιόρισαν πράξεις που εμπίπτουν στη σφαίρα της παρενόχλησης με βάση το φύλο. Οι άνδρες προπονητές φαίνεται να μην είναι σίγουροι σχετικά με το τι συνιστά παρενόχληση και τι όχι και ορισμένοι εκφράστηκαν με δυσανεμία απέναντι σε όλες τις δράσεις που υλοποιούνται για την ευαισθητοποίηση και ενθάρρυνση των γυναικών να καταγγέλλουν περιστατικά παρενόχλησης. Επιπλέον, όταν ρωτήθηκαν σχετικά με τις σχέσεις μεταξύ ανδρών και γυναικών, και πάλι φαινομενικά, οι άνδρες προπονητές φάνηκε να υποστηρίζουν την ισότητα και τον σεβασμό στις σχέσεις, όσον αφορά τα δικαιώματα και τις ευθύνες, αλλά μετά από περαιτέρω ερωτήσεις κατέστη εμφανές ότι μάλλον υιοθετούν πιο παραδοσιακά πρότυπα στις σχέσεις, θεωρώντας ότι υπάρχουν γυναίκες που είναι πολύ απαιτητικές, γυναίκες που μένουν στο σπίτι και δεν κάνουν

Co-funded by
the European Union

τίποτα ενώ οι άνδρες εργάζονται σκληρά και ότι στις μέρες μας οι νέες γυναίκες δεν μαθαίνουν να μαγειρεύουν, να πλένουν τα ρούχα και να διατηρούν το νοικοκυριό σε τάξη.

«Θα σταματήσουμε να φλερτάρουμε τις γυναίκες, επειδή θα κατηγορηθούμε για παρενόχληση... θα ξεχάσουμε τι σημαίνει το φλερτ...» (MLim)

**«Τότε ποιο είναι το όριο; Πού είναι η διαχωριστική γραμμή; Ποιος θέτει τα όρια;»
(διενεργών τη συνέντευξη)**

«Δεν είναι σαφές. Υποθέτω ότι και τα δύο μέρη θέτουν τα όρια. Εξαρτάται από την περίπτωση, υποθέτω.» (MLim)

«Μια καλή γυναίκα είναι λογική και όχι ιδιαίτερα απαιτητική. Υπάρχουν γυναίκες που προσπαθούν να αποξενώσουν τον σύντροφό τους από τους φίλους του.» (MNic)

«Αν είμαι εκεί έξω, σκίζομαι δουλεύοντας 8-10 ώρες την ημέρα και εκείνη μένει στο σπίτι και δεν βρίσκω ένα πιάτο φαγητό στο τραπέζι όταν επιστρέφω... αυτό δεν είναι σωστό. Δεν είναι σωστό να κάθεται στο σπίτι και να φτιάχνει τα νύχια της. Φυσικά, δεν ζητάω σκλάβο, αλλά πρέπει να υπάρχει κάποια δικαιοσύνη.»

Οι άνδρες προπονητές και οι γυναίκες προπονήτριες φαίνεται να κατανοούν το ζήτημα της έμφυλης βίας ως ένα φαινόμενο που έχει ως θύματα τις ετεροφυλόφιλες γυναίκες. Καθ' όλη τη διάρκεια της συζήτησης, μόνο οι συμμετέχοντες μιας ομάδας (MNic) αναφέρθηκαν στον ομοφοβικό εκφοβισμό και τη βία λόγω ομοφυλοφιλίας. Αυτό είναι ενδιαφέρον, διότι στην αρχή επεσήμαναν τα ζητήματα των διακρίσεων και των προκλήσεων που αντιμετωπίζουν οι ανοιχτά ομοφυλόφιλοι αθλητές, αλλά όσον αφορά το ζήτημα της βίας ενεργοποιήθηκαν οι αντιλήψεις τους περί ετεροκανονικότητας.

Όταν ρωτήθηκαν σχετικά με περιστατικά συγκεκριμένων μορφών απρεπούς συμπεριφοράς και κακοποίησης – σεξουαλική παρενόχληση και παρενόχληση λόγω φύλου, σεξουαλική

Co-funded by
the European Union

κακοποίηση, σεξουαλική βία – οι άνδρες προπονητές φάνηκε να ενστερνίζονται το κοινό αφήγημα περί ψευδών κατηγοριών. Αυτό το αφήγημα είναι αρκετά συνηθισμένο στις ανδροκρατούμενες κοινωνίες και φαίνεται να γίνεται αποδεκτό από τους άνδρες, οι οποίοι υποσυνείδητα αισθάνονται ότι κινδυνεύουν να κατηγορηθούν ψευδώς. Η στάση τους είναι μια συμβολική και ακατανίκητη επίδειξη αλληλεγγύης προς άλλους άνδρες, σε αυτόν τον νέο «πόλεμο κατά του ανδρισμού» και, στην προσπάθεια να υποστηρίξουν τις απόψεις τους, επιλέγουν περιπτώσεις όπου γυναίκες είτε κατηγορήσαν ψευδώς έναν αθλητή-σταρ είτε η δικαστική έκβαση ήταν ατελέσφορη. Επιπλέον, οι άνδρες προπονητές πιστεύουν ότι συχνά οι γυναίκες χρησιμοποιούν τη σεξουαλικότητά τους για να αποκομίσουν οφέλη σε διάφορα περιβάλλοντα και να έχουν κέρδος. Οι παρακάτω δηλώσεις καταδεικνύουν τη δύσπιστη στάση τους απέναντι στις γυναίκες που μνημόνουν άνδρες για σεξουαλική παρενόχληση και κακοποίηση.

«Πόσοι άνδρες αντιμετώπισαν πρόβλημα εξαιτίας ψευδών κατηγοριών από μια γυναίκα; Για παράδειγμα, το περιστατικό με το κορίτσι από την Αγγλία στην Αγία Νάπα.» (MLim and MNic, αναφερόμενοι σε περιστατικό ομαδικού βιασμού, που εκκρεμεί λόγω κακής διαχείρισης από την αστυνομία και μη δίκαιης δίκης).

«Θυμάσαι το περιστατικό με τον Ronaldo και τον Kobe Bryant; Οι γυναίκες κνηγούσαν τα λεφτά τους και πίστευαν ότι θα βγάλουν χρήματα από μια υπόθεση βιασμού. Νομίζω ότι συμβιβάστηκαν εξωδικαστικά για να συγκαλύψουν την υπόθεση.» (MNic)

«Φυσικά οι γυναίκες χρησιμοποιούν τη σεξουαλικότητά τους στις ομάδες. 100%. Συμβαίνει παντού. Στην κινηματογραφική βιομηχανία, στη μουσική βιομηχανία και στον αθλητισμό. Δεν έχω δει κάποια περίπτωση προσωπικά, αλλά είναι σχεδόν βέβαιο.» (MLar).

Υπο-θεματική 2: Έμφυλη βία στο ποδόσφαιρο

Co-funded by
the European Union

Οι συμμετέχοντες και οι συμμετέχουσες ρωτήθηκαν αν γνωρίζουν περιστατικά έμφυλης βίας στην κυπριακή κοινωνία και στο κυπριακό ποδόσφαιρο. Εξετάστηκαν παραδείγματα περιστατικών παρενόχλησης – διάφορων μορφών κακοποίησης. Οι συμμετέχοντες/ουσες γνώριζαν περιπτώσεις σοβαρής βίας, δηλαδή δολοφονίες λόγω φύλου και δημοσιοποιήσεις περιπτώσεων σεξουαλικής κακοποίησης, που έλαβαν χώρα στην Ελλάδα και την Κύπρο, καθώς και περιπτώσεις ενδοοικογενειακής βίας με θύματα γυναίκες. Αναφέρθηκε ότι οι περιπτώσεις παρενόχλησης ή ακόμα και βιασμού δεν καταγγέλλονται συχνά, αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι δεν συμβαίνουν. Αυτό θεωρήθηκε ότι συνδέεται με την απροθυμία καταγγελίας και την έλλειψη εμπιστοσύνης στους θεσμούς που διαχειρίζονται τις καταγγελίες.

Όπως αναμενόταν, τα περιστατικά σεξουαλικής παρενόχλησης ήταν περισσότερο γνωστά στους/στις συμμετέχοντες/ουσες όλων των ομάδων. Τα περιστατικά κακοποίησης και σεξουαλικής βίας δεν ήταν τόσο γνωστά, παρόλο που αναφέρθηκαν δύο διαφορετικά περιστατικά που αφορούσαν προπονητές και αθλήτριες. Οι προπονητές/τριες δήλωσαν ότι στις περισσότερες περιπτώσεις γίνονται συγκαλύψεις ή διακανονισμοί εντός των συλλόγων, της ομοσπονδίας και του συνδέσμου ποδοσφαιριστών, για να αποσιωπηθεί η υπόθεση, χωρίς να λάβει μεγάλη προσοχή και δημοσιότητα. Οι δράστες είναι συνήθως πρόσωπα που θεωρείται ότι έχουν δύναμη και εξουσία. Οι συμμετέχοντες/ουσες 3 ομάδων, συμπεριλαμβανομένης της ομάδας των γυναικών προπονητριών, δήλωσαν ότι προπονητές και μέλη του διοικητικού συμβουλίου των συλλόγων εμπλέκονται σε τέτοιες υποθέσεις. Η διαχείριση αυτών των υποθέσεων διαφέρει εάν ο δράστης είναι άτομο με εξουσία, σύμφωνα με τις γυναίκες προπονήτριες.

«Συνέβη (παρενόχληση) σε μια γυναικεία ομάδα, από τον προπονητή σε κάποιες παίκτριες.

Νομίζω ότι η υπόθεση καταγγέλθηκε αλλά δεν έγινε καμία νομική ενέργεια.» (FNic)

«Ποιοι ήταν οι δράστες στις περιπτώσεις που ξέρεις;» (διενεργών τη συνέντευξη)

«Προπονητές και μέλη των συμβουλίων.» (FNic)

Co-funded by
the European Union

«Σε μια από τις περιπτώσεις που ξέρω, δεν έπαθε τίποτα, απλά επειδή έχει εξουσία. Στην πραγματικότητα, συζητούσαν (στον σύλλογο) σχετικά με το πώς να ΜΗΝ το αφήσουν να αποκαλυφθεί.» (FNic)

«Μετά τις αποκαλύψεις στον ελληνικό αθλητισμό και το κύμα του #metoo στην Ελλάδα, περίμενα να αποκαλυφθούν περισσότερες υποθέσεις κι εδώ. Υπήρξαν κάποιες, αλλά περίμενα να είναι πιο έντονο. Ίσως είναι επειδή οι αθλητικές ομοσπονδίες θεωρούν ότι προστατεύουν την εικόνα τους με τη σιωπή. Ίσως οι άνθρωποι που το έκαναν ήταν πολύ ισχυροί.»

Βασική κατηγορία 3: Διαχείριση έμφυλης βίας

Θεματική 1: Διαχείριση έμφυλης βίας σε νομικό και θεσμικό επίπεδο

Στην Κυπριακή Δημοκρατία υπάρχουν αρκετοί νόμοι σχετικά με την παρενόχληση και τη βία με βάση το φύλο και ένας ειδικός νόμος σχετικά με την προστασία όλων των προσώπων που συμμετέχουν στον αθλητισμό. Πιο συγκεκριμένα, υπάρχει ο περί βίας στην οικογένεια (πρόληψη και προστασία θυμάτων) νόμος (2000), ο περί προστασίας από παρενόχληση και παρενοχλητική παρακολούθηση νόμος (2021) και ο περί της πρόληψης και της καταπολέμησης της σεξουαλικής κακοποίησης, της σεξουαλικής εκμετάλλευσης παιδιών και της παιδικής πορνογραφίας νόμος (2014). Περαιτέρω, μια τροποποίηση του περί Κυπριακού Οργανισμού Αθλητισμού νόμου το 2021, υποχρεώνει τις αθλητικές ομοσπονδίες να εκπονήσουν Κώδικες Δεοντολογίας για όλους τους συμμετέχοντες/ουσες, να προβλέπουν δράσεις ευαισθητοποίησης και εκπαίδευσης του SafeSport και σχετικά με την ευημερία όλων των συμμετεχόντων/ουσών στον αθλητισμό, να θεσπίσουν μηχανισμούς καταγγελίας και διαχείρισης και να συντάσσουν ετήσια έκθεση σχετικά με τα ζητήματα αυτά. Επιπλέον, ο Κυπριακός Οργανισμός Αθλητισμού δημοσίευσε Οδηγό Προστασίας και Ευημερίας όλων των συμμετεχόντων στον αθλητισμό, το 2021.

Co-funded by
the European Union

Οι συμμετέχοντες/ουσες όλων των ομάδων δεν γνώριζαν το νομικό πλαίσιο σχετικά με την έμφυλη βία, την προστασία και ευημερία στον αθλητισμό και το θεσμικό πλαίσιο που αφορά την πρόληψη και διαχείριση τέτοιων ζητημάτων. Οι άνδρες προπονητές και οι γυναίκες προπονήτριες ανέφεραν ότι δεν είναι σίγουροι ποια είναι η διαδικασία καταγγελίας περιστατικών, σε περίπτωση που προκύψουν τέτοια, είτε αφορούν τους/τις ίδιους/ες είτε τους/τις αθλητές/τριές τους. Η απροθυμία καταγγελίας εκ μέρους των θυμάτων οφείλεται κατά κύριο λόγο στον φόβο της έκθεσης και στις διασυνδέσεις στο ποδόσφαιρο, σε συνδυασμό με την άγνοια συγκεκριμένων διαδικασιών. Οι συμμετέχοντες/ουσες ήταν εξοικειωμένοι/ες με το Red Button, το οποίο είναι ένα ανώνυμο εργαλείο αναφοράς στημένων αγώνων και θεώρησαν ότι θα ήταν χρήσιμη η υιοθέτηση μιας παρόμοιας τεχνολογίας και προσέγγισης για τη διασφάλιση της ανωνυμίας και την παροχή συνδρομής σε θύματα, παρενρισκόμενους/ες και πρόσωπα που έχουν να καταγγείλουν πληροφορίες.

Οι προπονητές/τριες όλων των ομάδων θεώρησαν ότι δεν υφίσταται ευαισθητοποίηση και δομημένη εκπαίδευση σχετικά με αυτά τα ζητήματα, γεγονός που δεν τους επιτρέπει να εντοπίζουν περιστατικά, να λαμβάνουν σωστές αποφάσεις και να διαχειρίζονται αποτελεσματικά περιστατικά διακρίσεων, εκφοβισμού, παρενόχλησης λόγω φύλου και έμφυλης βίας.

Θεματική 2: Το ποδόσφαιρο ως παράγοντας αλλαγής

Οι άνδρες προπονητές και οι γυναίκες προπονήτριες αντιλαμβάνονται το ζήτημα της έμφυλης βίας ως κοινωνικό ζήτημα που σχετίζεται με τον σεξισμό, την τοξική αρρενωπότητα και την πατριαρχία. Οι άνδρες προπονητές φαίνεται να κατανοούν ότι οι γυναίκες και τα άτομα με διαφορετικό σεξουαλικό προσανατολισμό αντιμετωπίζουν προκλήσεις και συχνά είναι θύματα απλώς και μόνο λόγω της ταυτότητας φύλου τους. Παρά το γεγονός ότι υπήρχαν κάποια κατάλοιπα των παραδοσιακών πατριαρχικών προτύπων, ιδίως όσον αφορά τις αξίες και τις σχέσεις, τα οποία σχετίζονται περισσότερο με τη δική τους διαδικασία κοινωνικοποίησης ως

Co-funded by
the European Union

προς την ιδεολογία του φύλου και τα έμφυλα πρότυπα, οι άνδρες προπονητές και οι γυναίκες προπονήτριες θεωρούν ότι το ποδόσφαιρο είναι ένα εξαιρετικό παιδαγωγικό εργαλείο για την εξάλειψη των έμφυλων στερεοτύπων και εν τέλει για τη διαμόρφωση ενός διαφορετικού τύπου κοινωνικοποίησης παιδιών, εφήβων και νεαρών ενηλίκων όσον αφορά την ιδεολογία του φύλου. Το σύνολο των προπονητών/τριών μοιράστηκαν τις παρατηρήσεις τους σχετικά με τα παιδιά όλων των φύλων που παίζουν ποδόσφαιρο μαζί και το απολαμβάνουν, δείχνοντας σεβασμό το ένα στο άλλο. Αυτό παρέχει ιδανικές συνθήκες για τη διδασκαλία της ισότητας των φύλων και του σεβασμού. Σύμφωνα με τους/τις συμμετέχοντες/ουσες, σε αυτές τις ηλικίες, τα περισσότερα προβλήματα στο ποδόσφαιρο φαίνεται να προκαλούνται από τους ενήλικες: γονείς που αντιλαμβάνονται τον αθλητισμό ως ανδρικό άθλημα και δυσανασχετούν με την παρουσία κοριτσιών και γυναικών, προπονητές που πιστεύουν ότι το γυναικείο ποδόσφαιρο είναι κατώτερο και πρόσωπα που εμπλέκονται σε περιστατικά παρενόχλησης και κακοποίησης.

«Τα βλέπουμε να παίζουν μαζί (αγόρια και κορίτσια). Το διασκεδάζουν, απολαμβάνουν το ένα τη συντροφιά του άλλου και σέβονται το ένα το άλλο. Το καταλαβαίνουν. Αυτό που χρειάζεται να αλλάξει λίγο είναι η κοινωνία.» (MLim)

«Εμείς οι προπονήτριες βλέπουμε τον εαυτό μας ως παιδαγωγούς. Στηρίζουμε τέτοιες δράσεις (σεμινάρια, εργαστήρια), γιατί η δουλειά μας δεν είναι μόνο να διδάσκουμε ποδόσφαιρο. Κάνουμε οτιδήποτε βοηθάει την ανάπτυξη των παιδιών.» (FNic)

Θεματική 3: Ευαισθητοποίηση και εκπαίδευση

Οι άνδρες προπονητές και οι γυναίκες προπονήτριες θεωρούν ότι οι δράσεις που λαμβάνονται στον τομέα του ποδοσφαίρου μπορούν να έχουν αντίκτυπο στην ευρύτερη κοινωνία. Δράσεις που μπορούν να διδάξουν τον σεβασμό, την ισότητα, την αποδοχή, μέσω του παιχνιδιού, έχουν τη δυνατότητα να καλλιεργήσουν μια διαφορετική αντίληψη στα νεαρά πρόσωπα. Ως εκ τούτου,

Co-funded by
the European Union

υπάρχει η δυνατότητα περιορισμού των έμφυλων στερεοτύπων, αποδόμησης της τοξικής αρρενωπότητας και δημιουργίας υγιών σχέσεων μεταξύ των φύλων. Ωστόσο, οι συμμετέχοντες/ουσες δήλωσαν ότι υπάρχει ανάγκη ευαισθητοποίησης και εκπαίδευσης των ενηλίκων στις ακαδημίες ποδοσφαίρου, ώστε να διευκολυνθούν οι σχετικές δράσεις. Μόνο ορισμένοι συμμετέχοντες από την ομάδα της Πάφου έχουν λάβει κάποια εκπαίδευση σχετικά με το SafeSport, πράγμα που κατέστη δυνατό χάρη στις ατομικές προσπάθειες ενός προσώπου. Ως αποτέλεσμα, ο σύλλογος είχε εκπονήσει Κώδικες Δεοντολογίας και ορισμένοι προπονητές είχαν εκπαιδευτεί διαδικτυακά, μέσω μαθημάτων που παρέχονται στην Αγγλία.

Επιπλέον, επισημάνθηκε ο ρόλος που διαδραματίζουν οι ακαδημίες ποδοσφαίρου. Οι υπεύθυνοι των ακαδημιών ποδοσφαίρου πρέπει να πειστούν ότι σχετικές με τα εν λόγω ζητήματα δράσεις θα ενισχύσουν τη φήμη και την εικόνα της ακαδημίας. Ένα πιθανό εμπόδιο μπορεί να είναι οι απόψεις και στάσεις των γονέων σχετικά με την ιδεολογία του φύλου, τα έμφυλα πρότυπα και ο βαθμός συμμόρφωσης στα έμφυλα στερεότυπα.

«Προφανώς υπάρχουν πολλά πράγματα που δεν ξέρουμε ή που κάνουμε λάθος. Εγώ εκπαιδεύτηκα από την Αγγλική Ποδοσφαιρική Ομοσπονδία. Το έκανα με δική μου πρωτοβουλία. Αργότερα έκανα κάποιες ερωτήσεις στους προπονητές εδώ και απάντησαν εντελώς λάθος, απλώς επειδή δεν είναι εκπαιδευμένοι. Σκοπεύουμε ωστόσο να τους εκπαιδεύσουμε.» (MPaf)

«Εκπαιδεύσεις σε αυτά τα ζητήματα (έμφυλη βία) θα ήταν σίγουρα ευπρόσδεκτες, αλλά πρέπει κι εμείς να εκπαιδευτούμε, για να είμαστε αποτελεσματικοί.»

«Πολλά εξαρτώνται από τις ακαδημίες. Αν οι ακαδημίες ασπαστούν την ιδέα της υλοποίησης εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων σχετικά με ζητήματα φύλου, θα μπορούσε να γίνει αυτό.»

Γ. Συνεντεύξεις με εμπλεκόμενους φορείς

Στόχος του έργου Play Equal είναι να επιφέρει βραχυπρόθεσμο, μεσοπρόθεσμο και μακροπρόθεσμο μετρήσιμο αντίκτυπο στις ομάδες-στόχους. Αυτό θα επιτευχθεί μέσω: α) της

Co-funded by
the European Union

αξιολόγησης των άκαμπτων και βίαιων κοινωνικών και πολιτισμικών προτύπων αρρενωπότητας μεταξύ έφηβων ποδοσφαιριστών/τριών, των προπονητών/τριών τους και φορέων λήψης αποφάσεων στον αθλητισμό, β) της ανάπτυξης ενός εκπαιδευτικού οδηγού σχετικά με την αρρενωπότητα και την έμφυλη βία στον αθλητισμό, που θα απευθύνεται σε αγόρια και προπονητές/τριες και θα βασίζεται σε υφιστάμενα υλικά και εργαλεία, γ) της εκπαίδευσης και ενδυνάμωσης έφηβων ποδοσφαιριστών/τριών και των προπονητών/τριών τους μέσω βιωματικών εκπαιδεύσεων σχετικά με τις υγιείς σχέσεις και την ισότητα των φύλων, και της ενθάρρυνσής τους να εμπλακούν στην πρόληψη της έμφυλης βίας, δ) της ανάπτυξης και υιοθέτησης ενός κώδικα δεοντολογίας σχετικά με την έμφυλη βία στον αθλητισμό από όλους τους βασικούς εμπλεκόμενους φορείς και ε) της ενίσχυσης της προβολής και ευαισθητοποίησης σχετικά με την έμφυλη βία στην αθλητική κοινότητα και στο ευρύ κοινό.

Υπεύθυνοι λήψης αποφάσεων και βασικοί εμπλεκόμενοι φορείς επιλέχθηκαν για να συμμετάσχουν στο στάδιο αξιολόγησης του έργου, λόγω του σημαντικού ρόλου που διαδραματίζουν στη διαμόρφωση και εφαρμογή πολιτικών. Οι πολιτικές σχετίζονται με τις αξίες, τη γνώση και την ευαισθητοποίηση σχετικά με την ιδεολογία του φύλου, τα έμφυλα στερεότυπα που οδηγούν σε έμφυλη βία και την τοξική αρρενωπότητα, τόσο στην κοινωνία όσο και στο ποδόσφαιρο, επομένως η συμπερίληψη επιλεγμένων φορέων λήψης αποφάσεων στους τομείς του κυπριακού αθλητισμού, του κυπριακού ποδοσφαίρου και της κυπριακής πολιτικής ήταν ουσιαστική. Αυτοί οι εμπλεκόμενοι φορείς θα συνδράμουν στα μεταγενέστερα στάδια του έργου *PlayEqual*, δηλαδή στον σχεδιασμό και στην υιοθέτηση νομοθετικών και θεσμικών αλλαγών και θα συμβάλουν στην προβολή του προβλήματος της έμφυλης βίας και στην ευαισθητοποίηση, παροχή εκπαίδευσης και υλοποίηση παρεμβάσεων στον αθλητισμό, το ποδόσφαιρο και την κοινωνία.

Co-funded by
the European Union

Καταβλήθηκε προσπάθεια να συμπεριληφθούν οι υπεύθυνοι λήψης αποφάσεων που εκπροσωπούν τις οργανώσεις και τα θεσμικά όργανα που σχετίζονται με τον αθλητισμό, το ποδόσφαιρο, καθώς και θεσμικά όργανα με αρμοδιότητες που άπτονται ζητημάτων φύλου σε επίπεδο πολιτικής και νομοθεσίας. Η κατανομή των φορέων λήψης αποφάσεων, οι οποίοι επιλέχθηκαν για εις βάθος συνεντεύξεις, απεικονίζεται στον Πίνακα 1, στο κεφάλαιο Μεθοδολογία.

Τα αποτελέσματα βασίστηκαν στην ανάλυση των συνεντεύξεων και έχουν γενικευτεί ώστε να ανταποκρίνονται στον γενικό σκοπό της συμβολής στην πρόληψη της έμφυλης βίας στην Κύπρο.

Τα αποτελέσματα των συνεντεύξεων παρουσιάζονται παρακάτω, με βάση τις βασικές κατηγορίες ερωτήσεων, δηλαδή: (1) Ζητήματα φύλου στο ποδόσφαιρο και τον αθλητισμό, (2) Έμφυλη βία και τοξική αρρενωπότητα στο ποδόσφαιρο και τον αθλητισμό και (3) Διαχείριση έμφυλης βίας.

Θεματική 1: Ζητήματα φύλου στο ποδόσφαιρο και τον αθλητισμό

Υπο-θεματική 1: Ποδόσφαιρο, γυναίκες και κορίτσια

Το σύνολο των συνεντευξιζομένων, ανεξάρτητα από το πόσο στενή σχέση έχουν με τον αθλητισμό και το ποδόσφαιρο, έχουν την αντίληψη ότι στον τομέα του ποδοσφαίρου εξακολουθούν να υπάρχουν προκλήσεις, όσον αφορά τη συμμετοχή και την ισότιμη εκπροσώπηση. Οι συμμετέχοντες από την Κυπριακή Ομοσπονδία Ποδοσφαίρου ανέφεραν ότι τα τελευταία χρόνια έχουν γίνει μεγάλες προσπάθειες για την προώθηση του γυναικείου ποδοσφαίρου εκ μέρους της FIFA και της UEFA, γεγονός που είχε αντίκτυπο στον τρόπο οργάνωσης και διαχείρισης του ποδοσφαίρου σε εθνικό επίπεδο. Σε οργανωτικό επίπεδο, και παρά τις προσπάθειες δημιουργίας τμημάτων κοριτσιών σε κάθε ομάδα υπό την ΚΟΠ, υπάρχει μεγάλη διαφοροποίηση όσον αφορά τις εγκαταστάσεις προπόνησης και αγώνων που προορίζονται για κορίτσια και γυναίκες. Όπως και στην περίπτωση των προπονητών, ένα κοινό εμπόδιο είναι η οικογένεια των κοριτσιών. Αυτό αποδόθηκε στο έμφυλο στερεότυπο ότι το

Co-funded by
the European Union

ποδόσφαιρο είναι άθλημα για αγόρια και άνδρες, καθώς και για ομοφυλόφιλες γυναίκες. Αυτά τα στερεότυπα παρακωλύουν την προώθηση του ποδοσφαίρου στα κορίτσια σε επίπεδο βάσης (grassroots), επειδή οι γονείς προσπαθούν να αποφύγουν τον χαρακτηρισμό του παιδιού τους. Ενδιαφέρον παρουσιάζει η δήλωση ορισμένων συνεντευξιαζομένων ότι οι προσπάθειες για την ανάπτυξη του γυναικείου ποδοσφαίρου στην Κύπρο ενδέχεται να γίνονται λόγω των υποχρεώσεων που πηγάζουν από οδηγίες της UEFA και με σκοπό τη λήψη συναφούς χρηματοδότησης, σε μια προσπάθεια επέκτασης της αγοράς και στα πλαίσια μιας τρέχουσας τάσης, αντί να συνιστούν μια γνήσια απόπειρα συμπερίληψης ενός φύλου που στο παρελθόν είχε αντιμετωπίσει πολλαπλούς περιορισμούς.

Τα πρόσωπα του κυπριακού αθλητισμού και ποδοσφαίρου που συμμετείχαν στις συνεντεύξεις ήταν πολύ ξεκάθαρα σχετικά με την έλλειψη ευκαιριών και την προβληματική κουλτούρα και δομή που δεν επιτρέπει στις γυναίκες να καταλάβουν διευθυντικές ή ηγετικές θέσεις στο ποδόσφαιρο. Το απέδωσαν στο γεγονός ότι το ποδόσφαιρο εξακολουθεί να είναι ένα ανδροκρατούμενο άθλημα, ακόμη και σε επίπεδο συλλόγων και ομοσπονδίας, διοίκησης και διαχείρισης. Ένας ακόμη λόγος είναι το γεγονός ότι δεν υπάρχει κρίσιμη μάζα γυναικών που να είναι υποψήφιας για θέσεις λήψης αποφάσεων, να εκλέγουν άλλες γυναίκες ή να έχουν τα προσόντα για να γίνουν προπονήτριες σε γυναικείες ή ακόμη και σε ανδρικές ομάδες.

Τα πρόσωπα που συμμετείχαν στις συνεντεύξεις, τα οποία προέρχονται από οργανώσεις και θεσμικούς φορείς που δεν σχετίζονται άμεσα με τον αθλητισμό και το ποδόσφαιρο, αντιλαμβάνονται τον αθλητισμό γενικά και το ποδόσφαιρο ειδικότερα ως έναν ανδροκρατούμενο τομέα και χώρο άδικης και διακριτικής μεταχείρισης γυναικών. Αυτό βασίστηκε στην υπόθεση που υποβλήθηκε στη Βουλή και στην Επίτροπο Ισότητας των Φύλων, σχετικά με την άνιση ημερήσια αποζημίωση των γυναικών μελών της εθνικής ομάδας και τον τρόπο αντιμετώπισής τους από την Κυπριακή Ομοσπονδία Ποδοσφαίρου. Οι συνεντευξιαζόμενοι/ες επανέλαβαν τις

Co-funded by
the European Union

απόψεις τους περί ισότητας όλων στον αθλητισμό και στο ποδόσφαιρο και τη δέσμευσή τους να αναλάβουν τόσο νομοθετική όσο και συμβουλευτική δράση για να συμβάλουν στην επίτευξή της. Οι συνεντευξιαζόμενοι/ες από τη Βουλή, το Υπουργείο Παιδείας και την Επίτροπο Ισότητας των Φύλων, αντιλαμβάνονται το θέμα των έμφυλων στερεοτύπων στο ποδόσφαιρο, την ανδροκρατούμενη κουλτούρα και τα περιστατικά ανισότητας, περισσότερο ως κοινωνικό ζήτημα που σχετίζεται με την πατριαρχία και την ιδεολογία του φύλου στην κυπριακή κοινωνία, που έχει αντίκτυπο στο ποδόσφαιρο. Η συγκεκριμένη κατηγορία συνεντευξιαζομένων ερμήνευσε το πρόβλημα με περισσότερο ολιστικό τρόπο, συνδέοντάς το τόσο με τα έμφυλα στερεότυπα όσο και με τους ρόλους που αποδίδονται στα φύλα (σύζυγος, μητέρα κ.λπ.), οι οποίοι μπορεί να αποτρέπουν τις γυναίκες από το να ασχοληθούν περισσότερο με τον αθλητισμό και το ποδόσφαιρο, ως αθλήτριες, προπονήτριες και σε ηγετικές θέσεις.

Υπο-θεματική 2: Ποδόσφαιρο και άτομα με διαφορετικό σεξουαλικό προσανατολισμό

Ζητήθηκε η γνώμη των συνεντευξιαζομένων από το σύνολο των οργανώσεων και θεσμικών φορέων σχετικά με τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι αθλητές/τριες της ΛΟΑΔΜ κοινότητας στον αθλητισμό και στο ποδόσφαιρο. Τα πρόσωπα που δραστηριοποιούνται στον τομέα του αθλητισμού και του ποδοσφαίρου ήταν σε θέση να εντοπίσουν εύκολα τα στερεότυπα περί αρρενωπότητας που συνδέονται με τον αθλητισμό, σε σχέση με τα στερεότυπα περί ομοφυλοφιλίας. Το ποδόσφαιρο εκλαμβάνεται ως ένα ανδρικό παιχνίδι, που ανήκει στους άνδρες. Οι ομοφυλόφιλοι άνδρες θεωρούνται στερεοτυπικά ως θηλυπρεπείς και ως εκ τούτου δεν έχουν θέση στο ποδόσφαιρο. Με την ίδια λογική, οι γυναίκες που παίζουν ποδόσφαιρο θεωρούνται πιο ανδροπρεπείς από τις άλλες γυναίκες και λεσβίες. Οι εμπλεκόμενοι φορείς στον αθλητισμό και στο ποδόσφαιρο αναγνώρισαν τα παραπάνω, αλλά τα ερμήνευσαν ως προβλήματα που συνδέονται με την ευρύτερη κοινωνία και όχι με το ποδόσφαιρο. Το ποδόσφαιρο είναι ένα άθλημα στο πλαίσιο του οποίου έχουν υλοποιηθεί δράσεις για την ευαισθητοποίηση σχετικά με

Co-funded by
the European Union

τα δικαιώματα των ΛΟΑΔΜ ατόμων και για την ισότητα, ωστόσο οι συσχετισμοί στην κοινωνία δεν επιτρέπουν ακόμα να επέλθει αλλαγή σε μεγαλύτερη κλίμακα. Αυτές οι δράσεις συνιστούν θετικά βήματα και είναι καθαυτές βοηθητικές, αλλά το ποδόσφαιρο δεν είναι ακόμα έτοιμο για ανοιχτά ομοφυλόφιλους αθλητές. Οι λεσβίες στο ποδόσφαιρο θεωρούνται ως κάτι αναμενόμενο λόγω του υπάρχοντος στερεοτύπου περί «αγοροκόριτσου». Ως εκ τούτου, η ύπαρξη ανοιχτά γκέι αθλητριών είναι περισσότερο αποδεκτή.

Θεματική 2: Έμφυλη βία και τοξική αρρενωπότητα στην κοινωνία, το ποδόσφαιρο και τον αθλητισμό

Στους/στις συνεντευξιαζόμενους/ες τέθηκαν ερωτήσεις σχετικά με τον ορισμό και τις εκδηλώσεις της έμφυλης βίας και τις αιτίες της, τόσο στην ευρύτερη κοινωνία όσο και στον αθλητισμό και στο ποδόσφαιρο. Ανεξάρτητα από την οργάνωση και το θεσμικό όργανο στο οποίο εντάσσονταν, οι συνεντευξιαζόμενοι/ες κατανοούσαν επαρκώς την παρενόχληση λόγω φύλου και τις διάφορες μορφές έμφυλης βίας. Ήταν σε θέση να διακρίνουν μεταξύ παρενόχλησης και βίας, καθώς και μεταξύ πειθαρχικού παραπτώματος και ενδεχόμενου ποινικού αδικήματος με νομικές επιπτώσεις. Το γεγονός ότι φαίνεται να έχουν ικανοποιητικές γνώσεις σχετικά με την παρενόχληση και τη βία λόγω φύλου οφείλεται ενδεχομένως στην ιδιότητά τους, καθώς κατέχουν θέσεις-κλειδιά που προϋποθέτουν γνώσεις σχετικά με τέτοια ζητήματα.

Οι συνεντευξιαζόμενοι/ες ήταν σε θέση να εντοπίσουν τα έμφυλα στερεότυπα, την πατριαρχία και την τοξική αρρενωπότητα ως αίτια της παρενόχλησης και της βίας λόγω φύλου. Τόσο οι συνεντευξιαζόμενοι/ες που είχαν άμεση σχέση με τον αθλητισμό ή το ποδόσφαιρο όσο και αυτοί που δεν είχαν ήταν σε θέση να ορίσουν την παρενόχληση, την κακοποίηση και τη βία και να παράσχουν σειρά παραδειγμάτων για κάθε ορισμό. Και στην περίπτωση αυτή, τα ζητήματα αυτά συνδέθηκαν κυρίως με κοινωνικά πρότυπα που καταλήγουν να έχουν αντίκτυπο στον

Co-funded by
the European Union

αθλητισμό και στο ποδόσφαιρο, με τη μορφή στερεοτύπων που αφορούν ειδικά τα αθλήματα και εν τέλει οδηγούν σε ανάρμοστες συμπεριφορές. Όταν ρωτήθηκαν σχετικά με συγκεκριμένα περιστατικά στην ευρύτερη κοινωνία, οι συνεντευξιαζόμενοι/ες αναφέρθηκαν στις δολοφονίες γυναικών στην Ελλάδα και την Κύπρο, σε περιστατικά ενδοοικογενειακής βίας και σε παραδείγματα στο πλαίσιο ερωτικών σχέσεων, όπως κτητικότητα, καταπίεση, έλεγχος από τους άνδρες προς τις συντρόφους τους.

Σύμφωνα με τους/τις συνεντευξιαζόμενους/ες που σχετίζονται άμεσα με τους τομείς του αθλητισμού και του ποδοσφαίρου, σε αυτούς λαμβάνουν χώρα περιστατικά παρενόχλησης και κακοποίησης λόγω φύλου. Στην πλειοψηφία τους, πρόκειται για περιστατικά παρενόχλησης, είτε από προπονητές προς παίκτες/ριες, είτε μεταξύ γυναικών παικτριών. Σύμφωνα με τους/τις συνεντευξιαζόμενους/ες αυτό σχετίζεται ιδίως με τη δύναμη και την εξουσία που ασκούν στο πρόσωπο-στόχο, όπως, για παράδειγμα, ένας προπονητής ή ένα διοικητικό στέλεχος της ομάδας. Όσον αφορά την παρενόχληση μεταξύ γυναικών παικτριών, η παρενόχληση και η αθέμιτη προσέγγιση με στόχο την αποκόμιση σεξουαλικού οφέλους (grooming) αναφέρθηκε ότι σχετίζονται με την αρχαιότητα και την ηλικία, που προσδίδουν συγκεκριμένο κύρος στο πλαίσιο μιας ομάδας.

Η καταγγελία τέτοιων περιστατικών ήταν σπάνια, παρά το γεγονός ότι ενθαρρυνόταν από την ΚΟΠ. Παρά τη μη ύπαρξη καταγγελιών, οι συνεντευξιαζόμενοι/ες γνώριζαν ανεπίσημα περιστατικά σεξουαλικής παρενόχλησης και περιπτώσεις εξαναγκαστικού σεξ, στην περίπτωση των οποίων ο δράστης εκμεταλλεύτηκε τη θέση του. Τα περιστατικά αυτά είχαν λάβει χώρα εκτός ποδοσφαιρικών εγκαταστάσεων – σε ξενοδοχεία όπου διέμενε η ομάδα για «εκτός έδρας» αγώνες και σε σπίτια. Υπάρχει διαδικασία καταγγελίας περιστατικών που πιθανώς στοιχειοθετούν ποινικά αδικήματα, αλλά όχι πειθαρχικά παραπτώματα και, όπως διαπιστώθηκε, δεν έχει κοινοποιηθεί σε όλα τα πρόσωπα εντός της ΚΟΠ. Οι συνεντευξιαζόμενοι/ες από τον Κυπριακό

Co-funded by
the European Union

Οργανισμοί Αθλητισμού ήταν ενήμεροι σχετικά με τα περιστατικά στον αθλητισμό εν γένει και έχουν δεχθεί μικρό αριθμό καταγγελιών.

Θεματική 3: Διαχείριση έμφυλης βίας

Υπο-θεματική 1: Γνώση και δράσεις για την απαγόρευση και τον περιορισμό της έμφυλης βίας σε νομικό και θεσμικό επίπεδο

Όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, στην Κυπριακή Δημοκρατία υφίσταται εξειδικευμένο νομικό πλαίσιο σχετικά με την ενδοοικογενειακή βία, την παρενόχληση και τη σεξουαλική κακοποίηση και εκμετάλλευση ανηλίκων. Πρόσφατα, έγιναν συγκεκριμένες ενέργειες στον τομέα του αθλητισμού και συγκεκριμένα η εκπόνηση του Οδηγού Προστασίας και Ευημερίας όλων των συμμετεχόντων στον αθλητισμό από τον Κυπριακό Οργανισμό Αθλητισμού και κυρίως, η τροποποίηση του νόμου για τον Κυπριακό Οργανισμό Αθλητισμού, σχετικά με την επιβολή της επικύρωσης του Οδηγού από τις αθλητικές ομοσπονδίες.

Οι εκπρόσωποι του Κυπριακού Οργανισμού Αθλητισμού είχαν γνώση των νομοθετικών τροποποιήσεων που αφορούν τον αθλητισμό και του Οδηγού που εκπονήθηκε από τον Οργανισμό. Επιπλέον, αναφέρθηκαν σε δράσεις σχετικές με τον Οδηγό Προστασίας και Ευημερίας, στις οποίες περιλαμβάνονταν εκπαιδεύσεις διευθυντικών στελεχών των ομοσπονδιών σχετικά με την εφαρμογή του Οδηγού. Έγινε επίσης αναφορά σε τροποποιήσεις της διαδικασίας διαχείρισης καταγγελιών, καθώς και σε μελλοντικές δράσεις ευαισθητοποίησης για τα ζητήματα αυτά μέσω της Επιτροπής Ισότητας των Φύλων του Οργανισμού. Οι εκπρόσωποι της Κυπριακής Ομοσπονδίας Ποδοσφαίρου δεν ήταν ενήμεροι σχετικά με τις ενέργειες που είχαν ληφθεί από τον Κυπριακό Οργανισμό Αθλητισμού, όσον αφορά τη νομοθεσία και τον Οδηγό, και γνώριζαν μόνο τον νόμο περί πρόληψης της σεξουαλικής κακοποίησης και εκμετάλλευσης ανηλίκων. Ο νόμος αυτός υποχρεώνει τα πρόσωπα που εργάζονται με ανηλίκους να

Co-funded by
the European Union

προσκομίζουν στον εργοδότη τους πιστοποιητικό λευκού ποινικού μητρώου και πιστοποιητικό περί μη εγγραφής στο μητρώο σεξουαλικών παραβατών. Ο νόμος είναι βέβαια περισσότερο διεξοδικός και περιλαμβάνει προβλέψεις σχετικές με την ευαισθητοποίηση, την εκπαίδευση και τις διαδικασίες καταγγελίας, κάτι που δεν ήταν γνωστό στους εκπροσώπους της ΚΟΠ.

Από την άλλη πλευρά, τα μέλη του Κοινοβουλίου, του Υπουργείου Παιδείας και η Επίτροπος Ισότητας των Φύλων ήταν σε γνώση του ευρύτερου νομικού πλαισίου σχετικά με ζητήματα ενδοοικογενειακής βίας, παρενόχλησης, σεξουαλικής κακοποίησης και εκμετάλλευσης ανηλίκων, καθώς και τα θεσμικά μέτρα που λαμβάνονται σε κυβερνητικό επίπεδο, αλλά δεν ήταν ιδιαίτερος ενημερωμένα σχετικά με δράσεις που αποσκοπούν στη διαχείριση της παρενόχλησης και της κακοποίησης στον αθλητισμό και στην προστασία όλων των συμμετεχόντων.

Υπο-θεματική 2: Το ποδόσφαιρο ως παράγοντας αλλαγής

Οι συνεντευξιαζόμενοι/ες από όλες τις οργανώσεις και τα θεσμικά όργανα θεωρούν ότι τα έμφυλα στερεότυπα, η παρενόχληση, βία και κακοποίηση λόγω φύλου είναι ζητήματα που ανάγονται στην κυπριακή κοινωνία, τον πολιτισμό και τα κατάλοιπα της πατριαρχίας και την ιδεολογία που προωθούνται από συγκεκριμένους κοινωνικούς θεσμούς, όπως η εκκλησία. Αυτά αναπαράγονται και ενισχύονται στον αθλητισμό και στο ποδόσφαιρο, σε συνδυασμό με τη συγκεκριμένη υποκουλτούρα του. Ταυτόχρονα, οι ιθύνοντες θεωρούν το ποδόσφαιρο ως εργαλείο αλλαγής και αντίστασης ενάντια στις παραδοσιακές αντιλήψεις και τα στερεότυπα.

«Πιστεύω ακράδαντα ότι το ποδόσφαιρο μπορεί να αποτελέσει εργαλείο κοινωνικής αλλαγής και αλλαγής όσον αφορά αυτά τα ζητήματα (έμφυλα στερεότυπα και έμφυλη βία). Έχουμε τέτοια απήχηση ως άθλημα. Έχουμε συνολικά 15.000 παιδιά στις ακαδημίες. Μπορούμε να προσεγγίσουμε 15.000 νοικοκυριά. Έχουμε τους προπονητές που μπορούν να ηγηθούν αυτής της προσπάθειας. Το καταφέραμε με τις διατροφικές συνήθειες. Το καταφέραμε με τον ρατσισμό. Υπήρχε αντίσταση όσον αφορά τα μαύρα παιδιά, που έπαιζαν ποδόσφαιρο. Υπήρχε αντίσταση

Co-funded by
the European Union

όσον αφορά τα παιδιά από τη Γεωργία, που έπαιζαν ποδόσφαιρο. Δείξαμε επιμονή και περάσαμε το μήνυμα ότι το ποδόσφαιρο είναι για όλους. Γι' αυτό έχω την αισιοδοξία ότι μπορούμε να πετύχουμε και σε αυτό το ζήτημα, αν υπάρξει κάποιος συντονισμός.» (μέλος ΚΟΠ)

«Πρέπει να δημιουργήσουμε πρότυπα και πρεσβευτές όσον αφορά τα ζητήματα φύλου στο ποδόσφαιρο. Έχουν τη δύναμη να επηρεάσουν την κοινωνία.» (διευθυντής ακαδημίας ποδοσφαίρου)

«Πρέπει να εξετάσουμε τους λόγους για τους οποίους παρεμποδίζεται η συμμετοχή των γυναικών, ιδίως η εκ μέρους τους κατάληψη ηγετικών θέσεων. Πρέπει να βρούμε τρόπους να τις συμπεριλάβουμε.» (μέλος της Κυπριακής Ολυμπιακής Επιτροπής)

«Το ποδόσφαιρο είναι ο βασιλιάς των αθλημάτων στην Κύπρο. Είδαμε πόσο αποτελεσματικά διαμορφώνει τις αντιλήψεις των ανθρώπων – συνήθως σχετικά με αρνητικά ζητήματα, όπως η πολιτική. Πιστεύω πραγματικά ότι το ποδόσφαιρο έχει τη δύναμη να επιφέρει αλλαγή. Πιστεύω ότι ένα σημαντικό βήμα θα είναι η απόφαση των ποδοσφαιρικών αρχών να συνεργαστούν με τον Κυπριακό Οργανισμό Αθλητισμού και άλλες οργανώσεις σε ζητήματα φύλου, με τη χρήση πρεσβευτών κ.λπ.»

Co-funded by
the European Union

Συζήτηση

Σχετικά με τις αντιλήψεις περί ρόλων των φύλων και έμφυλων στερεοτύπων

Όσον αφορά τις αντιλήψεις των εφήβων σχετικά με τους ρόλους των φύλων, οι συμμετέχοντες ανδρικού φύλου εξέφρασαν αντιλήψεις και στάσεις περισσότερο συμβατές με τους παραδοσιακούς ρόλους των φύλων, που απορρέουν από την πατριαρχία, σχετικά με διάφορες πτυχές της καθημερινής ζωής, όπως ο καταμερισμός των οικιακών εργασιών, η επαγγελματική σταδιοδρομία και η εξουσία μεταξύ ανδρών και γυναικών. Παρόλο που δήλωσαν ότι θεωρούν ότι τις τελευταίες δεκαετίες η κατάσταση έχει αλλάξει και πλέον υπάρχει μεγαλύτερη ισότητα όσον αφορά το προνόμιο της ανεξαρτησίας μεταξύ των φύλων και τον ρόλο των γυναικών στη λήψη αποφάσεων και ιδιαίτερα οικονομικών αποφάσεων, από τις αφηγήσεις τους προέκυψε ότι αυτό δεν ισχύει στην πράξη, τουλάχιστον στο οικογενειακό τους πλαίσιο. Συναφώς, σύμφωνα με τα ευρήματα που προέκυψαν από τις γυναίκες συμμετέχουσες, αυτές αισθάνονται ότι οι άνδρες τις θεωρούν κατώτερες απλώς και μόνο επειδή ανήκουν στο γυναικείο φύλο και εκείνοι στο ανδρικό.

Με την πάροδο του χρόνου, πολλές βιομηχανικές κοινωνίες τάσσονται σε όλο και μεγαλύτερο βαθμό υπέρ των ισότιμων ρόλων των φύλων, αλλά αυτό δεν φαίνεται να ισχύει στην Κύπρο, σύμφωνα με τα παρόντα ευρήματα. Παρόλο που οι έφηβοι συμμετέχοντες ανδρικού φύλου θέλησαν να παρουσιαστούν ως υποστηρικτές της ισότητας, από τις αφηγήσεις τους προέκυψε ότι υιοθετούν περισσότερο παραδοσιακές προσδοκίες σχετικά με τους ρόλους των φύλων. Οι πεποιθήσεις και οι αντιλήψεις τους μπορεί αρχικά να πηγάζουν από την καθημερινή παρατήρηση σε επίπεδο οικογένειας, καθώς οι αντιλήψεις των παιδιών περί φύλου διαμορφώνονται σε σημαντικό βαθμό στο πλαίσιο της οικογένειας. Η οικογένεια συνιστά σημαντικό μέσο έμφυλης κοινωνικοποίησης, ενώ οι στάσεις των γονέων και η εκπαίδευση μπορούν να επιφέρουν κοινωνική αλλαγή όσον αφορά τις αντιλήψεις σχετικά με τους ρόλους

Co-funded by
the European Union

των φύλων (Fan & Marini, 2000, Sutfin et al, 2008). Σε αυτό μπορεί, ωστόσο, να διαδραματίζει ρόλο και το περιβάλλον. Από τα ευρήματα άλλων ερευνών έχει προκύψει ότι οι νεότεροι άνθρωποι τείνουν να υιοθετούν περισσότερο παραδοσιακές στάσεις όσον αφορά στην ισότητα των φύλων σε σχέση με τις παλαιότερες γενιές, καθώς και ότι οι γυναίκες είναι συχνότερα υπέρμαχοι της ισότητας σε σχέση με τους άνδρες (Davis, 2007, Fan & Marini, 2000, Lemaster et al, 2015, Bolzendahl & Myers, 2004). Τα αποτελέσματα αυτά μπορεί επίσης να αιτιολογούνται από τη συμμετοχή τους στον αθλητισμό και, στην προκειμένη περίπτωση, το ποδόσφαιρο, η οποία επηρεάζει τις αντιλήψεις τους. Σύμφωνα με τα παρόντα αποτελέσματα, από παλαιότερες έρευνες προκύπτει επίσης συσχέτιση μεταξύ της συμμετοχής σε αθλήματα και των έμφυλων προτύπων. Πιο συγκεκριμένα, οι άνδρες που συμμετέχουν σε αθλήματα είναι πιο πιθανό να συμμορφώνονται με τα παραδοσιακά πρότυπα περί αρρενωπότητας (Gage, 2008).

Σχετικά με τις αντιλήψεις περί ρόλων των φύλων και έμφυλων στερεοτύπων στο ποδόσφαιρο και τον αθλητισμό

Ομάδες εστίασης εφήβων ποδοσφαιριστών/τριών

Λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι οι έφηβοι συμμετέχοντες ανδρικού φύλου τείνουν να συμμορφώνονται με τους παραδοσιακούς ρόλους των δύο φύλων, αναπόφευκτα καταδείχθηκε η ύπαρξη έμφυλων στερεοτύπων, με βάση τα οποία οι γυναίκες απεικονίζονται ως νοικοκυρές, φροντίστριες και τροφοί, ενώ οι άνδρες ως επιθετικοί, κυρίαρχοι, αυτοί που φέρουν εισόδημα στην οικογένεια και προστάτες των γυναικών (2008). Αυτού του είδους τα στερεοτυπικά χαρακτηριστικά ήταν επίσης εμφανή και ιδιαιτέρως παρόντα στον τομέα του αθλητισμού, με αποτέλεσμα την ανάδυση εννοιών, όπως ανδρικά και γυναικεία αθλήματα. Επιπλέον, τόσο οι συμμετέχοντες όσο και οι συμμετέχουσες φάνηκε να θεωρούν περισσότερο κοινωνικά αποδεκτή τη συμμετοχή γυναικών σε ανδρικά αθλήματα (όπως, εν προκειμένω, το

Co-funded by
the European Union

ποδόσφαιρο), σε σχέση με τη συμμετοχή ανδρών σε γυναικείες δραστηριότητες, καθώς στη δεύτερη περίπτωση αμφισβητείται ο ανδρισμός των συμμετεχόντων (για παράδειγμα, συμμετοχή στο μπαλέτο) (Schmalz & Kerstetter, 2006).

Σχετικά με τα έμφυλα στερεότυπα και τις ανισότητες στο ποδόσφαιρο, οι προπονητές/τριες και οι υπεύθυνοι/ες λήψης αποφάσεων, επεσήμαναν τις προσπάθειες που έχουν καταβληθεί στον αθλητισμό γενικά, και στο ποδόσφαιρο ειδικότερα, για την προώθηση και την ενίσχυση της συμμετοχής κοριτσιών και γυναικών στον αθλητισμό. Συμφώνησαν ότι, όσον αφορά τη συμμετοχή τους, η κατάσταση σήμερα είναι καλύτερη σε σχέση με αυτήν που επικρατούσε πριν από δέκα χρόνια. Ωστόσο, πέραν της συμμετοχής, όλοι οι συμμετέχοντες/ουσες ανέφεραν ότι δεν υπάρχει ισότητα, για παράδειγμα όσον αφορά τις ηγετικές και διοικητικές θέσεις, τους μισθούς και την εκπροσώπηση στα μέσα μαζικής ενημέρωσης. Οι γυναίκες προπονήτριες, καθώς και οι υπεύθυνοι/ες λήψης αποφάσεων γνώριζαν σοβαρά περιστατικά ανισοτήτων στο γυναικείο ποδόσφαιρο, ενώ είχαν και επίγνωση του γεγονότος ότι η συμμετοχή των γυναικών προωθείται και ενθαρρύνεται λόγω υποχρεώσεων προς την UEFA και με κίνητρο την επιχειρηματική ανάπτυξη, παρά στα πλαίσια μιας γνήσιας προσπάθειας που πηγάζει από την αποδοχή και την εξάλειψη του σεξισμού. Μπορεί να υποστηριχθεί ότι εξακολουθεί να θεωρείται ότι οι γυναίκες στο κυπριακό ποδόσφαιρο εισβάλλουν σε έναν χώρο που ανήκε στους άνδρες. Αυτό συνάδει με τα ευρήματα της διεθνούς βιβλιογραφίας σχετικά με το φύλο και τον αθλητισμό (Coakley, 2008).

Τα έμφυλα στερεότυπα στο ποδόσφαιρο δεν έχουν εξαλειφθεί και συχνά παρακωλύουν τη συμμετοχή και την ελεύθερη έκφραση. Οι συμμετέχοντες/ουσες ανέφεραν ότι παρόλο που τα κορίτσια και τα αγόρια απολαμβάνουν το άθλημα του ποδοσφαίρου, τα έμφυλα στερεότυπα που υιοθετούνται από την οικογένεια και τους γονείς, το εκπαιδευτικό σύστημα και στα πλαίσια της φυσικής αγωγής συχνά παρακωλύουν τη συμμετοχή. Τα εν λόγω στερεότυπα

Co-funded by
the European Union

αποκτούν μεγαλύτερη σημασία στην περίπτωση των ατόμων με διαφορετικό σεξουαλικό προσανατολισμό από αυτόν που συνήθως θεωρείται φυσιολογικός. Τα ομοφυλόφιλα αγόρια, έφηβοι και άνδρες, καθώς και τα κορίτσια και οι γυναίκες, αντιμετωπίζουν μεγάλες προκλήσεις στον τομέα του ποδοσφαίρου, λόγω των έμφυλων στερεοτύπων. Οι άνδρες προπονητές και οι άνδρες υπεύθυνοι λήψης αποφάσεων φάνηκε να ασπάζονται την περισσότερο παραδοσιακή ιδεολογία του φύλου και τη δυαδική διάκριση των φύλων, παρόλο που αναγνώρισαν ότι ορισμένοι άνθρωποι έχουν διαφορετικό σεξουαλικό προσανατολισμό. Πρόκειται μάλλον για κοινωνικό ζήτημα, το οποίο αντανακλάται και περαιτέρω ενισχύεται στον αθλητισμό και στο ποδόσφαιρο, λόγω της συσχέτισης του αθλητισμού με αξίες υπεραρρενωπότητας (Messner, 2002).

Σχετικά με τις αντιλήψεις περί έμφυλης βίας και αρρενωπότητας στο ποδόσφαιρο και τον αθλητισμό

Από τα ευρήματα προέκυψε ότι η πλειοψηφία των εφήβων δυσκολεύεται να προσδιορίσει ποιες συμπεριφορές συνίστανται πράγματι σε βία. Αν και οι συμμετέχοντες/ουσες ήταν εν γένει σε θέση να χαρακτηρίσουν μια συμπεριφορά ως λανθασμένη ή σωστή, δεν ήταν σε θέση να την κατηγοριοποιήσουν ως βία. Ωστόσο, οι έφηβοι/ες συμμετέχοντες/ουσες ήταν ευαισθητοποιημένοι/ες και είχαν γνώσεις σχετικά με την έμφυλη βία και τους ρόλους των φύλων. Έτειναν να δηλώνουν ότι τα κορίτσια εκτίθενται στην έμφυλη βία περισσότερο από τα αγόρια. Επιπλέον, ανησυχίες εγείρουν τόσο οι αντιλήψεις των εφήβων σχετικά με τις καταστάσεις στις οποίες εκδηλώνεται η έμφυλη βία, όσο και η συχνότητα με την οποία αυτό συμβαίνει. Σύμφωνα με τα ευρήματα, περιστατικά έμφυλης βίας συμβαίνουν τόσο συχνά, που φαίνεται ότι δεν θεωρούνται πλέον αποκλίνοντα, αλλά μέρος της καθημερινότητας των εφήβων. Το γεγονός ότι οι συμμετέχοντες/ουσες αποδέχονται αυτές τις συμπεριφορές αποκαλύπτει πόσο βαθιά ενσωματωμένες είναι στη ζωή των εφήβων και σε ποιον βαθμό

Co-funded by
the European Union

θεωρούν ότι κακοποιητικές συμπεριφορές αυτού του είδους είναι αποδεκτές, στην περίπτωση και των δύο φύλων.

Αν και (σύμφωνα με τους/τις έφηβους/ες συμμετέχοντες/ουσες), από τα ευρήματα δεν φαίνεται να προκύπτει ότι η έμφυλη βία συναντάται με μεγαλύτερη συχνότητα στην κουλτούρα του ποδοσφαίρου, ορισμένες αντιλήψεις περί ανδρικού και γυναικείου ποδοσφαίρου (για παράδειγμα, οι άνδρες είναι καλύτεροι ποδοσφαιριστές από τις γυναίκες, είναι πιο δυνατοί, έχουν μεγαλύτερη αξία, είναι πιο δημοφιλείς) μπορεί έμμεσα να συμβάλλουν σε μια «μάτσο» νοοτροπία και σε μια κουλτούρα «υπερ-αρρενωπότητας» και ως εκ τούτου είναι πιο πιθανό να έχουν ως αποτέλεσμα την εμπλοκή σε έμφυλη βία (Welsh, 1997). Ήταν λοιπόν προφανές ότι τα αγόρια θεωρούν ότι αγωνίζονται πιο επιθετικά από τις παίκτριες ποδοσφαίρου γυναικείου φύλου, γεγονός που θα μπορούσε να συμβάλλει στην καθιέρωση της βίας και της επιθετικότητας ως επιταγών που συνδέονται με την αρρενωπότητα (Coulomb-Cabagno & Rascle, 2006). Σύμφωνα με ορισμένους ερευνητές, τα κοινωνικά πρότυπα περί αρρενωπότητας που επιβάλλονται στους άνδρες και τα αγόρια στο πλαίσιο του οργανωμένου αθλητισμού συμβάλλουν σε μια κουλτούρα βίας, τόσο στο πλαίσιο του αθλήματος όσο και σε άλλα πλαίσια (Boeringer, 1999, Brewer & Howarth, 2012, Fine, 1987, Steinfeldt et al., 2012).

Ένα ακόμη δεδομένο που οφείλει να συνεκτιμηθεί είναι το γεγονός ότι παρόλο που οι έφηβοι/ες δήλωσαν ότι πιστεύουν ότι ορισμένες συμπεριφορές είναι λανθασμένες και επηρεάζουν τα νεαρά πρόσωπα σε καθημερινή βάση, αυτό δεν είναι ένα θέμα για το οποίο μιλούν με τους συνομηλίκους τους στις καθημερινές συζητήσεις τους και δεν φάνηκε ότι συζητούν σχετικά με την έμφυλη βία στο σπίτι, με τις οικογένειές τους. Κατά κοινή ομολογία, τέτοιες συμπεριφορές λαμβάνουν χώρα και μάλιστα σε καθημερινή βάση. Όταν ρωτήθηκαν ευθέως σε ποιον θα απευθύνονταν αν έπρεπε να καταγγείλουν ένα περιστατικό, όλοι/ες ανέφεραν τον/την προπονητή/τρια.

Co-funded by
the European Union

Η κατανόηση των ανδρών προπονητών σχετικά με τους ορισμούς των διαφορετικών μορφών βίας και παρενόχλησης λόγω φύλου ήταν περισσότερο γενική. Οι υπεύθυνοι/ες λήψης αποφάσεων στους τομείς του αθλητισμού και της πολιτικής είχαν πιο ξεκάθαρη άποψη σχετικά με το τι συνιστά έμφυλη βία και ποιες είναι οι αιτίες της. Οι γυναίκες προπονήτριες ήταν σε θέση να περιγράψουν διαφορετικές μορφές παρενόχλησης και βίας λόγω φύλου, αλλά ήταν προφανές ότι δεν είχαν λάβει επίσημη εκπαίδευση σχετικά με τα ζητήματα αυτά.

Οι άνδρες προπονητές ήταν σε θέση να διακρίνουν με σαφήνεια τις σοβαρές μορφές έμφυλης βίας και εκείνες που στοιχειοθετούν ποινικά αδικήματα, αλλά τους ήταν σχετικά δύσκολο να κατανοήσουν τις διαφορετικές μορφές παρενόχλησης και εκφοβισμού. Ήταν εμφανής η έλλειψη γνώσης και εκπαίδευσης σε ζητήματα παρενόχλησης και κακοποίησης, η οποία συχνά οδηγούσε σε παρανοήσεις κατά τη διάρκεια των συζητήσεων. Ειδικότερα, οι άνδρες προπονητές δεν έκαναν καμία αναφορά στην παρενόχληση, την οποία υφίστανται οι γυναίκες στο ποδόσφαιρο, όπως επισημάνθηκε από τις γυναίκες προπονήτριες, και όταν τους παρασχέθηκαν σχετικά παραδείγματα, δεν τα θεώρησαν σημαντικά. Αναμφισβήτητα, ορισμένες συμπεριφορές έχουν κανονικοποιηθεί στη συλλογική αντίληψη των συμμετεχόντων ανδρικού φύλου.

Επιπλέον, και λαμβανομένου υπόψη του γεγονότος ότι οι άνδρες προπονητές ασπάζονται μια πιο παραδοσιακή ιδεολογία του φύλου, φαίνεται να υιοθετούν τα κοινά στερεότυπα σχετικά με την παρενόχληση και τη βία με βάση το φύλο. Οι άνδρες προπονητές πιστεύουν ότι σε ορισμένες περιπτώσεις οι γυναίκες στο ποδόσφαιρο προκαλούν την παρενόχλησή τους και την άσκηση σεξουαλικής βίας εναντίον τους και εικάζουν ότι υπάρχουν γυναίκες που χρησιμοποιούν τη σεξουαλικότητά τους έναντι των ανδρών για να πετύχουν πράγματα, να πάρουν προαγωγή και να τύχουν ευνοϊκότερης μεταχείρισης.

Σχετικά με τη διαχείριση της έμφυλης βίας

Co-funded by
the European Union

Οι άνδρες προπονητές και οι γυναίκες προπονήτριες δεν γνώριζαν το νομικό και θεσμικό πλαίσιο σχετικά με την ενδοοικογενειακή βία, την παρενόχληση, τη σεξουαλική κακοποίηση και την εκμετάλλευση ανηλίκων, καθώς και τη νομοθεσία και τα μέτρα που αφορούν ειδικά τον αθλητισμό. Επιπλέον, δεν γνώριζαν τις διαδικασίες καταγγελίας και διαχείρισης συναφών περιστατικών και δεν έχουν λάβει καμία εκπαίδευση σχετικά με τα ζητήματα αυτά. Οι υπεύθυνοι λήψης αποφάσεων της ποδοσφαιρικής αρχής γνώριζαν εν μέρει το νομικό πλαίσιο, αλλά ήταν εμφανές το γεγονός ότι δεν υπήρχε σαφής δήλωση πολιτικής σχετικά με την προστασία και την ευημερία στους κόλπους της. Συνακόλουθα, δεν υφίστανται δράσεις ευαισθητοποίησης και εκπαίδευσης στο πλαίσιο της ΚΟΠ. Ως εκ τούτου, η Ομοσπονδία δεν διαθέτει σαφή διαδικασία καταγγελίας, ούτε έχει ορίσει υπεύθυνο για ζητήματα προστασίας. Οι εκπρόσωποι του Κυπριακού Οργανισμού Αθλητισμού, της Κυπριακής Ολυμπιακής Επιτροπής και του Γραφείου Φυσικής Αγωγής του Υπουργείου Παιδείας ήταν ενήμεροι σχετικά με το νομικό πλαίσιο και τον νέο Οδηγό Προστασίας και Ευημερίας των συμμετεχόντων στον Αθλητισμό. Είναι προφανές ότι η έννοια του SafeSport είναι μάλλον νέα στην Κύπρο και ότι πρόκειται για μια συνεχή διαδικασία κατάρτισης και εκπαίδευσης όλων των εμπλεκόμενων φορέων και θέσπισης αποτελεσματικών διαδικασιών, τόσο όσον αφορά την πρόληψη όσο και όσον αφορά την καταγγελία.

Τα μέλη του Κοινοβουλίου και η Επίτροπος Ισότητας των Φύλων γνώριζαν τις προσπάθειες που κατέβαλε το κράτος για να θεσπίσει «νομικές δικλίδες ασφαλείας», με τη μορφή νομοθεσίας. Αναγνώρισαν ότι υπάρχουν ζητήματα ανισότητας και περιπτώσεις παρενόχλησης και κακοποίησης στον αθλητισμό εν γένει και δήλωσαν ότι θα υποστηρίξουν πρόσθετες δράσεις περαιτέρω προώθησης της ισότητας, της ασφάλειας και της ευημερίας για όλα τα πρόσωπα στον αθλητισμό.

Σχετικά με το ποδόσφαιρο ως παράγοντα αλλαγής

Co-funded by
the European Union

Ο αθλητισμός και το ποδόσφαιρο είναι κοινωνικά φαινόμενα που αντανακλούν την κοινωνία, ενισχύουν συχνά συγκεκριμένες ιδεολογίες, στερεότυπα και αντιλήψεις και μπορούν να λειτουργήσουν ως μέσα αντίστασης και ως φορείς κοινωνικής αλλαγής (McPherson et al, 2000). Από τις συζητήσεις με άνδρες προπονητές, γυναίκες προπονήτριες και βασικούς/ες υπεύθυνους/ες λήψης αποφάσεων, προέκυψε σαφώς ότι το ποδόσφαιρο αντανακλά την κυπριακή κοινωνία και, σε πολλές περιπτώσεις, ενισχύει την παραδοσιακή ιδεολογία του φύλου, την ετεροκανονικότητα και την ηγεμονική αρρενωπότητα. Ωστόσο, όλοι οι συμμετέχοντες/ουσες θεωρούν ότι το ποδόσφαιρο είναι ένα εκπαιδευτικό και παιδαγωγικό εργαλείο που μπορεί να επιφέρει αλλαγές σε ζητήματα φύλου στον αθλητισμό και στην κοινωνία. Οι συμμετέχοντες/ουσες που σχετίζονται με τον αθλητισμό και το ποδόσφαιρο κατανοούν τη δυνατότητα διάχυσης που παρέχει το παιχνίδι και την αμεσότητά του, όσον αφορά τη διδασκαλία θετικών κοινωνικών αξιών, όπως η συνεργασία, η κατανόηση, ο σεβασμός, η ισότητα. Ωστόσο, για να στεφθούν με επιτυχία μελλοντικές δράσεις είναι απαραίτητη η ευαισθητοποίηση και η εκπαίδευση των προσώπων που κατέχουν ηγετικές θέσεις.

Co-funded by
the European Union

Συμπεράσματα και συστάσεις

Συμπερασματικά, η παρούσα μελέτη ποιοτικών δεδομένων σχετικά με τις στάσεις και αντιλήψεις εφήβων ποδοσφαιριστών/τριών, προπονητών/τριών ποδοσφαίρου και βασικών εμπλεκόμενων φορέων στην Κύπρο, σχετικά με τα έμφυλα στερεότυπα, την αρρενωπότητα και τις επιδράσεις τους στις σχέσεις ανδρών και γυναικών και στην έμφυλη βία σκιαγραφεί μια πραγματικότητα, στα πλαίσια της οποίας η έμφυλη βία αποτελεί υπαρκτό κοινωνικό πρόβλημα, για το οποίο οφείλουν να ληφθούν μέτρα. Προέκυψε μια κατάσταση, στα πλαίσια της οποίας στο ποδόσφαιρο επικρατούν έμφυλα στερεότυπα σχετικά με τις γυναίκες και τα ΛΟΑΔΜ άτομα, τα οποία συχνά δημιουργούν εμπόδια και προκλήσεις όσον αφορά τη συμμετοχή τους, καθώς και ανισότητες που συχνά κανονικοποιούνται. Στο κυπριακό ποδόσφαιρο υπάρχει παρενόχληση και βία με βάση το φύλο. Η παρενόχληση με βάση το φύλο συχνά κανονικοποιείται τόσο από τους άνδρες όσο και από τις γυναίκες στο ποδόσφαιρο και η σημασία της υποτιμάται. Η έμφυλη βία δεν καταγγέλλεται ή αποσιωπάται πλήρως.

Παρά το ότι συμμορφώνονται ως έναν βαθμό με την παραδοσιακή ιδεολογία του φύλου, τα πρόσωπα που συμμετείχαν στη μελέτη δεν εξέφρασαν σεξιστικές αντιλήψεις και είχαν επίγνωση των προκλήσεων και των απειλών που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες και τα μέλη της κοινότητας ΛΟΑΔΜ.

Τα αγόρια εκδήλωσαν περισσότερο έντονα στερεοτυπικό τρόπο σκέψης σε σχέση με τα κορίτσια. Σύμφωνα με προηγούμενες έρευνες, τα δεδομένα υποδεικνύουν μια συσχέτιση μεταξύ της συμμετοχής σε αθλήματα και της συμμόρφωσης με τα παραδοσιακά πρότυπα αρρενωπότητας, η οποία χρήζει περαιτέρω ποσοτικοποιήσιμης διερεύνησης. Λαμβανομένου υπόψη του ευρήματος αυτού, σε συνδυασμό με προηγούμενες έρευνες που καταδεικνύουν ότι οι παίκτες ποδοσφαίρου είναι συνήθως περισσότερο επιθετικοί λόγω της βίαιης φύσης του αθλήματος, που περιλαμβάνει συνήθως μαρκαρίσματα, χτυπήματα, τρέξιμο και μπλοκάρισμα

Co-funded by
the European Union

άλλων παικτών (Steinfeldt et al., 2012), προκύπτει επείγουσα ανάγκη πρόληψης και παρέμβασης, ιδίως στη συγκεκριμένη ομάδα-στόχο (ποδοσφαιριστές ανδρικού φύλου).

Περαιτέρω, αν και τα αγόρια φάνηκε να αποδέχονται ότι οι γυναίκες παίζουν και αγωνίζονται στο ποδόσφαιρο, υιοθετούν μια στάση ανωτερότητας, καθώς θεωρούν τα κορίτσια πιο αδύναμες αθλήτριες. Οι άνδρες εκτίθενται σε έμφυλα πρότυπα περί αρρενωπότητας, τα οποία εστιάζουν στην επιθετικότητα, την επιτυχία, την ανταγωνιστικότητα, τη συναισθηματική δύναμη, τη μη έκφραση συναισθημάτων, την ανεξαρτησία και την κυριαρχία επί των γυναικών (Chu, 2005, Cournoyer & Mahalik 1995, Oliffe & Phillips, 2008). Αυτό ήταν σίγουρα σαφές στην περίπτωση του ποδοσφαίρου και αναδείχθηκε περαιτέρω από τη σύγκριση ανδρών ποδοσφαιριστών και γυναικών ποδοσφαιριστριών.

Οι έφηβοι/ες συμμετέχοντες/ουσες επέδειξαν ευαισθητοποίηση σχετικά με την έμφυλη βία και τους ρόλους των φύλων, αλλά μόνο υπό την έννοια ότι τα κορίτσια κινδυνεύουν συχνότερα από τα αγόρια. Ωστόσο, φάνηκε να μην κατανοούν με σαφήνεια τι πραγματικά συνιστά βία. Ως εκ τούτου, οφείλει να παρασχεθεί βασική αλλά κρίσιμη εκπαίδευση σχετικά με τις εν λόγω έννοιες. Το σύνολο των συμμετεχόντων/ουσών ανέφεραν επίσης τον/την προπονητή/τρια τους ως βασικό πρόσωπο από το οποίο θα ζητούσαν βοήθεια. Το εύρημα αυτό οφείλει να ληφθεί υπόψη κατά την ανάπτυξη υλικού πρόληψης.

Δεν υφίστανται δράσεις ευαισθητοποίησης και εκπαιδευτικές δράσεις για την προστασία και την ευημερία στον αθλητισμό που να απευθύνονται σε πρόσωπα όλων των θέσεων, ούτε μηχανισμοί καταγγελίας που θα βοηθούσαν τα θύματα να εγείρουν το ζήτημα με τρόπο που να διασφαλίζεται η προστασία τους. Ωστόσο, οι προπονητές/τριες και οι υπεύθυνοι/ες λήψης αποφάσεων ήταν ιδιαίτερα θετικοί/ές ως προς την υποστήριξη δράσεων που θα αποσκοπούν σε θετικές αλλαγές και τη συμμετοχή σε τέτοιες. Οφείλει να

Co-funded by
the European Union

επισημανθεί ότι οι προπονητές/τριες έχουν τη δυνατότητα να επηρεάσουν τις απόψεις των αθλητών σχετικά με τις γυναίκες, το σεξ και την επιθετικότητα. Ωστόσο, σύμφωνα με τους Lyndon et al. (2011), οι προπονητές/τριες συχνά δεν διαθέτουν την απαραίτητη εκπαίδευση για να αποτρέψουν την εκούσια ή ακούσια μετάδοση πεποιθήσεων που επικροτούν τη σεξουαλική επιθετικότητα ανάμεσα στους παίκτες. Λαμβάνοντας υπόψη ότι το παρόν έργο στοχεύει να συμπεριλάβει τους/τις προπονητές/τριες ως παράγοντες αλλαγής κατά της έμφυλης βίας, τα συγκεκριμένα ευρήματα είναι ιδιαιτέρως πολύτιμα.

Με βάση τα αποτελέσματα της παρούσας ποιοτικής μελέτης με έφηβους/ες ποδοσφαιριστές/τριες, προπονητές/τριες και υπεύθυνους/ες λήψης αποφάσεων, συνιστώνται τα εξής:

Συστάσεις

- α) Ανάπτυξη εκπαιδευτικού οδηγού σχετικά με την αρρενωπότητα και την έμφυλη βία στον αθλητισμό, που θα απευθύνεται σε αγόρια και προπονητές/τριες και θα βασίζεται σε υφιστάμενα υλικά και εργαλεία
- β) Εκπαίδευση και ενδυνάμωση έφηβων ποδοσφαιριστών/τριών και των προπονητών/τριών τους μέσω βιωματικών εκπαιδεύσεων σχετικά με τις υγιείς σχέσεις και την ισότητα των φύλων, και ενθάρρυνσή τους να εμπλακούν στην πρόληψη της έμφυλης βίας
- γ) Ανάπτυξη και υιοθέτηση κώδικα δεοντολογίας σχετικά με την έμφυλη βία στον αθλητισμό από όλους τους βασικούς εμπλεκόμενους φορείς
- δ) Υιοθέτηση και κύρωση Οδηγού Προστασίας και Ευημερίας όλων των συμμετεχόντων στον αθλητισμό από την Κυπριακή Ομοσπονδία Ποδοσφαίρου
- ε) Δημιουργία συμμαχιών με τα μέλη του Κοινοβουλίου, την Επίτροπο Ισότητας των Φύλων και την Επίτροπο Προστασίας των Δικαιωμάτων του Παιδιού

Co-funded by
the European Union

στ) Ενίσχυση της προβολής και ευαισθητοποίησης σχετικά με την έμφυλη βία στην αθλητική κοινότητα και στο ευρύ κοινό.

Co-funded by
the European Union

Ο συντάκτης φέρει την αποκλειστική ευθύνη της παρούσας δημοσίευσης. Η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν φέρει ευθύνη για οποιαδήποτε χρήση των πληροφοριών που περιέχονται σε αυτήν.

Παραπομπές

- Abramsky, T., Watts, C.H., Garcia-Moreno, C., Devries, K., Kiss, L., Ellsberg, M., Heise, L. (2011). What factors are associated with recent intimate partner violence? findings from the WHO multi-country study on women's health and domestic violence. *BMC Public Health, 11*(1), 109-109;
- American Psychological Association. (2018). Health disparities in racial/ethnic and sexual minority boys and men. Source: Author. Ανακτήθηκε από: <http://www.apa.org/pi/health-disparities/resources/race-sexuality-men>.
- Anderson, E. (2002). Openly gay athletes: Contesting hegemonic masculinity in a homophobic environment. *Gender & Society, 16*, 860-877.
- Barker, G., Ricardo, C., & Nascimento, M. (2007). Engaging men and boys to transform gender-based
- Baughner, A. & Gazmararian, J. (2015). Masculine gender role stress and violence: A literature review of future directions. *Aggression and Violent Behavior, 24*, 107-112. doi: 10.1016/j.avb.2015.04.002.
- Boeringer, S. B. (1999). Associations of rape-supportive attitudes with fraternal and athletic participation. *Violence Against Women, 5*(1), 81-90. doi: 10.1177/10778019922181167
- Bolzendahl, C.I., Myers, D.J. (2004) Feminist attitudes and support for gender equality: Opinion change in women and men, 1974–1998. *Social Forces, 83*, 759–789.
- Brewer, G. & Howarth, S. (2012). Sport, attractiveness, and aggression. *Personality and Individual Differences, 53*(5), 640-643. doi: 10.1016/j.paid.2012.05.010

Co-funded by
the European Union

- Coakley, J. (2010). *Sports in Society. Issues and Controversies*. 10th edition. McGraw-Hill International Edition.
- Chu, J., Porche, M. V., & Tolman, D. L. (2005). The adolescent masculinity ideology in relationships scale. *Men and Masculinities*, 8(1), 93-115. doi: 10.1177/1097184X03257453
- Coulomb-Cabagno, G. & Rasclé, O. (2006). Team sports players' observed aggression as a function of gender, competitive level, and sport type. *Journal of Applied Social Psychology*, 36(8), 1980-2000. doi: 10.1111/j.0021-9029.2006.00090.x
- Cournoyer, R. J. & Mahalik, J. R. (1995). Cross-sectional study of gender role conflict examining college-aged and middle-aged men. *Journal of Counseling Psychology*, 42(1), 11-19. doi: 0022-0167/95/S3.00
- Davis S.N. (2007) Gender ideology construction from adolescence to young adulthood. *Social Science Research*, 36, 1021–1041.
- Fan, P.L., & Marini, M.M. (2000). Influences on gender-role attitudes during the transition to adulthood. *Social Science Research*, 29, 258–283.
- Fine, G.A. (1987). *With the boys: Little League baseball and preadolescent culture*. Chicago: University of Chicago Press.
- Gage, E. A. (2008). Gender attitudes and sexual behaviors: Comparing center and marginal athletes and nonathletes in a collegiate setting. *Violence Against Women*, 14(9), 1014-1032. doi: 10.1177/1077801208321987
- Lemaster, P., Strough, J., Stoiko, R., DiDonato, L. (2015). To have and to do: Masculine facets of gender predict men's and women's attitudes about gender equality among college students. *Psychology of Men and Masculinity*. 16, 195–205.

Co-funded by
the European Union

- Lyndon, A. E., Duffy, D. M., Smith, P. H., & White, J. W. (2011). The role of high school coaches in helping prevent adolescent sexual aggression: Part of the solution or part of the problem? *Journal of Sport & Social Issues*, 35(4), 377-399. doi: 10.1177/0193723511426292
- Messner, M.A. (2002). *Taking the Field: Women, Men and Sports*. University of Minnesota Press
- McPherson, B.D., Curtis, J.E., Loy, J.W. (2000). *The Social Significance of Sport. An Introduction to the Sociology of Sport*. 2nd edition. Human Kinetics Books. Champaign, Illinois.
- Oliffe, J. L. & Phillips, M. J. (2008). Men, depression, and masculinities: A review and recommendations. *Journal of Men's Health*, 5(3), 194-202.
- Schmalz, D.L.; Kerstetter, D.L. (2006). Girlie girls and manly men: Children's stigma consciousness of gender in sports and physical activities. *Journal of Leisure Research*, 38, 536-557.
- Slegh, H., Richters, A. (2012). Masculinity and Gender-Based Violence in Rwanda. In: Freedman, J. (eds) *Engaging Men in the Fight against Gender Violence*. Palgrave Macmillan, New York. https://doi.org/10.1057/9781137014740_6
- Steinfeldt, J. A., Vaughan, E. L., LaFollette, J. R., & Steinfeldt, M. C. (2012). Bullying among adolescent football players: Role of masculinity and moral atmosphere. (4), 340-353. doi:10.1037/a0026645
- Sutfin, E.L., Fulcher, M., Bowles., R.P & Patterson, C.J. (2008). How lesbian and heterosexual parents convey attitudes about gender to their children: The role of gendered environments. *Sex Roles*, 58, 501-513

Co-funded by
the European Union

Παράρτημα Ι

Οδηγός Συνέντευξης Προπονητών/τριών και Ατόμων σε Κέντρα Λήψης Αποφάσεων στον Αθλητισμό στην Κύπρο στα πλαίσια του Ευρωπαϊκού Προγράμματος «Play Equal»

Γνωριμία – Εισαγωγή

- Γνωριμία μεταξύ συμμετεχόντων/ουσών και ερευνητών (σπάσιμο πάγου).
- Ενημέρωση σχετικά με την εμπιστευτικότητα και εχεμύθεια κατά τη διάρκεια της συλλογής, επεξεργασίας και ανάλυσης των δεδομένων (όλες οι πληροφορίες θα χρησιμοποιηθούν με την αυστηρότερη δυνατή εμπιστευτικότητα).
- Επισήμανση του γεγονότος ότι οποιοσδήποτε/οποιαδήποτε είναι ελεύθερος/η να αποσύρει τη συναίνεση και συμμετοχή του στην έρευνα.
- Επισήμανση του γεγονότος ότι έχουν το δικαίωμα να μην απαντήσουν σε κάποια ερώτηση που για οποιονδήποτε λόγο τους/τις κάνει να νιώθουν άβολα.
- Η όλη διαδικασία περιλαμβάνει τη συζήτηση μεταξύ των παρευρισκομένων. Ο καθένας μπορεί να παρεμβαίνει και να συζητά.
- Ενημέρωση για τον σκοπό της έρευνας
- Ενημέρωση για τον σκοπό μαγνητοφώνησης της συζήτησης

Αγαπητοί/ες συμμετέχοντες/ουσες,

Ονομάζομαι Δρ. Αντώνης Αλεξόπουλος (Υπεύθυνος - Λέκτορας, Αθλητική Κοινωνιολογία) και μαζί με την Δρ. Μόνικα Σιακού (Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Ψυχολογίας) σας ευχαριστούμε που είσαστε σήμερα εδώ μαζί μας. Η συζήτηση μας σήμερα έχει στόχο να

Co-funded by
the European Union

αναγνωρίσει τους λόγους και παράγοντες πίσω από την έμφυλη βία και να κατανοήσει τις στάσεις και αντιλήψεις σχετικά με τα έμφυλα στερεότυπα, την αρρενωπότητα και τις επιδράσεις τους στις σχέσεις ανδρών και γυναικών. Η συζήτηση μας αναμένεται να διαρκέσει 75-90 λεπτά. Δεν υπάρχουν σωστές και λάθος απαντήσεις, αυτό που μας ενδιαφέρει είναι η δική σας προσωπική άποψη και οπτική.

Οι συζητήσεις θα ηχογραφούνται με σκοπό να απομαγνητοφωνηθούν. Οι πληροφορίες που θα παρέχετε θα είναι εμπιστευτικές, και η ταυτότητα σας θα προστατεύεται πλήρως από τη δημοσίευση των πορισμάτων της έρευνας. Οποιοσδήποτε αναφορές στα λεγόμενά σας, θα γίνονται με τη χρήση ψευδώνυμου. Επίσης, δεν θα γίνουν αναφορές οι οποίες να σας ταυτοποιούν με οποιοδήποτε τρόπο.

Διατηρείτε το δικαίωμα να αποσυρθείτε οποιαδήποτε στιγμή από την έρευνα, χωρίς καμία αιτιολόγηση. Για να μπορεί να γίνει αυτό, θα σας ζητηθεί να συντάξετε ένα κωδικό στην πρώτη σελίδα ενός εντύπου που θα σας δοθεί, ο οποίος θα χρησιμοποιηθεί μόνο για αυτό τον σκοπό. Ωστόσο, χρειάζεται να γνωρίζετε ότι τα δεδομένα θα αναλυθούν άμεσα μετά την ομαδική συζήτηση και γι' αυτό έχετε μόνο μια περίοδο 2 μηνών για να αποσυρθείτε.

Στα δεδομένα της έρευνας σε οποιαδήποτε μορφή, θα έχουν πρόσβαση μόνο οι δυο ερευνητές μέχρι να ολοκληρωθούν οι ερευνητικές διαδικασίες και δημοσιευθούν τα αποτελέσματα της έρευνας. Τα δεδομένα των ηχογραφημένων συζητήσεων, θα αποθηκευτούν σε ηλεκτρονική μορφή και θα προστατεύονται από κωδικούς. Επιπλέον, θα αποθηκευτούν σε ασφαλές μέρος, σε κλειδωμένο ντουλάπι στα γραφεία του Κυπριακού Συνδέσμου Οικογενειακού Προγραμματισμού. Όλα τα δεδομένα θα φυλαχθούν για 5 έτη μετά την ολοκλήρωση της έρευνας και στη συνέχεια θα καταστραφούν.

Μέρος 2: Ψυλώνες Συζήτησης

Co-funded by
the European Union

Πυλώνας 1: Ερωτήσεις σχετικά με τις νόρμες αναφορικά με το κοινωνικό φύλο και τα στερεότυπα φύλου στον αθλητισμό/ποδόσφαιρο

1. Πως θα περιγράφατε το ποδόσφαιρο αναφορικά με το πόσο ‘ανοιχτό’ είναι προς τις γυναίκες, κορίτσια και άτομα με διαφορετικό σεξουαλικό προσανατολισμό;
2. Οι άντρες είναι συνήθως προπονητές είτε σε ανδρικές, είτε σε γυναικείες ομάδες ποδοσφαίρου. Αυτή τη στιγμή δεν υπάρχει γυναικά προπονητής στις επαγγελματικές κατηγορίες ποδοσφαίρου στη Κύπρο και την Ευρώπη. Για πιο λόγο συμβαίνει αυτό; Πιστεύετε ότι θα είναι κάποτε εφικτό; Τι προκλήσεις θα αντιμετωπίσουν;
3. Υπάρχει υποχρέωση από την πλευρά των σωματείων για έχουν γυναικείο Τμήμα. Για πιο λόγο υπάρχει; Ποια η γνώμη σας γι’ αυτό; Έχουν χώρο οι γυναίκες στο ποδόσφαιρο;
4. Ποια είναι η γνώμη σας για τους ομοφυλόφιλους άντρες ποδοσφαιριστές που μιλούν ανοιχτά για τη ταυτότητα τους; Θα ήταν πρόσκληση αν είχατε ένα ομοφυλόφιλο ποδοσφαιριστή στην ομάδα σας; Αν ήταν πρόκληση για ποιους λόγους θα ήταν αυτό; Συμβαίνει το ίδιο με τις γυναίκες ομοφυλόφιλες ποδοσφαιριστές;

Πυλώνας 2: Ερωτήσεις σχετικά με τη κατανόηση, αντιλήψεις και στάσεις ως προς την έμφυλη βία

1. Τι κατανοείτε με τον όρο έμφυλη βία;
2. Ποιες πιστεύετε είναι οι κύριες αιτίες έμφυλης βίας ενάντια σε γυναίκες στη Κύπρο;
3. Τι συμβαίνει στην περίπτωση συγκεκριμένων μορφών βίας ενάντια σε γυναίκες και κορίτσια; Ποιες πράξεις θα θεωρούσατε σεξουαλικά ανάρμοστες, παρενοχλητικές, κακοποιητικές ή βίαιες στη κυπριακή κοινωνία; Μπορείτε να δώσετε παραδείγματα από τη

Co-funded by
the European Union

κυπριακή κοινωνία; (Θα ερευνηθούν οι ορισμοί του εξαναγκαστικού σεξ/βιασμού, σεξουαλικής παρενόχλησης, αποπλάνησης, άλλων μορφών σεξουαλικής κακοποίησης)

4. Χωρίς να αναφέρετε ονόματα ή να υποδείξετε κάποιον/α συγκεκριμένο/η, ποιοι είναι συνήθως οι δράστες; (υπάρχουν διαφορετικές συνέπειες αν ο/η δράστης/ρια είναι γνωστό/δημόσιο πρόσωπο;)

5. Υπάρχουν άντρες που συμπεριφέρονται καλά στις γυναίκες και άντρες που δεν το κάνουν αυτό. Ποιες ενέργειες ή συμπεριφορές υιοθετούν οι άνδρες που συμπεριφέρονται καλά στις συντρόφους τους; Ποιες ενέργειες ή συμπεριφορές υιοθετούν οι άνδρες που συμπεριφέρονται άσχημα στις συντρόφους τους;

6. Υπάρχουν γυναίκες που συμπεριφέρονται καλά στους συζύγους τους και γυναίκες που δεν το κάνουν αυτό. Ποιες ενέργειες ή συμπεριφορές υιοθετούν οι γυναίκες που συμπεριφέρονται καλά στους συντρόφους τους; Ποιες ενέργειες ή συμπεριφορές υιοθετούν οι γυναίκες που συμπεριφέρονται άσχημα στους συντρόφους τους;

7. Χωρίς να αναφέρετε ονόματα ή να υποδείξετε κάποιο άτομο, γνωρίζετε κάποια γυναικά στο ποδόσφαιρο η οποία εξαναγκάστηκε σε σεξουαλική επαφή χωρίς τη θέληση της, ή έχει παρενοχληθεί με κάποιον άλλο τρόπο; Σε ποιο πλαίσιο συμβαίνουν αυτά τα περιστατικά; Πώς γνωρίζετε γι' αυτά; Τι προβλήματα έχει προκαλέσει σε αυτές; Πώς έδρασαν οι ποδοσφαιρικές αρχές εάν έγινε καταγγελία;

8. Τα συναισθήματα ενός άνδρα ή η αντίληψη ότι τον προκάλεσαν δικαιολογούν πράξεις βίας, σεξουαλικής παρενόχλησης και κακοποίησης ή ακόμη και βιασμού;

9. Το αίσθημα ενός άνδρα ότι προκλήθηκε δικαιολογεί τη σεξουαλική παρενόχληση, την κακοποίηση και τη βία στον αθλητισμό (και στο ποδόσφαιρο);

10. Γνωρίζετε περιπτώσεις έμφυλης βίας που έχουν καταγγελθεί στην Κύπρο; Υπάρχουν καταγγελίες στον τομέα του ποδοσφαίρου; Αν ναι, ποια ήταν η διαχείριση τους;

Co-funded by
the European Union

11. Ποιες είναι οι αντιδράσεις της κοινότητας απέναντι στη βία; Τι γίνεται για να αποφευχθεί; Τι γίνεται για να βοηθηθούν τα θύματα; Πως θα μπορούσαν να βελτιωθούν αυτές οι προσπάθειες;

12. Μπορεί τελικά το ποδόσφαιρο να συμβάλει στην εκπαίδευση, ευαισθητοποίηση και πρόληψη της έμφυλης βίας;

13. Τι άλλο μπορεί να γίνει για να σταματήσει η βία ενάντια σε γυναίκες και κορίτσια στην Κύπρο και στον αθλητισμό;

Πυλώνας 3. Πρόσθετες ερωτήσεις προς άτομα σε Κέντρα Λήψεως Αποφάσεων στον Αθλητισμό στην Κύπρο

1. Γνωρίζετε αν υπάρχει νομικό και θεσμικό πλαίσιο σχετικά με την έμφυλη βία ή/και συναφή ζητήματα; Αν ναι, μπορείτε να το αναφέρετε;

2. Βάσει των γνώσεων σας σχετικά με την κατάσταση όσον αφορά την έμφυλη βία, τι πιστεύετε ότι πρέπει να γίνει από πλευράς πολιτικής, ενημέρωσης και διαχείρισης στον οργανισμό σας και ευρύτερα;

3. Έχει λάβει ο οργανισμός σας κάποια συγκεκριμένα μέτρα/δράσεις για την πρόληψη της έμφυλης βίας (καμπάνιες ενημέρωσής, εκπαίδευση) και τη διαχείριση περιστατικών;

Co-funded by
the European Union